

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU KAPSAMINDA MÜLTECİ VE SİĞİNMACILARIN SORUNLARI

Panel Notları

2013

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

“Bandrol Uygulaması’na İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 5. maddesinin ikinci fıkrası çerçevesinde bandrol taşıması zorunlu değildir.”

Genel Yayın Sıra No: 233

2013 / 14

ISBN No: 978-605-5316-63-1

Yayıncı Sertifika No: 12457

Yayına Hazırlayan

Prof. Dr. Sibel ÖZEL

Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin PÜRSELİM

İstanbul Barosu Yayınları

İstiklal Cd. Orhan Adli Apaydın Sk. No: 2 Beyoğlu / İstanbul

Tel: (0216) 427 37 22 / Faks: (0216) 427 05 49

dergi@istanbulbarosu.org.tr

Tasarım / Uygulama / Baskı

Ege Reklam ve Basım Sanatları San. Tic. Ltd. Şti.

Esatpaşa Mah. Ziyapaşa Cad. No: 4 / 1

347047 Ataşehir-İstanbul

Tel: (0216) 470 44 70 / Faks: (0216) 472 84 05

www.egebasim.com.tr

Birinci Basım: Aralık 2013

Bu kitap İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Kararı ile bin adet basılmıştır.

**İSTANBUL BAROSU
PANEL**

**YABANCILAR VE
ULUSLARARASI KORUMA
KANUNU KAPSAMINDA
MÜLTECİ VE SİĞİNMACILARIN
SORUNLARI**

**3 Mayıs 2013
Marmara Üniversitesi**

İSTANBUL BAROSU YAYINLARI

İstiklal Cd. Orhan Adli Apaydın Sk. No: 2 Beyoğlu / İstanbul
Tel: (0216) 427 37 22 (pbx) Faks: (0216) 427 05 49
dergi@istanbulbarosu.org.tr

İçindekiler

Açılış Konuşmaları.....	7
Prof. Dr. Mehmet Emin ARTUK	8
Prof. Dr. Sibel ÖZEL	10
Av. Aydeniz ALİSBAH TUSKAN	14

I. OTURUM YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU'NUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Prof. Dr. Gülören TEKİNALP	17
Av. Taner KILIÇ	18
İbrahim VURGUN KAVLAK	31
Volkan GÖRENDAGİ	36
Veysel EŞSİZ	47
SORU - YANIT	59

II. OTURUM ULUSLARARASI KORUMA KAVRAMI BÜNYESİNDE MÜLTECİ VE SİĞİNMACILAR

Aydeniz Alisbah TUSKAN	70
Yrd. Doç. Dr. Ceyda SÜRAL	80
Yrd. Doç. Hatice Selin PÜRSELİM	93
Dr. Mehmet EMİN ALŞAHİN	111
SORU - YANIT	122

MARMARA ÜNİVERSİTESİ HUKUK FAKÜLTESİ VE İSTANBUL BAROSU

KONFERANS

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Mülteci ve Sığınmacıların Sorunları

10.30-11.00 Açılış Konuşmaları

Prof. Dr. Emin Artuk
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekan

Prof. Dr. Sibel Özel
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı
Av. Aydeniz Alısbah Tuskan
İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi, Kadın
Hakları Merkezi Koordinatörü

I. Oturum:

**YABANCI LAR VE
ULUSLARARASI KORUMA
KANUNUNUN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Oturum Başkanı:

Prof. Dr. Gülşen Tekinalp
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası
Özel Hukuk Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi

11.00-11.20

Volkan Görendağ
Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

**"Türkiye Sığınma Sisteminde
Yeni Bir Dönem: Yabancılar ve
Uluslararası Koruma Kanunu"**

11.20-11.40

İbrahim Vurgun Kaviak
Sığınmacılar ve Göçmenlere Dayanışma Derneği
Genel Koordinatörü

**"Sığınmacı ve Mültecilerin
Türkiye'de Karşılaştıkları
Sorunlar ve Yaşam Koşulları"**

11.40-12.00

Av. Taner Kılıç
Mülteci ve Dayanışma Derneği Genel Başkanı

**"Türkiye'deki Hukuki Süreç, Yeni
Yasanın Tarihi Rolü ve Mülteci
Alanında Çalışan STK'ların Rollerini"**

12.00-12.20

Veysel Eşsiz
Halkın Yurttaşlar Derneği

**"Yabancılar ve Uluslararası
Koruma Kanunu: AİHS
Standartları, AİHM İçtihatları ve
Bölgesel Dinamikler İçerisinde Bir
Değerlendirme"**

12.20-12.40 Sorular ve Tartışma

12.40-13.15 Kahve Arası

II. Oturum:

**ULUSLARARASI KORUMA
KAVRAMI BÜNYESİNDE
MÜLTECI VE SIGINMACILAR**

Oturum Başkanı:

Prof. Dr. Sibel Özel
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası
Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı

13.15-14.05

Av. Aydeniz Alısbah Tuskan
İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi, Kadın Hakları
Merkezi Koordinatörü

**"Kadın ve Çocuk Sığınmacıların
Durumu"**

14.05-14.25

Yrd. Doç. Dr. Ceyda Süral
Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası
Özel Hukuk Anabilim Dalı

**"Kendi Toplumunda Kadın
Olarak Zulme Uğramak Mülteci
Kabul Edilmeye Yeterli Midir?
Amerika, İngiltere ve Kanada
Uygulamaları"**

14.25-14.45

Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin Pürselim
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası
Özel Hukuk Anabilim Dalı

**"343/2003 sayılı Dublin II Tüzüğü
ile İtalyan ve Alman Sığınmacı
Düzenlemelerinin
Değerlendirilmesi"**

14.45-15.05

Dr. Mehmet Emin Alşahin
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza
Muahemesi Hukuku Anabilim Dalı

**"Göçmen Kaçakçılığı Suçu
(TCK md. 79)"**

15.05-15.25 Sorular ve Tartışma

15.25-15.40 Kapanış

Konferans Onursal Başkanı:

Prof. Dr. Emin Artuk

Konferans Başkanı:

Prof. Dr. Sibel Özel

Konferans Organizasyonu:

Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin Pürselim

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Erkan

Ar. Gör. Vedat Kılıç

Ar. Gör. Yasemin Pektoylan

3 MAYIS 2013, Saat: 10:30-16:00
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Prof. Reşat Kaynar Salonu
Tıbbiye Cad. Haydarpaşa, Üsküdar İstanbul

PANEL

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU KAPSAMINDA MÜLTECİ VE SİĞINMACILARIN SORUNLARI

3 Mayıs 2013
Marmara Üniversitesi

Açılış- Sayın konuklarımız, bugünkü programımıza başlıyoruz. Bu güzel programı sunmak üzere Fakültemizin değerli öğrencilerinden Ayşegül Yıldızdoğan Hanımefendiyi programın sunuculuğunu yapmak üzere buraya davet ediyorum, buyurun Ayşegül Hanım.

Ayşegül YILDIZDOĞAN- Sayın Vekilim, Sayın Dekanım, Sayın Baro Yönetim Kurulu üyesi, Türk-Alman Ticaret Odası Hukuk Baş Müşavirliği'nden Sayın Av. Özgül Koç Kahraman, Türk-Japon Dostluk Derneği Kurucu Başkanı Sayın Doğan Sofracıoğlu, değerli öğretim üyeleri, değerli yargı mensubu avukatlar ve değerli konuklar; Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İstanbul Barosu işbirliğiyle düzenlenen "*Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Kapsamında Mülteci ve Sığınmacıların Sorunları*" konulu konferansımıza hepiniz hoş geldiniz. Açılış konuşmasını yapmak üzere

Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Sayın Mehmet Emin Artuk'u kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. Mehmet Emin ARTUK- Sayın Milletvekilim, Sayın Sınıf Arkadaşım İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi, sayın hocalarım, saygıdeğer konuklar ve çok sevgili öğrenciler; yabancıların Türkiye'ye girişleri, Türkiye'de kalışları ve Türkiye'den çıkışlarıyla, Türkiye'den koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamına ve uygulanmasına ilişkin usul ve esasları ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemek amacıyla 4 Nisan 2013 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kabul edilmiş ve söz konusu kanun 11 Nisan 2013 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Ülkeler arasında artan insan hareketleri, göç olgusunu siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarıyla önemli bir politika haline getirmiştir. Söz konusu hareket çeşitli nedenlerle ülkelere giriş ve çıkış yapan, vatandaşı oldukları veya yaşadıkları ülkelerden ayrılarak diğer bir ülkeye göç eden, oraya yerleşen, iş kuran veya koruma talep eden yabancıların yanı sıra göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti gibi örgütlü suçlarla doğrudan bağlantılı olan düzensiz göçü de kapsamaktadır.

Türkiye coğrafi, stratejik, kültürel ve siyasi konumu nedeniyle tarih içinde önemli göç akımlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'nin

artan ekonomik gücü ülkemize yönelik göç hareketleri için bir çekim unsuru oluştururken, yer aldığı coğrafi bölgede devam eden siyasi istikrarsızlıklar Türkiye'ye yönelik göçü teşvik eden bir diğer unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası koruma dışında kalan yabancıların ülkeye girişini, ülkede kalışını, ülkeden çıkışını, vize ve ikamet izin işlemlerini, sınır dışı edilmelerini ve Türkiye'de buldukları sürece sahip oldukları hak ve yükümlülüklerini düzenleyen 5682 sayılı Pasaport Kanunu'yla 5683 sayılı Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, güncel sorunlar ve gelişmeler karşısında yetersiz kalmaktaydı. Bunun yanında uluslararası koruma alanında kanun düzeyinde temel bir düzenleme bulunmadığından uygulamalar, idari düzenlemeler doğrultusunda yürütülmekteydi. İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 14. maddesine göre herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır. Özellikle mültecilerin hukuki durumuna ilişkin, mültecilerin hukuki durumuna dair Cenevre Sözleşmesi 28 Temmuz 1951 tarihinde imzalanmış ve 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiş, söz konusu sözleşmede mülteci kavramı tanımlanmış ve mültecilerin hukuki durumlarına ilişkin önemli düzenlemelere yer verilmiştir.

Uluslararası sözleşmelerle koruma altına alınmış olan mülteci ve sığınmacıların hukuki sorunlarının ulusal ve uluslararası mevzuat açısından konunun uzmanları tarafından tar-

tışılacağı, bu konferansın düzenlenmesinde katkıları olanlara başta Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Sibel Özel olmak üzere teşekkür eder, konferansın tüm katılımcılara faydalı olmasını temenni eder, hepinize sevgi ve saygılarımı sunarım. Teşekkür ederim.

Ayşegül YILDIZDOĞAN- Açılış konuşmasını yapmak üzere Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı Sayın Prof. Dr. Sibel Özel'i kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL- Saygıdeğer konuklar, değerli meslektaşlarım ve sevgili öğrenciler; hepinizi saygıyla selamlıyorum. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ile İstanbul Barosu'nun ortaklaşa düzenlediği Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamındaki bu konferansımız çok yeni tarihli bir kanunun açılımını ve getirdiği yenilikleri bize açıklayacak. Zira bu kanunla 1950 yılından beri yürürlükte olan Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkındaki Kanun yürürlükten kaldırılmış ve yine 1950'den beri yürürlükte olan 5682 sayılı Pasaport Kanunu'nun çoğu hükmü yürürlükten kaldırılmıştır. Böylelikle tek bir kanunda yabancıların Türkiye'ye girişi, Türkiye'de kalışı, Türkiye'den çıkışı düzenlenmiş; ama aynı zamanda Türkiye'den hukuki koruma talep edenlerin hukuki statüsü de yine aynı kanunda tek bir metinde düzenleme altına alınmıştır.

Uluslararası göç meselesi savaş ve kargaşa

döneminde olduğu kadar barış döneminde de ekonomik nedenlerle varlığını sürdürmektedir. Türkiye coğrafi, stratejik, kültürel ve siyasi konumu nedeniyle tarih boyunca göç dalgalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye'den uluslararası koruma talepleri son yıllarda hızla artmaktadır. 1995'te bu sayı 2024 iken 2009 yılında 6428'e yükselmiştir. Sadece Suriye'den gelen mülteci sayısı bugün itibarıyla 400.000'i bulmuştur ve bu sayının 1.000.000'a ulaşacağı söylenmektedir. Diğer yandan kaçak göçmen sayısında da hızlı bir artış yaşanmaktadır. İnsan ticareti organize bir suç olarak Türkiye dahil pek çok ülkede alanını genişletmektedir. Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı iltica, göç ve insan kaçakçılığı sorunları uluslararası alanda ele alınması gereken ve karşılıklı işbirliğini zorunlu kılan hususlardır. Avrupa Birliği, Türkiye'yle yaptığı tam üyelik müzakerelerinde göç ile iltica konusunu ayrı bir başlık altında ele almıştır. Bu müzakerelere sürecinde 24. fasıl kapsamında 2003 tarihli Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye ulusal programı doğrultusunda hazırlanan, iltica ve göç alanında Avrupa Birliği müktesebatının üstlenilmesine ilişkin Türkiye ulusal eylem planı Başbakanlıkça 25 Mart 2005 tarihinde onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre 2007-2013 döneminde Dokuzuncu Kalkınma Planında düzensiz göç ve iltica hareketleriyle etkili mücadele amacıyla hukuki ve kurumsal düzenlemelerin yapılması, yine 2011-2013 orta vadeli kalkınma planında düzensiz göç ve iltica hareketleri, insan ticare-

ti ve kaçakçılığıyla etkin mücadele edilmesi ve sınır güvenliğinin yeniden yapılandırılması çalışmalarının devam etmesi hususları yer almıştır. Dolayısıyla kabul edilen bu eylem planı çerçevesinde bugün tartışacağımız Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kabul edilmiştir. Kanun ayrıca 2009-2010 yıllarında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yabancıların idari gözetim altında tutulması ve sınır dışı edilmeleriyle ilgili olarak Türkiye aleyhine verdiği kararları da dikkate alarak hazırlanmıştır. Daha önce yönetmelikler veya idari kararlarla düzenlenen alanlar artık kanun kapsamında düzenlenmiştir.

Kanun “*Uluslararası Koruma*” başlığı altında mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsü kavramlarını hukuk sistemimize getirmiştir. Öteden beri kullandığımız mülteci kavramı Avrupa ülkelerinden gelen ırk, din, belirli bir siyasi görüş nedeniyle zulme uğrayacağından korkan insanlar için kullanılan bir statüyü ifade etmekteydi. Dolayısıyla mülteci terimi 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna dair Sözleşme kapsamında Türkiye'nin koyduğu çekince nedeniyle Avrupa'dan gelen mülteciler için kullanılacaktır. Aynı koşullarla Avrupa ülkeleri dışından gelen yabancılar şartlı mülteci statüsünde olacaktır. Daha önce yönetmelikte düzenlenen bu alanda yabancılar için sığınmacı terimi kullanılmaktaydı. Yeni kanunla bu kategori artık şartlı mülteci olarak ifade edilmektedir. Bu iki kategori dışında yeni kanun ikincil koruma başlığı altında bir grubu daha uluslararası koruma

şemsiyesine dâhil etmiştir. Buna göre menşee veya ikamet ülkeye gönderildiğinde ölüm cezasına çarptırılacak olan, işkence veya insanlık dışı onur kırıcı bir cezaya maruz kalacak olan veya ciddi bir tehdit altında olan kişilere de ikincil koruma statüsü verilecektir.

Uluslararası koruma statüsünün hükümleri de kanunda belirlenmiştir. Buna göre hukuki koruma statüsünden yararlananlar Türk vatandaşlarına sağlanan haklardan ve imknlardan daha fazla olmamak üzere, bazı haklardan ve imknlardan yararlanacak ve bazı ykmllklere tabi tutulacaktır. Bunların dışında kanun acil ve geçici koruma talebiyle kitlesel olarak sınırlarımızdan geçen yabancılar için de geçici koruma kavramını getirmiş ve bununla ilgili bir yönetmeliğin çıkarılacağını belirlemiştir. Dolayısıyla kanun pek çok konuyu yeni kavramlarla değişik çapta düzenleme altına almıştır. Bu konferansta konunun uzmanları değişik açılardan bu yeni kanunu tartışacaklar. Bu itibarla konuşmacı göndererek katkıda bulunan bütün sivil toplum kuruluşlarına teşekkür ediyorum; çünkü uygulamadaki tecrübeleri bizleri aydınlatacak ve konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Hukuk fakltesiyle birlikte bu konferansı düzenleyen İstanbul Barosu'na ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Baro Yönetim Kurulu yesi Sayın Av. Aydeniz Alisbah Tuskan hem açılış konuşmasını yapacak, hem de ikinci oturumda konuşmacı olarak bize katkıda bulunacak. Do-

layısıyla şahsınızda İstanbul Barosu'na bir kez daha üniversitelerle yaptığı bu işbirliği nedeniyle teşekkürlerimi sunuyorum. Teşekkür etmek istediğim bir özel kişi daha var: O da ilk oturma başkanlığını yapacak olan ve benim hocam Prof. Dr. Gülören Tekinalp. Sayın Hocam, oturma başkanlığını kabul ederek bize büyük bir mutluluk yaşatmış oldunuz. Çok teşekkür ederim. Konferansın herkes için faydalı olacağını düşünüyor ve verimli geçmesini temenni ediyorum. Hepinize tekrar hoş geldiniz diyorum, teşekkürler.

Ayşegül YILDIZDOĞAN- Açılış konuşmasını yapmak üzere İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyesi ve Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü Avukat Sayın Aydeniz Alisbah Tuskan'ı kürsüye davet ediyorum.

Av. Aydeniz ALİSBAN TUSKAN- Teşekkür ederim. Sayın Dekan, Değerli Hocam, Sayın Milletvekilim ve değerli arkadaşım Mahmut Tanal. Sayın Tanal bu konularda her zaman bizimle birlikte oluyor. Değerli öğrenciler, değerli meslektaşlarım; hepinizi İstanbul Barosu Yönetim Kurulu adına saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Değerli Dekanım sınıf arkadaşım dedi, evet, sınıf arkadaşınız ve hâlâ çalışmalarımıza devam ediyoruz. Kendisine bu işbirliğimizden dolayı çok teşekkür ediyorum. Başkanımız çok yoğun olması nedeniyle sizlere sevgi ve saygılarını ilettili. İstanbul Barosu her zaman için bilimsel etkinliklere destek vererek diğer barolara örnek olacaktır. Bilimsel çalışmalarda her zaman üniversitelerle işbirliği içerisinde. Ba-

rolar, yasaların uygulanmasını, yaygınlaşmasını, bilgilendirilmesini sağlayan, meslektaşlarıyla bu konularla ilgili devamlı sıkı işbirliği içinde olan çok önemli kurumlardır. Biz geçen hafta da konuyla ilgili bir çalışma yapmıştık. Mahmut arkadaşım da orada konuşmacıydı ve üç partiden milletvekilleri vardı, konuyla ilgili yine bu yasa tartışmaları yapıldı, yeni bir yasa tabii ki, çok yeni çıktı. Bugüne kadar böyle bir yasaya ihtiyacımız vardı, ancak bir türlü yasal çalışma yapılamıyordu. Yasa çıktı, ama tabii ki konuyla ilgili birçok eksik var.

Biliyorsunuz bu konuyla ilgili artık bakanlıkların yetkisinden çok bir göç idaresi kuruluyor. Bu kurul artık bütün bu sorunları çözmeye çalışacak, başvuruları yapacak. Bu arada hukuki düzenlemeler buraya getirildi. Baroları ilgilendiren en önemli konu da idari itiraz yargı yolu ve bu yasadaki 80 ve 81. maddedeki avukatlık hizmetleri ve danışmanlık, yani adli yardım sistemini vatandaşlarımıza olduğu gibi mültecilere de getirilen bir yeni sistem olarak görünüyor. Ancak bu konuda kaynak nasıl olacak, nasıl bir sistem geliştirilecek? Geçen haftaki toplantıda sayın milletvekillerinin hepsine dedim ki, daha biz vatandaşımızın adli yardım sistemindeki sorunlarını çözememişken, bu sorunu nasıl çözeceğiz? Bir kere baronun görevlendirme yazısı olduktan sonra artık hiçbir belge, hiçbir masraf aranmaksızın bu işlerin yapılması lazım, ama böyle bir sistem yok arkadaşlar, adli yardım görevlendirmesi yapıyoruz, mahkeme bunu kabul etmiyor. Vekaletnameden tutun bu

yazıların bir vekâletname yeterliliği de olabileceği konusunu gündeme getirdik ve üç partinin milletvekillerinden konunun takibini talep ettik. Ben milletvekillerimizin ilgileneceklerini ve bu konuda çözüm getireceklerini düşünüyorum. Mültecilerin hakları tabii ki temel insan haklarıdır. Uluslararası sözleşmeler bağlamında gerekli olan, yapılması gereken ve her insanın normal ihtiyaçlarını karşılama hakkı olduğu gibi yasal haklarını da kullanma haklarının olması zaten temel insan hakkı gereğidir. Bu nedenle bu düzenlemelerin mutlaka olumlu yansıtacağını, eğer gerekli kurumlar kurulur, yönetmelik doğru bir şekilde düzenlenirse, bu sorunların da yavaş yavaş çözüleceğini düşünüyorum. Ama Türkiye tabii ki bu konuda hiçbir yardım da almıyor. Belki son yaşadığımız olayda Suriyeli göçmenlerin durumuyla ilgili Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa bizi alkışlıyor, ama Birleşmiş Milletlerin konuyla ilgili yardım yapması gerektiği halde yardım etmeyerek, bütün yükü bize, Türkiye'ye bırakıyor. İşte bu da hakikaten önümüzde duran en büyük gerçek, onun için bu konuda daha tutarlı, daha düzgün politikalar izlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Sorunların çözümünde hükümete ve bütün kurumlara önemli görevler düşüyor diye düşünüyorum. Ben sözlerimi fazla uzatmadan toplantıya geçerek, bu konuda bilgilendirilmesini dilerken, Sayın Prof. Dr. Sibel Özel'e ve Yrd. Doç. Dr. Selin Pürselim'e çok teşekkür ediyorum, bu toplantının hazırlanmasında gösterdikleri özveriden dolayı saygılarımı sunarım.

I. OTURUM

YABANCILAR VE ULUSLARARASI KORUMA KANUNU'NUN DEĞERLENDİRİLMESİ

Ayşegül YILDIZDOĞAN- Konferansımızın birinci oturumuna başkanlık etmek üzere İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Anabilim Dalı emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Sayın Gülören Tekinalp'i kürsüye davet ediyorum. Birinci oturumda tebliğlerini sunmak üzere Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Mülteci Hakları Koordinatörü Sayın Volkan Görendağ'ı, Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Genel Koordinatörü Sayın İbrahim Vurgun Kavlak'ı, Mültecilerle Dayanışma Derneği Başkanı Sayın Av. Taner Kılıç'ı, Helsinki Yurttaşlar Derneği'ni temsilen Sayın Veyssel Eşsiz'i kürsüye davet ediyorum. Oturumun sonunda soru ve tartışma bölümü yapılacaktır.

Prof. Dr. Gülören TEKİNALP- Bugün burada olmaktan çok mutluyum. Zira bu toplantıyı düzenleyen değerli Prof. Dr. Sibel Özel, benim Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ders verdiğim bir yıllık dönemde öğrencim olmuştu. Kendisi çok başarılı ve akıllı bir öğrenciydi. Biz İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi olarak böyle bir insanı kaçırmaktan üzüntü duyuyoruz. Yanında oturan öğrencimiz Ayfer Uyanık da bizim asistanımız oldu. Şimdi Koç Üniversitesi'nde Doçent ve Profesör olacak inşallah.

Ben gecikmeyi önlemek için hemen başlamak istiyorum. Sanırım sorular da olacak. Doyurucu bir oturum olacağını düşünüyorum. Av. Taner Kılıç “Türkiye’deki Hukuki Süreç; Yeni Yasanın Tarihi Rolü ve Mülteci Alanında Çalışan STK’ların Rollerini” isimli konuşması ile ilk konuşmacı olacak. Sayın Kılıç’ın süreye riayet etmesini rica ediyorum. Buyrun Sayın Kılıç.

Av. Taner KILIÇ (Mültecilerle Dayanışma Derneği-Mülteci Der- Yönetim Kurulu Başkanı)- Öncelikle bu konferansı düzenlediğiniz için Yrd. Doç. Dr. Selin Pürselim’e ve sizlere çok teşekkür ederim. Bu konferanslarda en son konuşmacılar bizler oluruz. Ancak bu konferansta öncelikle bizlere söz hakkı vermişsiniz; bunun için de ayrıca teşekkür ederiz.

İltica hakkı, tüm zaman ve coğrafyalarda önemli bir uygulama alanı olmasına, geleneksel hukukta önemli bir kuralı oluşturmasına, İHEB madde 14’te temel ve birinci kuşak insan haklarından sayılmasına, Birleşmiş Milletler (BM)’in ilk sözleşmelerinden biriyle düzenlenmesine, Türkiye’nin de görece olarak bu alanda iyi bir tarihi olması ve bu sözleşmeyi hazırlayan ve halen yürütme komitesinde yer alan bir ülke olmasına rağmen ülke içinde hak ettiği ilginin gösterildiğini söyleyemeyiz. Hatta ülke içinde başta devletin üç temel erki olan yasama, yürütme ve yargı olmak üzere hemen tüm aktörlerin iltica alanına karşı çok büyük oranda ilgisiz ve bilgisiz olduğunu iddia edebiliriz.

Dünyada mülteci alanında kamu kuruluşları

ve bu alanda uzman BM kuruluşu olarak kurulan Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) dışında “önemli aktörler” dendiğinde hemen akla gelen üniversiteler, yerel idareler, meslek odaları, dini cemaatler ve hatta bazı ülkeler için sendikalar dışında tabii ki en önemli aktör olarak sivil toplum kuruluşları (stklar) ön plana çıkmaktadır. Ancak maalesef Türkiye’de –diğer anılan aktörler gibi- sivil toplumun da bu alanda olması gereken seviyenin çok gerisinde olduğunu söylemek umarız bir haksızlık oluşturmayacaktır. Elbette son on yılda sivil toplum nezdinde bu alanda önemli bir insan kaynağı ve bilgi kapasitesi gelişmiştir; bugün on yıl önceye kıyaslandığında sivil toplumda alana ilişkin çok daha bilgili ve kaliteli tartışmalar yaşanmakta, başta kamu kurumları ve BMMYK olmak üzere alana ilişkin çok daha ciddi bir izleme uygulanmakta, bireysel vak’alar nezdinde hukuki yardımlar sunulmakta, lobi ve kampanyalar yürütülebilmektedir. Ancak bu çalışmalar bizce halen olması gereken seviyenin çok gerisinde- dir. Türkiye’deki sivil toplum bu alanda alması gereken sorumluluğun şahsi tahminimizce ancak %10’luk kısmını alabilmiştir. Ancak on yıl öncesiyle kıyaslandığında bu alanda elde ettiği insan kaynağı, bilgi, deneyim birikimi ve oldukça ciddi bir niyet ile sivil toplum iltica ve göç alanında yakın gelecekte çok daha önemli bir rol üstlenme iradesini göstermiştir.

Türkiye’deki sivil toplumun mülteci alanı ile ilgisini sanırız öncelikle hak örgütleri ve insani yardım örgütleri üzerinden görmek ve değer-

lendirmekte kolaylık ve gereklilik vardır. Sivil toplum içinde yer alan diğer yapılara kıyaslandığında çalışma alanı olarak mültecilere çok daha yakın olması gereken hak örgütleri ve insani yardım örgütlerine baktığımızda onlarda da bu ilginin ciddi anlamda kabaca son on yılda geliştiğini görmekteyiz. Öyle ki, hak örgütleri açısından hazırladıkları yıllık insan hakları raporlarında “iltica alanına ilişkin ihlaller” ancak yakın dönemde bir takip ve değerlendirme alanı olabilmıştır. Ancak bunun yıllar içinde sağlıklı ve düzenli şekilde devamına rastlanılmamıştır. Bunun yanı sıra ülkedeki uluslararası koruma ihtiyacı içinde bulunan insanlara etkili bir hukuki yardım ya hiç ya da gereği gibi sunulamamıştır. Ülkenin uzun yıllardır süregelen yoğun ve etkili siyasi gündemi, iltica ve göç alanına ilişkin genel anlamdaki ilgisizlik ve bilgisizlik, bu alanda bir kapasite gelişimini ihtiyaç olarak değerlendirmemiştir. Yine, zaten ülkemizde son on yılda gelişim gösteren ulusal insani yardım örgütlerinin Türkiye'nin farklı şehirlerindeki mültecilere yönelik fark etme, ilgi ve yardım çalışmaları organize etme işleri ancak yurt dışındaki mültecilere ilgi ve yardım organizelerinden çok sonraki bir zaman diliminde gerçekleşmiştir.

Hak örgütleri ve insani yardım örgütlerinin bu gecikmeli ilgisine paralel ve belki de doğal olarak Türkiye'deki diğer ve genel sivil toplum alanı da bu alana yakın zamana kadar lakayt kalma lüksünü kendinde bulabilmıştır. Kadın, çocuk, engelli dernekleri, dini cemaat organizeleri, Cami dernekleri bu alanda hemen hiç

çalışmamışlardır. Ancak aralarında az sayıda ve bu alandaki uluslararası bilgi ve deneyimi ile hareket ettiğini bildiğimiz Hıristiyan yardım kuruluşlarının öteden beri faaliyetlerini istisna tutmamız hakkaniyet gereği olacaktır. Bunun dışında başta Baro ve Tabip Odaları olmak üzere sivil toplum kuruluşu olma özellikleri öteden beri tartışma konusu olan meslek odaları ve sendikalar dünyanın başka coğrafyalarında aldıkları çok önemli ve etkili sorumluluklara karşılık bu alanda Türkiye’de dikkate değer bir inisiyatif göstermemişlerdir. Bu yapılar halen de bu alana karşı buzlarını büyük oranda kırabilmiş değildir.

Bu noktada özellikle sığınmacıların İçişleri Bakanlığı tarafından iltica prosedürlerini takip süresince zorunlu olarak ancak şehir içinde serbest ikametli olmak üzere gönderildikleri Anadolu şehirlerindeki durumları hiç kolay olmamıştır. “Uydu kent” tabir edilen şehirlerde “dışarıdan gelen yabancılar” çoğu zaman mesafeli olunması gereken kişiler olarak algılanmış, onları o şehre gönderen hangi irade ise (BM veya Türkiye Cumhuriyeti devleti olarak) o iradenin zaten onlarla ilgilendikleri ve hatta bu kişilere çok yüksek paralar verdiklerini düşünmüştür. Dolayısıyla uydu kentlerde bu kişilerin barınmadan tutun da sağlık, eğitim ve her türlü psiko-sosyal sorunları ile hemen hiç kimse ilgilenmemiştir. Sığınmacılar ise dil bilmemeleri, Türkiye’nin idari işleyişini bilmemeleri, zaten travmatik koşullardan kaçmalarından ötürü dertlerini anlatmaya yönelik mecallerinin

ve cesaretlerinin olmayışından ötürü Anadolu şehirlerinde sivil toplum kuruluşlarının kapısını çalamamıştır.

İşte bu kapsamda BMMYK Türkiye Temsilciliğinin Türkiye’de sığınmacılara yönelik olmak üzere hemen hiçbir sivil toplum kuruluşunun çalışma göstermediğini fark etmesinden sonra Türkiye sivil toplumu BMMYK’nın kurulmasında ve/ya işleyişinde rol oynadığı sivil toplum kuruluşu örnekleri ile tanışmıştır. “BMMYK uygulama ortaklığı” olarak anılan bu sivil toplum yapısı şüphesiz görülen bir eksiklik ve ciddi anlamda ihtiyaç hissedilen bir çalışma alanı adına iyi niyetli olarak geliştirilmiştir. Ancak bundan Türkiye sivil toplumu adına çıkarılması gereken tespit bu alana ilişkin hemen hiç çalışmadıklarının görülmesi şeklinde olmalıdır. Ancak yakın zamanlarda artık birçok uydu kent içindeki dernek ve vakıfların, dini hayır kurumlarının, Cami derneklerinin ve insani yardım organizasyonlarının bu alana ilişkin ilgisini geliştirdiğini, sorumluluklar üstlendiğini ve çalışmalar ürettiğini gözlemlemekteyiz.

Mülteci Hakları Koordinasyonu (MHK) işte tam da bu süreçte, özellikle devlet ve BM gibi devletlerarası yapılardan “bağımsız” bir şekilde çalışan hak örgütleri nezdinde gelişmekte olan sivil toplum ilgisi kapsamında doğmuştur. Hellen –alfabetik sırayla- Helsinki Yurttaşlar Derneği (hYd), İnsan Hakları Derneği (İHD), İnsan Hakları Gündemi Derneği (İHGD), Mültecilerle Dayanışma Derneği (Mülteci Der) ve Uluslararası Af Örgütü (UAÖ) Türkiye Şubesi’nin ça-

lışmalarını sürdürdüğü Koordinasyon (kuruluş deklarasyonundan iktibasla) “... devlet politikalarının ve uygulamaların izlenmesi, özellikle Türkiye-AB süreci çerçevesinde devam eden yasa ve kurum oluşturma çabalarına uluslararası insan hakları normlarını esas alan katkılarda bulunmak, ve Türkiye kamuoyunda göçmen ve mültecilerin sorunlarına yönelik farkındalık ve sahiplenmeyi arttırmak ...” amacıyla kurulmuştur. Dolayısıyla uygulamayı takip ederek gerekli kurumlar nezdinde lobi çalışmaları yürütmek ve alana ilişkin eğitim ve kampanyalar düzenlemek temel çalışma yöntemleri olarak belirlenmiştir. MHK'nın kuruluş döneminden sonraki çalışma zamanına denk düşen yeni yasa hazırlık ve istişare sürecinde önemli ve etkili bir rol oynadığını düşünmekteyiz.

Yine, bu alanda Türkiye sivil toplumu bölgesel ve uluslararası sivil toplum, hak örgütleri ve alanda savunuculuk yapan kişi, kurum ve ağlarla işbirliği yapabilme, etkili idari ve AİHM dahil yargı organlarına başvurma ve etkili sonuçlar alabilme kapasitesini geliştirmiştir. Bu kapsamda şimdiye kadar hiç yargı denetimine götürülemeyen ancak kurum içi idari denetim mekanizmaları da işletilemeyen BMMYK statü belirleme kararları hakkında ilk kez etkili ve dayanımlı itiraz dilekçeleri ile BMMYK içi denetim mekanizması etkili olarak kullanılabilir olmuştur. İç hukuk yargı mekanizması etkisiz kaldığından AİHM etkili bir yargı mercii olarak değerlendirilebilmiştir. Yurt içinde başta Yabancılar Şube Müdürlüğü ve dolayısıyla İçişleri Bakanlığı olmak üzere birçok kamu kurumu sığınmacı

sorunları adına erişilebilir ve sığınmacılara yönelik politika ve stratejilerine etki edilebilir bir aşamaya gelinmiştir.

Ancak yukarıda da bahsetmeye çalıştığımız üzere, bu alanda Türkiye sivil toplumu adına olması gerektiğini düşündüğümüz seviyenin çok gerisinde ve kabaca tahminle %10'luk seviyesine ulaşabilmiş durumdayız. Ancak yine anlatılmaya çalışılan tüm olumlu gelişmeler ile Türkiye sivil toplumu yakın gelecekte çok daha ciddi ve önemli ilerlemeler gösterebilme kapasitesi taşıdığını bizlere ispat etmiştir.

Uydu kentlerdeki duruma bakarsak, Türkiye'ye iltica etmeleri üzerine iltica prosedürü içine alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından prosedürleri bitene kadar şehir içinde serbest olarak iskan etmeleri için gönderilen ve "genel asayiş sorunu olmayan Orta Anadolu şehirleri" olarak tanımlanan "uydu kentler" ülkemizde sığınmacılar ile toplum olarak iç içe olduğumuz şehirlerdir. Öteden beri sayıları 30 civarındaki uydu kentlerde sığınmacılar -çok sayıda sığınmacının tutulu bulunduğu Van, Kayseri, Konya, Afyon, Isparta, Burdur, Nevşehir, Gaziantep hariç olmak üzere- çoğu yerde neredeyse görünmez olmalarını sağlayacak kadar az sayıda bu şehirlere gönderilmişlerdir. Bu görünmez oluştan dolayı gerçekten birçok insan ve kurum tarafından fark edilmemişler, fark edenler de bu kişilerin kendileri ve sorunları ile "tam olarak bilmedikleri bazı" yetkili kurumların ilgilendiği ön kabulü ile onlara ilgi göstermemişlerdir.

Oysa, her ne kadar İçişleri Bakanlığı tarafından bu kişiler önceden belirli şehirlere gönderiliyor ise de onları şehre ulaşmasından itibaren karşılayan, bir şekilde ilgilenen ve “otomatik” olarak işleyen bir kamu veya kamu dışı bir sosyal yardım mekanizması yoktur. Barınmadan başlamak üzere yeme-içme, ısınma, sağlık, eğitim, çalışma gibi insan olmaktan kaynaklanan tüm sorunları ile sadece kendi başlarına çözüm bulmak zorunda kalmaktadırlar. Bundan dolayı da birçok ilde ilgisiz kamu otoriteleri, sivil toplumu ve yerel idaresinden dolayı ispat-ı vücut gereği atmak zorunda oldukları haftalık imzalarından ötürü şehirde muhatap oldukları tek resmi yetkili makam olarak Yabancılar Şube Müdürlüğü tarafından sorunları başka platformlara iyi niyetli ve amatör bir ruhla taşınmaya çalışılmıştır. Nitekim, bazı Yabancılar Şube Müdürlerinin aslında hiç çalışma ve görev alanlarında olmamasına rağmen şehirdeki hayırsever kişi ve kuruluşlara yönelik organizasyonlar gerçekleştirerek bunu başarmaya çalıştıkları bilinmektedir.

Sayıları az olduğu için şehir içinde “görünmez” olan sığınmacıların takriben son 1,5 yıl içinde gittikçe artan bir ivme ile sayılarının çoğalması ve yıllardır neredeyse istikrar bulmuş sığınmacı sayısının 2-3 katına çıkması Türkiye adına çok önemli bir gelişme sayılmalıdır. Suriye dışındaki ülkelerden yakın coğrafyamızda gelişen olaylar nedeniyle Türkiye’ye yönelik sığınma hareketi artmıştır. Irak işgali ve sonrasında bir türlü durulmayan iç çatışmalar ve

özellikle İran'da uzun yıllardır bulunan Afgan mültecilere yönelik değişen politikalar bu insan hareketliliğinin artmasında önemli etkenler olmuşlardır. Buna karşılık Türkiye'nin 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu coğrafi sınırlama nedeniyle BMMYK'nın mültecilik statüsü belirleme kararından sonra bu kişilerin yerleştirilmeleri meselesi önemli bir çalışma alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'nin bu kişileri daimî olarak ülkesinde barındırma taahhüdü bulunmadığı için BMMYK Türkiye'den bu kişileri kendi ülkesine alacak devletler aramaktadır. "3. ülkeye yerleştirme" işlemi denilen bu işlem sayesinde yakın zamana kadar düzenli olarak başka ülkelere yerleştirme işlemi, başvuruların sayısının artması, buna karşılık yerleştirme ülkelerinin kotalarını arttırmamasına bağlı olarak oransal olarak azalmıştır. Bu durumda Türkiye'ye sığınmacı olarak gelen insan sayısının artması, statü alanların başka ülkelere gönderilme sayılarının düşmesi ile Türkiye'de şu an ciddi olarak bir yoğunluk yaşanmaktadır. Buna bağlı olarak İçişleri Bakanlığı hem uydu kentlerin sayısını baştan 51'e, sonra 62'ye çıkarmış, hem de uydu kentlere gönderdiği sığınmacı sayısını önemli oranda yükseltmiştir. Bu da birçok şehirde gerek kamu otoriteleri, gerekse sivil toplumu, gerekse yerel yönetimleri nezdinde adeta birer şoka neden olmuştur.

Uydu kentlerde tarafımızca görülen temel bir tespit şudur: İltica alanına ilişkin mevzuat Türkiye'nin her yerinde aynı olmasına karşılık şehirden şehre sığınmacılara yönelik uygula-

ma ve sağlanan hizmetler çok ciddi değişkenlikler ve seviyeler gösterebilmektedir. Bunda da ilginç bir şekilde başta o ilin Valisi olmak üzere, bazı alandan sorumlu Vali yardımcılarının bu alana ilgi ve alaka düzeylerinin birinci derecede belirleyici olduğu görülmektedir. Yine buna bağlı olarak Yabancılar Şube müdürleri, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı (SYDV) müdürleri, duyarlı sivil toplum, yerel idare, hayırsever işadamları ve özellikle bu alanda organizasyon yapabilme becerisi olan güvenilir ve saygın gerçek kişiler sığınmacılar için o şehrin daha yaşanabilir hale gelmesinde çok önemli aktörlerdir. Ancak bu aktörlerin varlık göstermeleri halinde o şehir şehre gönderilen sığınmacılar için adeta bir “açık hava hapishanesi” işlevi görmektedir.

İşte takriben son 1,5 yılda başlayan ve geçtiğimiz 7-8 ayda yoğunlaşan bir şekilde birçok uydu kente Valilik dahil o şehirdeki hiçbir kamu kuruluşuna haber verilmeden gönderilen ve sayıları her bir şehir için en azından yüzler, bazıları için ise binlerle ifade edilen sığınmacılar o şehirlerde ciddi bir telaşa neden olmuştur. Kamu kurumlarının bile haberdar olmadığı böylesi önemli bir gelişmeden sivil toplum, yerel idare ve meslek odalarının hiç haberdar olmadığı açıktır. Dolayısıyla esasen bu şok halinin o şehirdeki hemen tüm aktörlerce yaşandığını tahmin zor olmayacaktır. Çünkü öncesinde haberdar bile olunmayan bu önemli sayıdaki nüfus hareketliliğine yönelik fiziksel, lojistik ve psiko-sosyal hiçbir hazırlığın yapılmadığı bellidir.

Bu kapsamda Ankara-Çankaya ilçesinde bulunan BMMYK binası önündeki günlerce süren yoğunluğu azaltmak için sığınmacıların adeta karga-tulumba otobüslere bindirilerek değişik şehirlere gönderilmeleri ve şehir girişlerinde bulunan boş alanlara –tabiri caizse- “Cami önüne bırakılan bebekler” gibi bırakılmaları ve yerel idarecilere bu hususta hiçbir ön bilgilendirmede bulunulmaması çok dikkat çekicidir.

İşte bu noktada şehirlerindeki bu önemli yeni nüfus ile tanışma ve muhatap olma durumunda bulunan kamu otoriteleri ve sivil toplum bu kişilerin tam olarak kim olduklarını kavrayıp şehirlerine yasal bir zemin içinde getirildiklerini anlayana kadar birkaç günün geçmesi gerekmiş, bu ilk şoktan sonra da çareler düşünülmeğe başlanmıştır. Bu ilk şaşkınlık geçene kadar ise maalesef çok sayıda kişi ve aile parklarda veya koruluk alanlarda kalmışlardır. Ancak ondan sonra birçok şehirde Valilik makamının öncülük ettiği çözüm önerileri üzerinde çalışılmaya, adeta el yordamıyla şehir içi mekanizmalar kurulmaya gayret edilmiştir. Bu aşamada yine Valilik makamının ilgi, alaka ve önceki görev yerlerindeki sığınmacılara yönelik tecrübelerine bağlı ve orantılı olarak çalışmalar organize edilmiştir.

İşte bu aşamada AB Türkiye Delegasyonunun finansal destek verdiği ve Mültecilerle Dayanışma Derneği'nin ana yüklenicisi durumunda olduğu “Mülteci haklarının kullanılması için sivil hareket, CARE” projesi kapsamında

8 ilde (Isparta, Ağrı, Hatay, İzmir, Edirne, Mardin, Tokat, Denizli) organize ettiği çalışmalar bu durumun görülmesinde çok önemli bir işlev üstlenmiştir. Bunun dışında yine Mülteci Der'in Uşak'ta ve MHK olarak Batman illerinde düzenlediği saha çalışmaları ve buna bağlı organize edilen çalıştaylar çok faydalı geçmiştir. Bu şehirlerde çoğunlukla kamu içinde ve sivil toplum nezdinde dahi bir iletişim ağının bulunmadığı, bir kurumun yapıp-ettiklerinden bir başka kurumun haberdar dahi olmadığı görülmüştür. Meslek odaları, yerel idare ve üniversitelerin de bu iletişim ve işbirliği alanından uzakta olduğunu tahmin etmek zor değildir. Çoğu kurumlar anılan çalıştaylar ile şehirdeki sığınmacıların sorunlarından haberdar olmuşlar, zannettiklerinin aksine "onlarla" kimsenin doğrudan ilgilenmediğini ve paralar dağıtmadığını anlamışlardır. Bu kapsamda bazı şehirlerde kamu içinde ve sivil toplum içinde olmak üzere ayrı ayrı, bazı şehirlerde ise kamu ve sivil toplum birlikte olmak üzere değişik çalışma grupları, koordinasyon mekanizmaları geliştirilmiştir.

2011 Nisan ayından bu yana Türkiye'ye sığınma amacıyla gelen Suriyelilerin sayısındaki artış ve iskan edilmek istendikleri kamplarla sınırlı kalmayıp başta bölgenin, sonra da tüm Türkiye'nin şehirlerine yayılma eğilimi göstermeleri mülteciler konusunu ülke gündemine ciddi bir şekilde sokmuştur. Öyle ki, sürekli yoğunlaşan iç çatışmalar ve çoğu zaman günde 100'den aşağı düşmeyen ölü sayısı ile Suriye hemen her akşam –doğal ve gerekli olarak- evlerimiz-

de haber konusu olmuştur. Kamplarda kalan ve şehirlere yayılan Suriyeli sığınmacıların sayısının artması ile mülteciler yakın zamanda ülkede en çok konuşulan konulardan birisi olmaya başlanmıştır. Ancak bu baştaki olumlu etki hem kamu kurumlarının hem de başta insani yardım örgütleri olmak üzere yaygın sivil toplumun ilgisinin “özellikle” Suriyeli sığınmacılara odaklanması ile (ki bu durum bazı şehirlerde hızla “sadece” olma aşamasına ulaşmaktadır) Suriyeli olmayan sığınmacılar nezdinde bir rahatsızlığa evrilmesi süreci baş göstermiştir. Halen birçok uydu şehirde bu rahatsızlık hali gelişmekte, özellikle öteden beri sorunları gittikçe yoğunlaşan Afgan sığınmacıların durumlarının kronikleşmesi ile ciddi tehlike aşamasına doğru gittiği tarafımızdan değerlendirilmektedir.

Çok büyük ümitlerle hazırlığında müdahil ve etkili olmaya çalıştığımız Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) 04.04.2013 tarihinde kabul edilmiş ve 11.04.2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmakla 6458 sayılı yasa olarak yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten itibaren teşkilatlanmaya başlayacak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) bu alanda Türkiye’de en önemli politika oluşturma ve uygulamayı yönetme mercii olacağından bundan sonra uydu şehirlerdeki farklı kamu ve farklı sivil toplum elinde farklı seviyelerde gelişmiş uygulamaya bir son vererek tüm Türkiye çapında birbirine en azından yakın bir uygulama standardına sağlayacağı öngörülmektedir. Ancak sığınmacılara bakan hükümler bir yıl sonra yürürlüğe

gireceği için önümüzdeki bir yılda uydu şehirlerdeki bahsettiğimiz durumda ciddi bir değişiklik beklenmemektedir.

Prof. Dr. Gülören TEKİNALP (Oturum Başkanı)- Sayın Av. Taner Kılıç'a teşekkür ediyorum. Sivil toplumun rolünü ve uydu kentlerin durumunu bizlere detaylı olarak anlattı. İkinci konuşmacımız Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Genel Koordinatörü Sayın İbrahim Vurgun Kavlak. Sayın İbrahim Kavlak, Sığınmacı ve Mültecilerin Türkiye'de Karşılaştıkları Sorunlar ve Yaşam Koşulları konusunda bizleri bilgilendirecek.

İbrahim VURGUN KAVLAK (Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Genel Koordinatörü)- İstanbul'da 60 bin kadar Suriyeli sığınmacının olduğu otoriteler tarafından söyleniyor. Yıl sonuna kadar 1 milyon kişinin Türkiye'ye gelmesi bekleniyor. Tabii Suriye'deki durumun değişmesi halinde ne olacağını kimse bilmiyor. Türkiye'dekilerin Suriye'ye geri dönmesi, Suriye'dekilerin Türkiye'ye gelmesi var sayımından hareket edilebilir.

Biz sahada ne gibi problemlerle karşılaşırız? Ayda yaklaşık 15 bin kadar inceleme bilgi işlem ofislerimiz tarafından yapılıyor. Psikologlarımız, sosyologlarımız, sosyal hizmet uzmanlarımız, tercümanlarımız, sağlık görevlilerimiz ve hukuk görevlilerimizle, sığınmacı ve mültecilerin Türkiye'de karşılaşmış oldukları problemleri çözmeye çalışıyoruz. Bu aşamada "mülteci nedir?" sorusu oldukça önemlidir. Arkadaşlarım

da bahsettiler; mülteci ile göçmeni birbirinden ayırmamız oldukça önemli. Yansıya bakarsak tanımlar arasındaki farkı göreceğiz. Türkiye, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ni imzalarken coğrafi bir kısıtlama koyarak sözleşmeyi imzalamıştır. Bu nedenle Avrupa dışından gelenler Türkiye'de mülteci olarak kabul edilmiyor.

Bu ne demektir? Biz sürekli yüz binlerce sığınmacıdan, mülteci den bahsediyoruz, ama Türkiye Cumhuriyeti'nin aslında –yanılmıyorsa- 67 mülteci bulunmaktadır. Bu 67 mülteci Avrupa'dan gelen, Avrupa Konseyine üye olan ülkelerden gelen kişilerdir. Rusya Federasyonu'na bağlı ülkelerden gelenler, Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan gibi ülkelerden gelenler de Avrupadan gelenler sınıflandırması içerisinde yer almaktadır. Bizim sığınmacı-mülteci diye bahsettiğimiz aslında literatürde uluslararası hukuk çerçevesinde Birleşmiş Milletler terminolojisiyle söz ettiğimiz bir durumdur. Özetle, Türkiye'nin mülteci sayısı aslında 100'ü geçmiyor; bu aslında oldukça önemli bir durumdur.

Tabii mülteci ve ekonomik göçmeni ayırmak gerekiyor. Mülteci bir zorunluluk nedeniyle ülkeden ayrılan kişidir. Eğitim ya da daha iyi yaşam şartları için ülkesini terk eden kişiler bazen ekonomik göçmen sınıfında değerlendiriliyor. Tabii dini, siyasi, sosyal nedenlerle bu kişiler ekonomik birtakım sıkıntılar da yaşıyor olabilir, ama tek başına ekonomik sıkıntılar mülteci olmak için yeterli neden olarak görülmemektedir.

Hızlıca geçiyorum, yasanın hazırlanışı bizler

oldukça önemliydi. Aslında çok daha önceden 2007-2008 yıllarından itibaren yasayla ilgili çalışılmaya başlandı. Takdir edilecek bir biçimde ve alışkın olmadığımız bir şekilde akademisyenlerle bir araya gelindi, fikir alışverişinde bulunuldu. Meclisteki komisyon toplantılarında da muhalefet partilerinin de takdiriyle aslında, keşke her yasa böyle önümüze gelse denildi. Tasarı sunumlar yapılarak anlatıldı, yasanın temellerinin nasıl kurulduğu ve nasıl hazırlandığına ilişkin ve güzel bir çalışma oldu. Tabii çalışmalar hâlâ devam ediyor. Birçok problemin düzeleceğini umuyoruz, ama tabii mülteci sayıları oldukça artıyor. Yasa çıkmış olsa bile birçok sorun hâlâ çözülemeden kalabilir.

İçişleri Bakanlığıyla Avrupa Birliğinin ortak bir projesi olarak Türkiye’de 7 ilde toplam 750’şer kişilik olmak üzere toplam 5250 kişi kabul, tarama ve barınma merkezleri kurulacak. Bu çerçevede, barınma merkezleri belli olan kişilerin toplu bir şekilde kalmasıyla birlikte birtakım ihtiyaçlar ortaya çıkacak. Şu anda aslında toplumda çok fazla görünür olmayan sığınmacı ve mülteciler, merkezlerin de oluşturulmasıyla daha görünür bir hale gelecekler ve belki de bu görünürlük arttıkça, bizler farklı problemlerle karşılaşabiliriz. Suriye olayı, sığınma ve mültecilik alanında Türkiye için milat oldu diyebiliriz.

Bu çerçevede şunu da belirtmek istiyorum. Sığınmacı-mülteci mevzusu şu ana kadar Türkiye’nin iç politikasının bir unsuru değildi, yasa bile yoktu. Avrupa ülkelerine baktığımızda si-

yaset partilerin göçmenlere, mültecilerine bakışına ilişkin bir parti programları ve onların durumlarının nasıl değerlendirileceğine ilişkin bir bakış açıları bulunmaktadır. Fakat Türkiye’de Suriye krizine gelene kadar, siyasi partilerin göçmen ve mülteci konularıyla ilgili çok fazla yorum yapmadıklarını biliyoruz. Ama Avrupa’da her partinin bir bakış açısı var; hatta kimi partilerin göçmenlere karşı söylemleri nedeniyle yargılanıp ceza aldıkları olmuştur.

Suriye kriziyle ortaya çıkan durumda, 1 milyon kişinin geldiği düşünüldüğünde, Türkiye’nin iç politikası da doğrudan bu durumdan etkilenmiş olacak. O nedenle hukukun da aslında en temel alanlarından biri göçmenler, mülteciler diyebiliriz.

Tabii biz genelde bir masadan konuşulduğunda, sığınmacı ve mülteciler gözümüzün önüne gelmeyebilir, ama sığınmacı ve mülteciler arasında çeşitli risk grupları vardır. Çocuklar, kadın sığınmacılar, kronik rahatsızlığı olanlar, işkence mağdurları, tecavüz mağdurları gibi bu gruplar öncelikli olarak çalışmalarımızı yürüttüğümüz gruplardır.

Çeşitli sosyal aktiviteler düzenleyerek sığınmacıların toplumsal hayata dâhil edilmesini sağlamaya çalışıyoruz. Elbette ki kişilerin hukuki durumları oldukça önemli; ama sosyal yaşama dâhil olma da önemlidir. Eğitim, sağlık, barınma da kişilerin temel yaşam hakkını gerçekleştirmeye ilişkin en önemli unsurlardandır. Bu çerçevede, yaşamsal faaliyetlerin hukuki

anlamda kişilerin hakkı olduğu kabul edilerek savunulması gerekmektedir. Sığınmacıların eğitime ve sağlık imkânlarına ulaşmaları oldukça önemlidir. Şu anda Türkiye’de sığınmacı ve mülteciler bakımından en temel sorun sağlık hizmetlerine erişimdir.

Barınmayla ilgili olarak, Türkiye’de kurulmuş sistemli ve yaygın bir barınma merkezi yok. Sadece Yozgat’ta İçişleri Bakanlığına bağlı yüksek kapasiteli bir misafirhane var. Onun dışında Türkiye’ye gelen herkes kendi başının çaresine bakmak durumundadır. Tabii Suriyeliler için çeşitli kamplar var ve kamp dışında kalmak isteyenler için de serbest ikamet imkanı var. Tabii Türkiye herkesin söz ettiği gibi yükselen ekonomisiyle, kentler, hastaneler kuruyor, yardımlar gönderiyor. Ama tüm sorunları aynı anda çözmek maddi anlamda da zaman açısından da yeterli olmayabiliyor. Konya’daki, Adana’daki, Antep’teki Filistinliler ve Somaliler maalesef ki bankalarda, bahçelerde yatmak durumunda kalıyor.

Zaman daraldı. Aslında Türkiye’deki sığınmacı ve mültecilerin durumuna ilişkin daha söylenecek çok söz var, ama ben belki daha sonra soru gelirse konuyu daha genişletebilirim. Yanısında gördüğünüz gibi çeşitli sosyal aktiviteler sığınmacı ve mültecileri toplum içerisine dahil etmeye çalışıyoruz. Çünkü insan sadece nefes alıp veren bir varlık değildir. Kamplardaki, evlerdeki yaşam şartlarının bileşkesinin bile sosyal bir varlık olarak başka türlü ihtiyaçları vardır ve bunların da karşılanması durumunda insan olarak yaşamına devam edebilir.

Prof. Dr. Gülören TEKİNALP (Oturum Başkanı)- Sayın İbrahim Vurgun Kavlak'a ben de teşekkür ediyorum. Mültecilerin durumunu çok detaylı bir şekilde anlattı. Birtakım eksikliklerin bulunduğu aşikâr, ama bunlar yavaş yavaş düzelebilir.

Üçüncü konuşmacımız Sayın Volkan Görendağ. Kendisi Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi Mülteci Hakları Koordinatörü. Türkiye sığınma sisteminde yeni bir dönem Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu isimli tebliği sunacaklar.

Volkan GÖRENDAG (Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi-Mülteci Hakları Koordinatörü)- Ben de hem İstanbul Barosuna, hem de Marmara Üniversitesine çok teşekkür ediyorum, bize böyle bir fırsatı verdikleri için. Uluslararası Af Örgütüne birkaç cümleyle değinmek istiyorum.

Uluslararası Af Örgütü dünya çapında 150'den fazla ülke ve bölgede 3 milyon üyesi, destekçisi ve aktivisti ile insan hakları ihlallerine karşı kampanya yürüten küresel bir harekettir.

Vizyonumuz, her kişinin, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve diğer uluslararası insan hakları standartlarında belirtilen bütün insan haklarından yararlandığı bir dünyadır.

Uluslararası Af Örgütü, hükümetlerden, siyasi ideolojilerden, ekonomik çıkarlardan ve dinlerden bağımsız olup, gelirlerini üyelik aidatlarından ve bağışlardan sağlamaktadır.

Uluslararası Af Örgütü Türkiye'nin kuruluşu, 1995 yılında İstanbul'daki UAÖ gönüllülerinin başlattığı inisiyatife dayanıyor. Gönüllü gruplar tarafından yürütülen çalışma ve kampanyaların ardından, Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi resmi olarak 2002 yılında kurulmuştur. Merkez ofisi İstanbul'dadır. Ayrıca Ankara'da, İnsan Hakları Eğitimi projesinin ve Mülteci Hakları kampanyasının yürütüldüğü bir ofisi vardır.

Uluslararası Af Örgütünün amacı her insanın İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi tarafından kabul edilen insan haklarına ve diğer tüm uluslararası insan hakları standartlarına erişebilmesini sağlamaktır. Uluslararası Af Örgütü, bu hakların ağır ihlallerini engellemeye ve sonlandırmaya odaklanmış bir şekilde eyleme geçip, araştırmalar gerçekleştirmektedir. Mülteci ve sığınmacıların insan haklarının korunması amacıyla da tüm dünyada çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Türkiye'de mülteci ve sığınmacılara hukuki destek vermek üzere çalışmaktadır. Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi insan kaynağı problemleri nedeni ile ancak aşağıdaki konularda, tüm şehirlerde ikamet eden mülteci ve sığınmacıların başvurularını kabul etmektedir.

- İltica prosedürüne erişimde yaşanan problemler
- Alıkonma merkezlerinde haksız tutulma, işkence ve kötü muamele iddiası
- Hukuk dışı geri gönderme ve geri çevirme riski

- İçişleri Bakanlığı tarafından hakkında verilen sınır dışı kararlarına karşı idari ve adli itiraz mekanizmalarına erişimde rehberlik

Bugünkü konumuzla ilgili, biz 2006 yılından 2010 yılına kadar Van'da bir saha ofisimiz vardı. Şu an Ankara'da mülteci hakları çalışmalarını yürüttüğümüz bir ofisimiz var. Ankara'da olduğumuz için Meclise daha sık gidip gelme imkânımız oluyor. Bu yasayı da daha sıkı takip etme imkânımız oldu. Önceki konuşmacılar bu alanda düzenleme yapılmadığını söylediler. Evet yapılmadı, bunun sebepleri üzerine de konuşmak lazım. Türkiye'de ilk toplu göç Balkan göçü ile başladı diyebiliriz. Bu göç her ne kadar bazı akademisyen hocalarımız mülteci kategorisine koysa da, yasal olarak göçmen tanımlaması daha uygun. Türk hukukuna göre. Türk soyundan oldukları için mülteci statüsü verilmedi. Birçoğu özel kanunlarla ya da diğer mevzuatla vatandaşlığa geçti.

Daha sonra asıl Türkiye'nin iltica göçle karşı karşıya kalmasının en önemli tarihlerden biri, Kuzey Irak'tan gelen Kürt gruplar. İlk olarak 1988 yılında binlerce Iraklı Kürt Saddam'ın zulmünden kaçıp Türkiye sınırına gelerek Türkiye'ye sığındı. Daha sonra 1991 yılındaki Körfez savaşı sırasında yaklaşık 500 bin Kürt Irak'ın kuzeyinden Türkiye sınırına geldi. Türkiye ilk defa düzensiz toplu göç konusunda insan hakları sınıvıyla karşı karşıya kaldı. Türkiye'nin bu düzensiz toplu göç esnasında sığınmacılara karşı çok da iyi bir uygulama yürütmediğini

ne yazık ki tarih kitaplarından ve tanıklıklardan görebiliyoruz. Bu konuyu saygıdeğer akademisyen hocalarımız da farklı toplantılarda dile getirdiler. O dönemde nasıl bir çalışma yürütüldüğünü.

Zamanın hükümeti sığınmacıların Türkiye sınırlarından içeriye girmemeleri için elinden geleni yapmış. Fakat daha sonra tampon bölge kurularak, Türk Kızılay'ı aracılığıyla ve Birleşmiş Milletler kontrolünde hizmetler sunulmaya başlanmış. Fakat bu toplu göç ne yazık ki onlarca insanın ölümüne, sakat kalmasına sebep oldu.

Bu 1991 yılındaki göç Türkiye'nin ilk mevzuatını oluşturması için bir neden oldu. Türkiye ilk kez bu alanı düzenleyecek bir hukuki metin hazırlamaya karar verdi. Türkiye Cumhuriyeti 1994 yılında "Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" hazırladı.

Daha sonra 2005 yılında bu yönetmeliği biraz daha genişleten bir değişiklik yapıldı. Yine 2006 yılında bu günkü uygulamanın en ince ayrıntılarını düzenleyen bir genelge (uygulama talimatı) yayınlandı.

Avrupa Birliğine üyelik sürecinde göç ve iltica alanında bir ulusal eylem planı yayınlandı. O tabii ki bir iç hukuk materyali değil fakat

önemli taahhütlerde bulundu. Bu taahhütlerini ne kadar yerine getirdi halen tartışma konusu. Şöyle bir örnek verebilirsek ulusal eylem planına göre iltica ve göç alanını düzenleyecek bir yasa 2010 yılında çıkacaktı. Fakat yasa 3 yıllık gecikmeyle 2013 yılında çıktı.

Şimdiye kadar bahsettiğim yönetmelik dışında farklı bakanlıkların konuyla ilgili yayınlamış olduğu çeşitli genelgeler, yönergeler yayınlandı. Bunlar birbiriyle çelişen, özellikle de Anayasayla çelişen düzenlemeler de içeriyordu. Özellikle 1994 yönetmeliği uluslararası insan hakları hukuku açısından değerlendirildiğinde kötü bir metin olduğunu söylemek mümkün. Tabii bu sadece bir yorum değil. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin, İdare Mahkemelerinin ve Danıştay'ın bu yönetmeliğe dayanılarak yapılan işlemler sonucunda vermiş olduğu ihlal kararları var. Danıştay'ın yönetmeliğin bazı maddelerin iptaline karar verdi.

Şimdiye kadar herhangi bir yasal düzenleme yapılmamasının sebebi idarenin istediği gibi işlem yapmasının önünü açmaktır. İltica ve göç gibi önemli bir alanı düzenlemezsensiniz, bir yasa çıkarmazsanız o alanda idari tasarruflarda bulunmanız çok daha kolay olur. Yani işi polise bırakıyorsunuz, yabancıların polisi bu konuda ne kadar eğitimi, ne kadar deneyimi olduğu tartışmaya açık bir konu.

Şimdi bu alanı polise bırakıp, yarasını çıkartmazsanız ve bütün her şeyi polisin inisiyatifine bırakan genelgeler yayınlarsanız, tabii ki

o konuda hükümet ya da teşkilât kendi istediği gibi uygulamaları yürütmekte daha özgür olacaktır. Bu konuda bir yasanın çıkması evvela insan hakları açısından önemli bir gelişme. İdarenin keyfi uygulamalarının önüne geçmek için büyük bir fırsattır.

Şuan itibari ile bir yasa çıktı. Fakat ikincil mevzuat yani yönetmelikler, genelgeler ve teşkilâtının yapısı önümüzdeki dönemde nasıl bir uygulama olacağını bize gösterecek. Biz de insan hakları örgütleri olarak, bundan önce olduğu gibi bu sürecin de takipçisi ve gözlemcisi olacağız.

Biz daha çok konunun insan hakları kısmına bakıyoruz insan hakları örgütleri olarak. Mültecilerin insan haklarının ihlal edilmemesi, hakların diğer devletler tarafından garanti altına alınması için çabalıyoruz. Türkiye'nin karnesi nedir diye bakarsak; Ne yazık ki, özellikle hukuksuz sınır dışı konusunda Türkiye'nin kötü bir sicili var ne yazık ki.

Hatırlarsanız geçen yıl Eylül ayında, Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhuriyet Halk Partisine bir göndermede bulunarak sınır dışı edilen Azeri mültecilerden söz etmişti. 69 yıl önce sanırım Azeriler sınır dışı edilmiş ve orada kurşuna dizilmişler. Bu tabii ki çok kötü bir olay. Ben bunu ancak yine tanıklıklardan, kitaplardan okuyabiliyorum yaşıam itibariyle tanıklık etmedim ona. Fakat hükümet yetkilisi bunu söylerken, çok yakın tarihli benzer olayları ne yazık ki atlamış oluyor.

Ben size sadece birkaç tane örnek vermek istiyorum. Tarih 12 Eylül 2008 Türkiye Van'da UNHCR tarafından mülteci statüsü verilmiş 25 kişilik bir Özbek grup kırtasiye malzemesi dağıtılacak diye bir emniyet müdürlüğüne çağırılıyor. Oradan da polisler tarafından zorla İran'a sınır dışı ediliyor. Bu kararı veren İçişleri Bakanlığı. Van Barosu, İnsan Hakları Derneği ve Mazlum Der yetkililerinden oluşan bir avukat grubu Özbek mültecilerle yaptıkları görüşmeler sonucunda bir rapor hazırladı. Rapordan bir bölüm okumak istiyorum;

“Haftada 3 gün imza atmaya gidiyorduk. 12 Eylül 2008 Cuma günü saat öğleden sonra iki gibi polis bizi Emniyete çağırdı. Ramazan münasebetiyle bizlere yardım malzemesi, gıda gibi şeyler, çocuklara ise kalem defter gibi eşyalar vereceklerini söylediler. Biz de bütün kadin ve çocuklarımızı da alarak emniyete gittik. Saat 14:00 dan 15:30 a kadar bekledik. Sonra hepimiz geldiniz mi dediler. Biz de bir aile dışında hepimiz buradayız dedik. Biz bu arada gıda ve malzeme yardımı beklerken kadınları ve erkekleri ayırıp bizleri nezarete attılar. Üst araması yaptılar ve kemer ve telefonlarımıza kadar aldılar. Üzerimizde az miktarda bulunan paralarımızı aldılar. Saat 16:00 gibi bizleri alıp Çaldıran'a (Çaldıran Van iline 120-130 km uzaklıkta İran sınırında bir ilçedir) götürdüler. Oysa biz bizleri kampa götüreceklerini sanıyorduk. Çaldıran'da bizi 2 askeri araç ve 30-40 kadar asker sınıra götürdü. 1.5 saat kadar direndik ve suşuz olduğumuzu anlattık. Sonra bizi coplarla dövmeye başladılar. Kleşnikof si-

lahların dipçikleriyle sırtımıza ve bacaklarımıza vurmaya ve bizi sınırdışına doğru zorla yürütmeye başladılar. Kadın ve çocuklarla birlikte toplam 25 kişi idik. İçimizde iki tane de 6 aylık bebek bulunmaktaydı. Bu dövme işini hem polis memurları hem de rütbeli askerler yaptı. Yani 20 yaşlarında genç askerler değil 30 yaşlarında olgun yaştaki askerler bunu yaptı. Buna rağmen bizler gitmeyeceğimizi söyledik. Ancak daha fazla direnirsek kadınlarımıza ve kızlarımıza tecavüz edeceklerini söylediler. Artık mecbur kaldık ve İran'a gece vakti yürümeye başladık. 1.5 saat yol yürüdük. Hava soğuktu, karanlıktı ve çocuklar üşüyorlardı. Askerler biz gözden kayboluncaya kadar bizi beklemiş ve gözetlemişlerdi.”

Raporu yazan heyetin bir tespiti ise şöyle;

“12 Eylül günü heyetimizden birilerine haber verilmesi üzerine Van Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğüne bilgi alma amaçlı bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaret esnasında sığınmacıların durumu ile ilgili olarak tarafımıza bilgi verilmemiş ve oldukça lakayt bir tutum sergilenmiştir. Alt katta bulunan ve kapısında “misafirhane” yazısı bulunan yerin misafirhaneden ziyade tam anlamıyla bir nezarethane olduğu tespit edilmiştir.”

Yine biraz daha geriye giderek, 2008 tarihinde Dicle Nehri olayını anlatmak istiyorum. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği tarafından yapılan açıklamadan bir bölüm okuyorum;

“Tanıkların Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’ne (BMMYK) verdiği ifadelere göre, aralarında İranlı bir mültecinin de bulunduğu dört erkek, 18 kişilik bir grubun Türkiye’nin Irak sınırında bulunan Dicle Nehri’ni geçmeye zorlandıkları sırada kuvvetli akıntıya kapılmış ve boğularak hayatlarını kaybetmiştir.

Olay 23 Nisan Çarşamba günü, Türkiye’nin güneydoğusunda Şırnak ili Habur (Silopi) sınır kapısı yakınlarında, sınır hattının Irak sınır muhafaza birimlerinin devriye gezmediği bir bölgesinde gerçekleşmiştir. Görgü tanıklarının ifadesine göre, Türkiye devleti yetkilileri daha önce çeşitli uyruklardan 60 kişilik bir grubu Habur’daki resmi sınır noktasından Irak’a zorla sınırdışı etmeyi denemiştir. Irak hudut yetkilileri bu kişilerden Irak uyruklu olan 42’sinin ülkeye kabulüne onay vermiş, ancak İran ve Suriye uyruklu olan 18 kişinin iadesini kabul etmemiştir. Bunun üzerine Türkiye güvenlik birimleri, aralarında BMMYK tarafından tanınmış 5 İranlı “mültecinin” de bulunduğu bu 18 kişilik grubu, Dicle Nehri’nin iki ülke arasında sınır oluşturduğu bir yere getirmiş ve Irak tarafına yüzerek geçmeye zorlamıştır.

BMMYK tarafından görüşme yapılan görgü tanıklarının ifadesine göre, nehri yüzerek geçmeye zorlanan 18 kişiden, aralarında BMMYK tarafından tanınmış bir mültecinin de bulunduğu 4 kişi nehirdeki kuvvetli akıntıya kapılarak boğulmuşlardır. Bu kişilerin cesetleri bulunmamıştır.”

Birleşmiş Milletler tarafından mülteci olarak tanınan kişilerin sınırışı edilme vakalarından iki örnek olaydan bölümler okudum. Ne yazık ki aralarında ölümlerle sonuçlanmış olaylardan bazıları.

Yeni yasada bununla ilgili bir bölümü hazırlanmış *“geri gönderme yasağı”* diye. Bütün uluslararası standartlara uygundur, gerçekten sorunu giderecek bir bölüm. Bunun ne kadar pratiğe yansıtacağını hem ikincil mevzuatta hem de uygulamadan takip edeceğiz. Ama yasada bu konunun önemsenmesi ve bir bölüm ile garanti altına alınması bizim için önemlidir.

İdarenin keyfi uygulamalarına bir örnek ise *geri gönderme merkezleri*. Önceki adı misafirhane olan, sonradan geri gönderme merkezi olarak ismi değiştirilen bu *“idari gözetim merkezleri”* denilen yerlerle ilgili hiçbir yasal düzenleme yoktu. Polis bir yabancıyı istediği kadar, cezaevi koşullarından çok daha kötü koşullarda tutabiliyordu ve bunun herhangi bir yargı denetiminden geçmeden idari kararlarla yapıyordu. Sırf hukuki bir dayanak olmadığı için AİHM’den ihlal ve tazminat kararları çıktı. Buna dair de düzenlemeler var yeni yasada. Ama dediğim gibi uygulama konusunda şüphelerimiz her zaman devam edecektir.

Bu yasanın hazırlanış sürecinde bakanlık bizleri aradı. *“Biz bir yasa hazırlıyoruz, buyurun konuşalım”* diye. Gittik, görüşlerimizi sunduk. Fakat bizim dile getirdiğimiz, değişmesini istediğimiz de birçok konu vardı. Bunlardan

bazılarının ne yazık ki dikkate alınmadığını da gördük.

Şu an mecliste üç muhalefet partisi var. Bütün bu ihlaller yaşanırken, bütün bu yasama süreci devam ederken ne yazık ki muhalefet partilerinin yeterli ilgisini toplayamadık. Defalarca mektuplar yazdık, raporlar gönderdik, fakat Barış ve Demokrasi Partisi ve Cumhuriyet Halk Partisinden bir iki milletvekilinin ilgisi dışında konuya ilgi gösterilmedi. Meclis oylamasında yapılan konuşmaların büyük bölümünün konuyla ilgisi yoktu.

Hocam uyardı, süre bitti. Konusunda uzman bir kurumun -Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün- kurulmuş olması, Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanununun çıkmış olması göç ve iltica alanında yeni bir dönemin başlatıyor. Yeni dönemin bahsettiğimiz sorunları ortadan kaldıracığını ve insan haklarına uygun bir sistemi inşa edeceğini umuyoruz. Yeni yasada yer alan hakların uygulamada da yansımaları bulacağı; akademisyenlerin, sivil toplum örgütlerinin ve muhalefet partilerinin daha aktif, mültecilerin haklarının takipçisi olduğu bir dönem olmasını diliyorum.

Prof. Dr. Gülören TEKİNALP (Oturma Başkanı)- Sayın Volkan Görendağ'a açıklamaları için teşekkür ediyorum. Son konuşmacımız Helsinki Yurttaşlar Derneği'nden Sayın Veysel Eşsiz. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Standartları, AİHM İçtihatları ve Bölgesel Dinamikler

Işığında Bir Değerlendirme isimli tebliğini sunacaklar. Buyurun Sayın Eşsiz; sizi dinliyoruz.

Veysel EŞSİZ (Helsinki Yurttaşlar Derneği)- Marmara Üniversitesi'ne bizleri burada misafir ettiği ve İstanbul Barosu'yla birlikte bu etkinliği gerçekleştirdiği için çok teşekkür ederim. Genç öğrenci arkadaşlara da yoğun katılımları için ayrıca teşekkür ederim.

Kısaca belirtecek olursam, benim hâlihazırda görev yaptığım Helsinki Yurttaşlar Derneği 1993 yılında kuruldu. Çatışmalara sivil yaklaşımlar, Kürt meselesi, Roman hakları, örgütlenme özgürlüğü, laiklik gibi Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren birçok alanında projeler yürüttük. Benim 2006 yılında gönüllü ve 2007 yılından itibaren tam zamanlı olarak çalışmaya başladığım Mülteci Savunuculuk ve Destek Programı ise, 2004 yılından beri varlık gösteriyor.

Programımızın faaliyet alanlarından ilki Türkiye'ye sığınma başvurusunda bulunmuş kişilere ücretsiz ve kapsamlı hukuki destek sağlamak. Bu destek hem Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği hem de hükümet nezdinde yürütülen mülteci statüsü belirleme süreçlerini kapsıyor. Bunun yanı sıra, Türkiye'deki sığınma sistemine girmek isteyen, ancak keyfi nedenlerle erişimleri engellenen kişilere, idari gözetim altında tutulanlara ve sığınmacıların karşılaştığı diğer sorun alanlarına yönelik olarak da hukuki destek veriyoruz. Bu faaliyet sayesinde biriktirdiğimiz bilgi ve gözlemlere dayanarak da standartların iyileştirilmesi için savunuculuk fa-

aliyetleri yürütüyor ve ayrıca, Türkiye'deki mültecilerin daha üst düzeyde korunmaları için kapasite geliştirme çalışmaları gerçekleştiriyoruz.

Bugün, burada bulunma sebebimiz olan yeni yasa konusuna gelecek olursam, konuşmamın genel mesajını en başta net olarak vermek isterim. Ben, konuşmamda özetle yasanın aslında AİHM standartları bakımından birçok önemli iyileştirmeler getirdiğini; ancak avukatların rolü olmadan, avukatların etkili çalışması olmadan, bu güvencelerin yine birçoğunun kâğıt üzerinde kalacağını vurgulayacağım. Bu durumu aslında gerek Türkiye'deki diğer konularda gerekse de dünya örneklerinden çok iyi biliyoruz. Yani güvencelerin sağlanması önemli bir kazanımdır; ama lafzın hayata geçmesi tam da biz hak savunucularının ve hukukçuların sayesinde olur.

Konuşma başlığını fark edebileceğiniz üzere biraz geniş seçtim ama AİHS standartlarına özel bir vurgu yaptım. Buradaki topluluk hukukçulardan oluşuyor, dolayısıyla bir soruyla başlayayım. Neden AİHS? Yani AİHS'te sığınmaya dair açık bir hüküm yok. Protokollerde usule ilişkin birtakım güvenceler var, ama doğrudan doğruya sığınmaya erişim hakkıyla ilgili bir hüküm yine yok. Şimdi, hepimizin gayet iyi bildiği üzere, mahkemeler içtihat yaratır. AİHS'i yorumlayan ve taraf devletlerin Sözleşme'ye riayet etmelerini denetleyen AİHM de bir mahkeme olduğu için, onun da yarattığı içtihatlar vardır. İşte AİHM, AİHS'le ilgili olarak, birçok ka-

rarında müteaddit kez şu noktayı vurgulamıştır: Sözleşme, yalnızca teorik düzeyde kalacak ve nazari olacak hakları değil; pratik ve etkili olacak hakları güvence altına almayı amaçlar. Dolayısıyla da Sözleşme yaşayan bir belgedir.

İşte tam da böyle bir algıdan yola çıkarak, Mahkeme, ilk kez, 1989 tarihli *Soering Birleşik Krallık Davası*'nda, Sözleşme'nin işkence ve kötü muamele yasağıyla ilgili üçüncü maddesini, bir yabancı'nın Sözleşme'yi onaylamış bir devlet tarafından başka bir ülkeye gönderilmesi konusunda yorumladı. Bu ilk önemli dönüm noktasıydı.

İkinci ve sığınmacılar bakımından esas dönüm noktası ise, bundan çok kısa bir süre sonra, yani 1991 yılında *Cruz Varas ve Diğerleri İsveç* kararıyla oldu. *Soering* kararında başvurucunun cinayet şüphelisi olduğundan, söz konusu dava aslında adi bir suç şüphelisinin iadesiyle ilgiliydi. Ancak *Cruz Varas ve Diğerleri İsveç* kararında, Mahkeme, Şilili bir sığınmacı'nın İsveç'ten, sınır dışı edilmesi işleminin doğurabileceği sonuçlar bağlamında bir 3. madde değerlendirmesi yaptı. Peki, AİHM, böyle bir değerlendirmeyi, yani 3. maddenin yabancılar bağlamında değerlendirmesini, yaparken neye dikkat ediyor? Mahkeme, birçok davada ve ısrarla diyor ki; taraf devletler edimlerinin öngörülebilir bütün sonuçlarından sorumludur. Yani, Sözleşme'ye taraf devletler, sınır dışı işlemini gerçekleştirirken, kişinin gönderileceği ülkede işkence veya kötü muameleye uğrayacağına

ilişkin ciddi ve bireysel bir riski bulunup bulunmadığını muhakkak ve muhakkak göz önünde bulundurmalıdır. Zira işkence ve kötü muamele yasağı mutlak bir yasaktır ve taraf devletin yükümlülüğü yalnızca işkence yapmamak değil, aynı zamanda bu fiilin meydana gelmesini engellemek için tedbirler almaktır. Dolayısıyla kişinin işkenceye veya kötü muameleye karşı maruz kalacağı yere gönderilmemesini sağlamak ve o kişiyi işkenceden korumak bu engelleme yükümlülüğünün sağlanmasında önemli bir boyutu oluşturur.

Türkiye bağlamında baktığımızda ise bu konuyla ilgili olarak sığınmacıların AİHM'e götürdüğü birçok dava var, ama kanaatimce esas çığır açan 2009 tarihli *Abdolkhani ve Karimnia* Türkiye Davası olmuştur. Mahkeme, öncelikle, davaya konu olan İranlı başvuruçuların iddialarının, hem idare hem de yargı makamları tarafından, 3. maddenin gerektirdiği düzeyde ve özende gerçekleştirilmediğini söyledi. Mahkemenin bir diğer çok önemli tespiti, bu kişilerin alıkonulmalarına ilişkin yerel mevzuatın, AİHS standartlarını karşılamaktan uzak olduğu ve dolayısıyla burada Sözleşme'nin 5. maddesine aykırı olarak bir özgürlükten mahrum bırakma yaşandığı tespitiydi. Bu tespit özellikle çok önemliydi; zira biz hak savunucuların uzun yıllardır dile getirdiği bu endişe, Mahkeme tarafından da teyit edilmiş oldu.

Mahkeme'nin üçüncü ve son tespiti ise mevcut iç hukuk yollarının etkili olup olmadığı, yani

AİHS'in 13. maddesini karşılanıp karşılanmadığı hususuyla ilgiliydi. Mahkeme bu noktada da ihlal kararı verdi.

İşte *Abdolkhani ve Karimnia* Türkiye Davası ve sonrasında gelen 15 ayrı davada da, Mahkeme bu hususlarda tespit ettiği ihlallerin devam ettiğini ayrı ayrı teyit etmeye devam etti ve söz konusu davalar ve verilen ihlal kararları, Türkiye'deki reform sürecinin ciddi itici güçlerinden biri oldu.

Peki, yasa ihlal tespit edilen bu noktaları nasıl karşılıyor? Öncelikle Sözleşme'nin üçüncü maddesiyle ilgili olarak, yasanın birinci bölümü olan tanım, kapsam ve amaçlar bölümünde geri gönderme yasağı konulduğunu görüyoruz. Bu yasağa yasa metninde yer verilmesi ne olurdu? Hukuki yükümlülük açısından değişen bir durum söz konusu olmazdı. Yani Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeler, AİHS ve BM İşkençeye Karşı Sözleşme, bu yasağı zaten sağlıyor. Ancak burada kanımca önemli nokta, geri gönderme yasağına yasanın giriş bölümünde verilmesi, bu yöndeki niyet beyanının tasdiki açısından olumlu bir mesajdır. Tabii ki, bunun fiiliyatta gerçekleşmesini sağlama ödevi, idare ve yargı makamlarının esas sorumluluğudur ve bunu denetleyecek olan da sivil toplum kuruluşları ve hukukçulardır.

Bu konuyu biraz daha açalım, çünkü Türkiye bağlamında oldukça vahim sonuçlar doğurmuş bir konu. Örneğin *Mamatkulov ve Askarov* Türkiye Davası'nda, Türkiye, iki Özbek mülteciyi,

Özbekistan'dan aldığı diplomatik güvenceye dayanarak, AİHM'in tedbir kararına rağmen sınır dışı etti. Mazlum-Der'in daha sonra bildirdiği üzere, davanın başvuruçularından Askarov'un adil yargılanma hakkı ihlal edilerek doğrudan cezaevine gönderildi ve kendisine verilen cezanın bitmesine az bir süre kala işkenceden dolayı hayatını kaybetti.

Bu davanın AİHM nezdinde yarattığı en önemli sonuçlardan biri de taraf devletlerin AİHM'in tedbir kararına uymamasının, kişisel başvuru hakkının etkin bir biçimde kullanılmasını güvence altına alan Sözleşme'nin 34. maddesinin ihlali anlamına geleceğinin Mahkeme tarafından ilk kez ifade edilmesidir. Bu oldukça çarpıcı bir sonuç; zira bilindiği üzere Mahkeme, geçici tedbir kararı verebilme yetkisini Sözleşme'den değil, İç Tüzük'ten alır. Mahkeme, İç Tüzük'ten aldığı yetkiye dayanarak gerçekleştirdiği bir uygulamanın, Sözleşme'de yer verilen bir hakka tesir edeceğine dair verdiği kararda temel olarak iki unsura dayandı. Öncelikle ortada kişinin işkence veya kötü muamele görmesi yahut yaşamını kaybetmesi gibi telafisi mümkün olmayacak bir zararın doğma ihtimali var. İkinci olarak da, kişiyle ilgili hukuki yollar, yani Mahkeme önündeki süreç, devam ederken kişinin gönderilmesi, Mahkeme önündeki sürece dâhil olmasını ve Sözleşme tarafından garanti altına alınan haklarının korunmasını talep etmesi önünde ciddi bir müdahale.

Tabii, Sözleşme'nin üçüncü maddesinde

yer verilen işkence ve kötü muamele yasağını biraz daha açmakta fayda var. Zira bu yasadak, yalnızca geri gönderme yahut kişinin böyle bir durumla karşılaşma riskinin bulunduğu bir yere iade edilmesiyle ilgili değil. Tutulma koşullarının insan onuruna yakışmayan standartlarda olması, tutulma sırasında gereken özenin, örneğin sağlık hizmetlerine erişim vs., gösterilmemiş olması da üçüncü madde ihlali teşkil edebilir. Örneğin yine Türkiye'ye karşı açılmış *Tehrani ve Diğerleri Davası*'nda Mahkeme, Edirne'de bulunan Tunca Kampı'ndaki- ki şimdi yıkılıp yerine yeni bir merkez inşa edildi- koşulların 3. Madde ihlali olduğu kararını verdi. *Charahili* Türkiye Davası'nda da Mahkeme, başvurusunun, Fatih karakolunun zemin katında neredeyse yirmi ay boyunca tutulmuş olmasını, doğrudan 3. Madde ihlali saydı.

Peki, yasa tutulmanın koşulları konusunda ne gibi tedbirler öngörüyor? Bu bağlamda ilk vurgulamak istediğim husus, Türkiye'de göç yönetimi alanında devam eden reform çabalarının yalnızca hukuki bir boyutu olmadığıdır. Sivil nitelikli Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün ihdas edilmesi, bölgesel nitelikli ve geniş kapasiteli kabul ve barınma merkezleri ile geri gönderme merkezlerinin inşa edilmesi gibi oldukça kapsamlı idari düzenlemeler de genel reform sürecinin bir parçasıdır. Dolayısıyla tutulma meselesi ile ilişkili olarak 6 adet geri gönderme merkezinin inşa edildiğini biliyoruz. Bunlardan Edirne'de olan geçtiğimiz yılın Ekim ayında hizmete girdi. Ancak orada tutulan kişilerden

aldığımız duyumlar maalesef tutulma koşullarının hala oldukça sorunlu olduğu yönündedir. Bildiğiniz üzere tutulma koşullarından kastımız yalnızca fiziki koşulların asgari standartları karşılaması değil, aynı zamanda kişilerin açık havaya ve fiziksel aktivitelere erişimleri, yeterli gün ışığına erişimleri, uygun ve yeterli beslenme ve sağlık hizmetlerine erişimleri gibi birçok konuyu da kapsar. Tüm bu konular, diğer belgelerin yanı sıra, Türkiye'nin de taraf olduğu Avrupa İşkenceyi Önleme Sözleşmesi'nin organı olan Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi'nin Standartlar belgesinde ortaya konulmuştur.

Yasada kişilerin geri gönderilmeleri ve tutulmaları ile ilgili olumlu hususlara değinecek olursam, yasanın 55. maddesinde yer alan bazı fıkralardan söz edebilirim. Bu maddeye göre haklarında sınır dışı kararı verilmiş olsa bile, ciddi sağlık sorunları olanlar, hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam ederken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulamayanlar ve mağdur destek sürecinde yararlanan psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları tedavileri tamamlanıncaya ya da durumları iyileşinceye dek sınır dışı edilmeyecekler. Ancak Türkiye'de birçok kanun metninde gördüğümüz, kapsamı ve ne ifade ettiği muğlâk, dolayısıyla da esasen cezalandırma kapasitesini esnetici etkisi bulunan "kamu düzeni" yahut "kamu güvenliği" kavramlarına da bu yasada bolca yer verildiğini görüyoruz. Örneğin yasada sınır dışı kararını düzenleyen 54. maddede "kamu düzeni veya kamu güvenliği ya

da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturan” kişiler hakkında da sınır dışı kararı verileceği gibi oldukça sorunlu bir ibare var. Benzer biçimde aynı maddede hakkında sınır dışı kararı verilecekler arasında “Türkiye’de bulunduğu süre zarfında geçimini meşru olmayan yollardan sağlayanlar” gibi çok şaşırtıcı bir başka ifade var. Şimdi hukuk açısından “hukuk dışı yollar” gibi kanunlarca yasaklanmış yollardan, kazanç sağlamak gibi bir durum var. Ama “meşru olmayan” hukuk açısından neye tekabül eder, ya da bunun değerlendirilmesinde hangi hukuki kıstas kullanılabilir yahut böyle bir kıstas var mıdır, ben gerçekten bilmiyorum ve dolayısıyla endişeliyim.

Şimdi 3. maddeyi bıraktık, peki 5. madde, yani Sözleşme’nin kişi özgürlük ve güvenlik hakkına dair maddesine gelelim. Türkiye mevzuatında yeni yasa gelene kadar yürürlükte olan ve yabancıların idari gözetim altında tutulmasını gerekçelendirmek için kullanılan düzenleme 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’un 17. maddesiydi. Bu maddede basitçe “siyasi sebeplerle Türkiye’ye sığınan yabancılar ancak İçişleri Bakanlığınca müsaade olunacak yerlerde ikamet edebilirler” deniliyordu ve ötesi yoktu. Yani bundan başka hiçbir yasal dayanak yoktu. Ancak AİHM’in içtihadında ısrarla vurguladığı husus kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının hukuki kesinlik ilkesi ile düzenlenmesi ve bu düzenlemenin öngörülebilir olmasıdır. Yani özgürlüğü kısıtlama ancak istisnai bir tedbirdir,

bunun yasal dayanağının net olarak ifade edilmesi gerekir. Bu güvenceler yetmez. Üstüne kişinin alıkonulma gerekçeleriyle ilgili olarak en kısa zamanda anladığı dilde bilgilendirilmesi gerekir. Bu da yetmez, yine tutulma halinin zaruri olup olmadığının denetlenmesi için ivedi bir şekilde değerlendirme yapacak bir organının olması ve etkili bir biçimde çalışması gerekir. İşte Türkiye, *Abdolkhani ve Karimnia* Türkiye Davası ve sonrasında birçok davada bu konulardaki bariz eksiklik nedeniyle ardı ardına mahkûm edilince, yasada bu hususa dair çok önemli düzenlemeler yapıldı.

Yasada iki türlü idari gözetim öngörülüyor arkadaşlar. Birincisi, 57. maddede tariflenen sınır dışı etme amacıyla kişilerin idari gözetim altına alınması, ikincisi ise, 68. madde tariflenen başvuru sahiplerinin idari gözetim altına alınması. 57. Madde uyarınca haklarında sınır dışı etme kararı bulunan yahut bu çerçevede yer verilen yabancılar, yakalanmaları halinde, derhal valiliğe bildirim yapılacak. Sınır dışı etme kararları valilik tarafından alınacak ve değerlendirme 48 saati aşamayacak. Ancak sınır dışı amacıyla idari gözetim altına alınacaklar listesi maalesef oldukça geniş. Örneğin kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı kavramlarını bu listede görmek mümkün. Yine aynı maddeye göre idari gözetim altına alınan yabancılar 48 saat içinde geri gönderme merkezlerine sevk edilecek.

Yasaya göre geri gönderme merkezlerindeki

idari gözetim süresi en fazla 6 ay olacak, ama kişinin işbirliği yapmaması halinde bu süre 6 ay daha uzayabilecek. Daha önce bahsettiğim üzere tebliğ oldukça önemli, yani idare alıkoymanın neye dayandığının kişinin anlayacağı dilde kendisine tebliğ etmelidir. Yasaya bakıldığında bu tebliğ unsuru sağlanmış. Ancak yasa henüz taslak aşamasındayken yer alan kişinin anlayacağı dilde ya da vatandaşı olduğu ülke dilinde ibaresi, yasa meclise geldiğinde nedense taslaktan çıktı. Şimdi bunun ikincil mevzuatta düzenlenmesi planlanıyor.

Başvuru sahiplerinin idare gzetimindeyse 30 günü geçemez sınırı konuldu. Bunun istisnai olacağı, kişinin uluslararası başvuru, uluslararası koruma başvurusu yapmasının idarenin gözetimi altına alınacağı anlamına gelmediği vurgulandı. Bütün bunlar önemli güvenceler. Peki, avukata erişim ve itiraz nerede? Madem buraya geldik, bu hususları açıkladıktan sonra 13. maddeye bağlayayım.

İlk önce itiraz nasıl olacak meselesini konuşalım. Kişi alıkonduyrsa sulh ceza mahkemesi hâkimi alıkonulma kararlarına ilişkin olarak yapılan itirazlara bakacak ve beş gün içerisinde bu değerlendirme yapılacak, mahkeme kararı da kesin olacak. Ancak yeni bir durum olduğu gerekçesiyle, kişi ya da avukatı tekrar salıverme talepli başvuruda bulunabilecek. Burada avukatların oldukça önemli bir rolü var ve yasa, çok olumlu bir şekilde, bu noktaya işaret ediyor. Yasa, bir değil, birden çok yerde Avukatlık

Kanunu'na ve adli yardıma göndermede bulunuyor ve avukatlık ücretini karşılama gücü bulunmayanlara ücretsiz avukat görevlendirilmesinden söz ediyor.

Biraz önce 13. maddeye bağlayalım demiştim, yani etkili başvuru konusuna. AİHM defalarca söyledi. Bir iç hukuk yolunun AİHS'in 13. maddesi çerçevesinde etkili sayılabilmesi için, o iç hukuk yoluna başvurulduğunda, sınır dışı işleminin otomatik olarak durdurulması lazım. Yani otomatik olarak askıya alma etkisi olmadan benim idare mahkemesine dava açmanın hiçbir anlamı yok. Davamı açıyorum ama dava görülürken beni koruyan hiçbir güvence olmadığı için, isteseler beni beş kere yollarlar ülkeme. Dolayısıyla sınır dışı işlemini askıya almayan bir hukuk yolunun etkinliğinden bahsedebilmek mümkün değil. Yasa olumlu olarak otomatik askıya alma konusunu sağlıyor ve bizim, yani sivil toplum kuruluşlarının, en önemli kazanımlardan birisi de bu konuda oldu. Taslakta 15 gün içerisinde idari yargıya başvurabilir ibaresi vardı; ancak katıldığımız meclis sürecinde özellikle şunu vurguladık: Tamam, 15 gün içerisinde başvurma süresi var, ama söz konusu dava açma süreci için kişinin gönderilmeyeceğine ilişkin garanti nerede?

Yani işte kişi belki avukatıyla yeni temas kurdu, daha 10. Gününde, ama haydi sınır dışı. Bunun önüne geçilmesini ne sağlayacak? Bu hususa ilişkin olarak gösterdiğimiz çaba sonucu ilgili maddeye "*Yabancıнын rızası saklı*

kalmak şartıyla dava açma süresi içerisinde” ibaresi eklendi ve bu sayede oldukça hayati bir güvence yasaya girmiş oldu.

Çok özetleyeyim, toparlıyorum; Yasa, AİHS standartlarını birçok açıdan karşılıyor, bazı noktalarda da soru işaretleri bırakıyor. Ama hem İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi Sayın Aydeniz Hanım'ın vurguladığı üzere, hem de bizim bütün çalışmalarımızda işaret ettiğimiz üzere, bu güvencelerin hayata geçirilmesinde hukukçulara ve hak savunucularına çok iş düşüyor.

Prof. Dr. Gülören TEKİNALP (Oturum Başkanı)- Ben de Sayın Veysel Eşsiz'e teşekkür ediyorum. Çok kapsamlı bir konuydu. Akıcı bir şekilde bizlere konuyu aktardı. Tüm dinleyicilere ve konuşmacılara teşekkür ediyorum. Şimdi soru-cevap kısmı var. Bu durumda ikinci oturum gecikmeli başlayacak. İzin verirseniz soru-cevap kısmını yapalım; soru sormak isteyenler olabilir. Uygun görüyor musunuz? Soru sormak isteyenler, lütfen hangi konuşmacıya soruyorlarsa onun ismini vererek sorsunlar.

SORU - YANIT

Doğan SOFRACIOĞLU- Benim sorum şu: Özellikle İstanbul'a çeşitli vesilelerle gelen kayıt içi ve kayıt dışı birçok insan var. Bunlar iltica etmek üzere gelenler ya da turist olarak gelenler ya da iş için gelenler, ama bir şekilde izlerini kaybettiriyorlar. Barındırma tedbirlerinden, iltica işlemlerinin kolaylaştırılmasından, geçici barınma ile ilgili tedbirlerden, o tedbirlerin yetersizliğinden, yeterliliğinden, adaletliliğinden adaletsizliğinden bahsediyoruz ama gelenlerin amaçlarından hiç bahsetmiyoruz. Kimler ne için geldi? Mesela İstanbul'da kaç kişi var şu anda bu şekilde gelip kaybolan? Nasıl ve neler yaparak izini kaybettiren, hiç izini göstermeyen. Bunun sayısı var mı elinizde ve bunlar için yapılacak işlem konusunda bir önlem, bir çalışma var mı? Bunu sormak istiyorum.

İbrahim VURGUN KAVLAK- Sadece İstanbul değil başka şehirlerde de net bir sayı vermemiz çok mümkün olmuyor. Zaten düzensiz göçmenler olabilir. Türkiye'de bu konuyla ilgili sistemli bir çalışma yok. Türkiye'den Avrupa'ya gitmek üzere yer alan kişilerin yıllık istatistikî sayısını edinebilirsiniz, ama onun dışında gayri resmi rakamlara göre İstanbul'da 1 milyon kadar kayıt dışı kişinin olduğu söyleniyor. Özur dilerim, Türkiye'de 1 milyon kadar kayıt dışı kişi

var ve bunun 600 bin kadarı da İstanbul'da gibi birtakım enformel bilgiler var, ama İstanbul'da yaşayan yabancılar bakımından çalışma için gelenler var; kayıtlı olarak çalışanlar var; kaçak olarak çalışanlar var; mülteci konumunda olan kişiler var.

Türkiye'den Avrupa'ya geçmek üzereyken yakalanıp iltica prosedürüne girenler var. Türkiye'den yine Avrupa'ya geçmek üzere hava şartlarının daha iyi olduğu bir zamanı bekleyenler var. Tabii çalışmak için gelenlerin çocukları aileleri var, geçici sürelerle gelip gidenler var; seks işçisi olarak çalışanlar var, evlilik yaparak gelenler var. Yani yabancıların kategorik olarak oldukça farklı grupları bulunuyor, ama bunlara ilişkin net istatistikler yok. Biz sadece sığınmacı başvurusu talebi olanları bilebiliyoruz, yani şu kadar kişi çıkma talebinde bulunmuş gibi ya da şu kadar yabancı İstanbul'da ikametli olarak bulunuyor. Çünkü aralarında öğrenciler de var, akademisyenler de var, Türk vatandaşlarıyla evlilik yapmış olanlar da var, ama herhangi bir yere kaydı bulunmayan kişilere yönelik bir istatistik yok.

Çünkü kayıt olmadığı zaman, biz kendisine bir kart veremiyoruz ve kişi herhangi bir istatistiğe yansımıyor, ama bu amaca yönelik bir kurum kurulursa, farklı kategorideki kişilerin ne amaçla, ne kadar geldiklerine ilişkin birtakım istatistikî veriler çıkartılabilir. Türkiye'ye giriş yapmış, izin süresi dolmuş, ama çıkış yapmamış

kaç kişi var gibi verilere ulaşılabilir, ama genel anlamda istatistiklerde sıkıntı var. Suriye'den gelip de örneğin kamplarda olanların sayısı biliniyor, kamp dışındakilerle ilgili yabancı şubeye kayıt olanlar biliniyor, ama onun dışındakiler bilinmiyor.

Öyle ki, 91 Körfez Savaşı sırasında Türkiye'ye gelmiş olan ve hâlâ Türkiye'de yaşamakta olanlar olduğu gibi, bu kişiler ancak sağlıkla ilgili ya da hasta olduğunda hastaneye yönlendirildiğinde, hastanenin polisinin devreye girmesiyle tespit edilebiliyor. 15-20 senedir İstanbul'da yaşayan Iraklılar, Afganlar çoğunlukta, ama kayıtlara ilişkin maalesef sıkıntı var; emniyet kayıtlarında da ciddi sıkıntı var. Birleşmiş Milletler rakamlarıyla emniyet kayıtları da örneğin uyuşmuyor. Türkiye sanırım bu anlamda genel bir sıkıntı içerisinde bulunuyor.

Prof. Dr. Gülören TEKİNALP (Oturum Başkanı)- Sayın Avukat Taner Kılıç bazı açıklamalarda bulunacağını söyledi bu konuda. Arzu ederseniz onu da alalım. Ama ben haksızlık olmasın. Üçten fazla soru alamayız. Buyurun Sayın Kılıç.

Av. Taner KILIÇ- Biz hukukçular olarak, o kişinin hukuki terminolojinin neresinde durduğunu tam olarak tespit edip, ona göre davranmamız gerekiyor. Bunun için devletin bir hukuk devleti olması gerekir. Ona hangi uluslararası hukuk uygulaması tekabül ediyorsa, o korumanın bu kişilere sağlanması gerekir veya hukuki durum neyse o yaptırımın ona uygulanması

gerekir. Kamuoyunda bu şehirlerde bazen çok karışık bir şekilde ele alınıyor. Hatta bugünkü olduğu gibi, bazı panellerde şöyle bir şey denebiliyor: “ İşte adına mülteci, göçmen, sığınmacı, kaçak,vs, her ne dersek diyelim” diye konuya başlayıp devam edilebiliyor. Böyle bir şey olmaz. Yani o kişinin hukuki tanımı hukuki terminolojide neyse, öncelikle onun tespitinin yapılması gerekir. O tespiti, o hukuki terminolojiyi nasıl bir hukuki prosedür, nasıl bir hukuki koruma veya yaptırım sağlıyor, onun uygulanması gerekiyor. Devlet böyle bir şeydir, devlet bunu yapması gereken bir şeydir. Belki o kişinin iltica ve yeni kanunun genel anlamda söylediği şekliyle uluslararası koruma talebi varsa onun uygulanması gerekir. Bu kişi insan ticaretinin mağduru da olabilir, bunun gibi ona hukuki korunmanın sağlanması gerekir. Kısaca bunları söylemek istedim.

Katılımcı- Teşekkür ederim değerli başkan. Benim sorum Sayın Veysel Bey'e. Kişi zulümden baskıdan kaçıp ülkemize gelmiştir, ancak olaylar olan bölgeye değil; olaysız bölgeye geri gönderilebilir mi? Böyle olursa bu Bu Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ni dolandırma anlamına gelmez mi?

Veysel EŞSİZ (Helsinki Yurttaşlar Derneği)- Çok teşekkür ederim sorunuz için. Bildiğiniz üzere bazı devletlerin devlet olarak tanınması meselesi uluslararası hukuk anlamında çok ciddi bir çatışmalara neden olabiliyor. Dolayısıyla sözleşmelerde “yerler” ibaresinin ya da “yer”

terminolojisinin tercih edilmesinde bu nokta göz önünde bulunduruluyor. Yani bir devlet olarak belli bir toprak parçası üzerine hükümler hakkı olduğunuzu iddia edebilirsiniz; ancak söz konusu iddianız uluslararası camiada tartışılabilir. Mesela bir diğer devlet aynı iddiada bulunabilir ya da o topraklarda otonom bir yapı söz konusudur. Dolayısıyla tam da uluslararası hukuk açısından “devlet” olarak tanınmayan yerlerde de bu hakların güvence altına alınması için devlet değil, “yer” ibaresi kullanılır.

Katılımcı- Merhaba, Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin Pürselim. Sorum Sayın Veysel Eşsiz'e. Mülteciler doğru söylediklerini nasıl ispat edecekler? Teşekkür ederim.

Katılımcı- Merhaba, Ben de şeyi sormak istiyorum. Bu yasa öncesinde mülteci sığınmacı ayrımı vardı ve bunlara farklı hukuki rejimler uygulanıyordu. Şimdi durum nasıl değerlendirilecek?

Veysel EŞSİZ- Çok kısa cevaplayayım. İspat yükünde kişinin beyanı esastır, ama kişi kaçarken yanında getirdiği pasaportunu ya da hangi ülkeden geldiğini ispat edebilirse, bu en önemli adımlardan birisidir. Mesela kişi hakkındaki mahkeme kararı ya da bir kişi bir ülkesinden kaçtı; oradaki yakınları faksla, e-maile bu tür belgeleri ülkesinden ayrılan kişiye yollarlar. Bütün bunların olmadığı durumlarda da, kişinin beyanı esastır. Zaten kişinin beyanının esas olarak alınmasının en temel nedenlerinden bir tanesi, kişinin kendine dair açıklamalarda bu-

lunmasıdır. Tabii ki bu açıklamalar da çok sıkı bir değerlendirmeye tabi tutulur.

Nasıl bir değerlendirme yapılıyor dersenez; siz mesela x ülkesinden geldiğinizi, o ülkede ölüm tehlikesi altında olduğunuzu ve nedenini söyleyebilirsiniz, ama teknoloji gelişti. Ben internete girdiğimde Türkiye'deki gazeteden bile, o gün o ülkenin hangi kentinde nasıl bir yürüyüş olmuş bilgisine ulaşabiliyorum. Yani kişinin beyanıyla, verdiği beyanın doğruluğu karşılaştırılır, arada ciddi tutarsızlıklar varsa bunları açıklaması için kişiye şans verilir. Genel olarak kişinin beyanı esastır. Diğer basılı belgeler yardımcı kaynaklardır. Diğer soru için Volkan'a sorulmuştu sanıyorum.

Volkan GÖRENDAĞ (Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi-Mülteci Hakları Koordinatörü)- Ben ikinci soruyla ilgili şunu söyleyeyim.

"Mülteci" kavramının tanımı Cenevre Sözleşmesi Madde 1. A.'dan alınmıştır. Ancak, sözleşmenin 1967 Protokolünden önceki halinde taraf devletlere, uluslararası koruma sağlama yükümlülüklerini (a) "Avrupa'da 1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar" ya da "1 Ocak 1951'den önce Avrupa'da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar" şeklinde coğrafi ya da zamansal açıdan sınırlama imkanı sağlanmıştır. 1967 yılında, 1951- sonrasındaki dönemde meydana gelen olaylar sonucunda da mültecilere koruma sağlanmasının gerektiği teslim edilmiş, Mültecilerin Hukuki Statüsüne

Dair 1967 Protokolü kabul edilerek Cenevre Sözleşmesinin tarih sınırlaması Protokole taraf ülkeler için kaldırılmıştır. Cenevre Sözleşmesine taraf olan Türkiye, 1967 Protokolünü onaylamış ancak Cenevre Sözleşmesi ile düzenlenen coğrafi sınırlama ilkesini sürdürmeyi seçmiştir. Türkiye'nin dışında Monako, Madagaskar ve Kongo da Cenevre Sözleşmesinin coğrafi sınırlamasını sürdürmeyi seçmişlerdir. Ancak Madagaskar ve Kongo menşe ülke ayırımına gitmeden mültecilere uluslararası koruma sağlama yükümlülüğü getiren bölgesel bir mülteci 1969 tarihli Afrika'daki Mültecilerin Özel Sorunlarını Ele Alan Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi'ne taraftır.

Türkiye yeni yasada da bu coğrafi kısıtlama muhafaza edilerek bir sistem tasarlanmış. Avrupadan gelenlere "mülteci statüsü" verilecekken Avrupa dışından gelenlere "Şartlı Mülteci Statüsü" verilecek.

Türkiye bu coğrafi sınırlamayı halen muhafaza ettiği için AB ve insan hakları örgütleri tarafından sıkça eleştirilmektedir.

Veysel EŞSİZ- Ben statü belirlemeyle ilgili aslında inandırıcılık esasına göre bu değerlendirme yapılıyor. Örneğin, kişi Marmara Üniversitesi'ndeki siyasi faaliyeti nedeniyle işkence gördüğünü iddia ederek bir başka Avrupa ülkesine gittiğinde, gerçekten o tarihte öyle bir olay olmuş mu, olduysa nasıl olmuş, neden olmuş bunlara bakılıyor. Ülkelerin bilgi sistemi var. Aynı zamanda uluslararası raporlar var. Bun-

lar mültecinin lehine kullanılıyor, sürekli bilgiler depolanıyor; ama önemli olan mültecinin doğru bilgi vermiş olması ve anlattıklarının depolanan bilgilerle uyumlu olması. Her kabilenin, her meslek grubunun özellikleri, her siyasal partinin ilkeleri, eylem tarzları vesaire dikkate alınarak inceleniyor kişilerin anlattıkları doğru mu değil mi diye? Bunun değerlendirmesi yapılıyor.

Birleşmiş Milletler tarafından mülteciler İsveç gibi ülkelere yerleştiriliyor. Fakat gidecekleri yer tespit edilip kesinleşene kadar Türkiye’de ara dönemi geçiriyorlar. BM kimin nereye gideceğini belirliyor. Bu da Türkiye’deki mültecilerin ikamet süresi uzatıyor. Uzaması halinde de ciddi sağlık, geçim, barınma, eğitim sorunları ortaya çıkıyor.

II. OTURUM

ULUSLARARASI KORUMA KAVRAMI BÜNYESİNDE MÜLTECİ VE SİĞINMACILAR

Ayşegül YILDIZDOĞAN- Konferansımızın ikinci oturumuna başkanlık etmek üzere Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Sayın Sibel Özel'i kürsüye davet ediyorum. İkinci oturumda tebliğlerini sunmak üzere; İstanbul Barosu Yönetim Kurulu üyesi ve Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü Avukat Sayın Aydeniz Alisbah Tuskan'ı, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalından Yrd. Doç. Dr. Ceyda Süral'ı, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalından Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin Pürselim'i, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalından Dr. Mehmet Emin Alşahin'i kürsüye davet ediyorum.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)- Konferansımızın ikinci bölümüne geçiyoruz. Bu bölümde uluslararası koruma kavramı bünyesinde mülteci ve sığınmacılara tanınan haklar ve mukayeseli hukuk örneklerine yer verilecektir. İlk konuşmacı olarak İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü Av. Sayın Aydeniz Alisbah Tuskan, bize

kadın ve çocuk sığınmacıların durumunu açıklayacak. Söz sizin Aydeniz Hanım, buyurun.

Av. AYDENİZ ALİSBAH TUSKAN (İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi-Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü)- Teşekkür ederim Sayın Başkan. Ben tüm katılımcıları ve konuşmacı arkadaşlarımı saygıyla selamlıyorum. Bu genç arkadaşlarımızla birlikte sunum yaptığım için de kendimi şanslı görüyorum.

Şimdi 30 Nisan 2003 günü gazetede “Çadır kentlerin emekli çocukları” diye bir gazete haberi vardı. Özellikle bu toplantı için aklıma geldi, dedim ki bu toplantı için ben bu gazeteyi alayım.

Şimdi birinci resimde eşinin yanında böyle boynunu bükmüş bir 14 yaşındaki Eser. Bir yıl önce 23 yaşındaki Tarık ile ailesinin isteği ile evlenmiş, bir kız ve 4 aylık erkek çocuk annesi. 15 yaşındaki Sera 2 ay önce 24 yaşındaki Salih ile evlenmiş. 13 yaşındaki Ruba 1 yıl önce 23 yaşındaki Abdüllatif ile evlenmiş bir çocuk annesi. 15 yaşındaki Delal 2 sene önce 24 yaşındaki Hasan ile evlenmiş, iki çocuk annesi. 13 yaşındaki Hasne 4 yıl önce 25 yaşındaki Mahmut ile babasının zoruyla evlenmiş. 13 yaşındaki ... iki yıl önce evlendiği 20 yaşındaki Halit ... bir çocuk sahibi. 13 yaşındaki Meryem iki hafta önce 18 yaşındaki Yusuf ile kendi isteğiyle evlenmiş.

“Çadır kentlerin dedektif çocukları” Suriye’de 12-15 yaşlarındaki çocuk gelinler, yaşlıları oyun oynayıp okula giderken, kendileri büyü-

meden kucaklarına aldıkları çocuklarla yaşam mücadelesi veriyor.

Haber böyle, evet bunu şunun için sizlerle paylaşmak istedim. İşte kadın hakları sorunu göçmen kadında da, işte sığınmacı deyin, mülteci deyin, göçmen deyin, ne dersiniz deyin, her kadında ve her toplumda bu sorun aynı sorunlar. Çocuk gelinler bizim toplumumuzun da en önemli sorunlarından bir tanesi. Belirli bölgelerde kız çocuklarının daha kendi gelişimlerini tamamlamadan evlendirilmeleri, zorla evlendirilmeleri, onların iradelerinin hiçe sayılması, babalarının veya ağabeylerinin din zoruyla buna katlanmaları, çok küçük yaşta daha kendi gelişimini tamamlamadan çocuk sahibi olmaları ve o çocuğu da bilinçsiz ve bilgisiz bir şekilde yetiştirmeleri.

İşte toplumun kadına verdiği en önemli rol olan annelik rolünü bile, kadının doğru düzgün kendi iradesiyle yapamadığı. Yani kadının kendi yaşamı hakkında kararlar veremediği en önemli nokta diye düşünüyorum; burada işte bu kadınların da demek ki sorunları aynı. Başka bir ülkeye gelmişler, o ülkede de yine belirli bölgelerle aynı sorunlar yaşanmakta ve kadın yok farz edilmekte.

Şimdi biz sabahtan beri konuşuyoruz, bu konuda yasamız vardı yoktu, şöyleydi böyleydi. Şimdi arkadaşlar 30 yıldır biz kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesini imzalamışız, onaylamışız, övünüyoruz. Hem de Amerika bile bunu imzalamış onaylamamış,

Amerika'dan bile ilerdeyiz bu konuda. Ama bu sözleşmeler zaten Anayasanın 90. maddesinde de yasaların da, anayasaların da üstünde. Yani bir yasal düzenleme olmasa bile, Anayasamızda hüküm olmasa bile, bu sözleşmelerin uygulanması gerekiyor. Ama biz bunu imzalıyoruz, onaylıyoruz, bir kenara koyuyoruz. Buna istersek uyuyoruz, istemezsek uymuyoruz.

İşte kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinde, ayrımcılığın hak eşitliği ve insanlık onuruna saygı prensiplerini inkâr etmesinin, kadınların erkeklerle eşit bir biçimde ülkenin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katılmalarına bir engel oluşturulduğu takdirde, toplumun ve ailenin refah düzeyinin artmasına mani olunduğu, kadınların yeteneklerini tam olarak geliştirilmeleri ve bu konuda yoksulluk içinde bulunan kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğrenim, iş imkânları ile diğer tür ihtiyaçlarını karşılamada yeterli imkânı bulamamalarından kaygı duyularak, bu sözleşme imzalanmış ve bu sözleşmede en önemli şey; cinsiyete dayalı herhangi bir ayırım, dışlama ve kısıtlama yapılmaması gerektiğini belirtmiş.

İşte biz de bu konuyla ilgili böyle bir yasamız olmamasına rağmen, uluslararası imzaladığımız bu konuyla ilgili Cenevre Sözleşmesine göre de, bu sözleşmeye göre de biz bu sözleşme hükümlerine her halükârda, her durumda uygulamamız söz konusu olması gerekiyor.

Keza annelere bağlı olarak, kadınlara bağlı olarak çocukların haklarını da bu şekilde, çocuk

hakları da bizim Çocuk Hakları Sözleşmesiyle imzaladığımız sözleşmelerle, onayladığımız sözleşmelerle ortaya koyduğumuz; çocuğun eğitimini yaptıracamız, onun sağlığıyla ilgili her konuyla ilgili, gelişmesiyle ilgili, büyümesiyle ilgili her türlü önlemin alınması, devletin bu konuda sorumlu ve görevli olması.

Şimdi tabii ki bütün bu sorunları biz kendi içimizde, kendi vatandaşımızla halletmeden, işte ne yaşıyoruz? Suriye'den gelen Eminönü'nde çocuklar var, başıboş dolaşan, bütün dış tehlikelere karşı açık, dış tehlikelerden her şekilde etkilenebilecek. Gerek cinsel, gerek her bakımdan sağlıklarını tehdit edici ve biz çocukları sokakta görüyoruz.

Burada hakikaten çok önemli bir sorumsuzluk örneği yaşamaktayız. Bir taraftan böyle bir yasa çıkartırken, diğer taraftan bu şekilde işte Suriye'deki durumda bu kişilerin sığınmacı olarak kamplara yerleştirmek, bu bizim sorunlarımız ve yine o kişilerin sorunlarını çözümüyor. O kamplarda büyük bir güvenlik konusunda bir tehlike var. Güvenlikleri yok bir kere her şeyden önce, orada bir güvenli yok ve özellikle kadınlar ve çocuklar, bakın Van depreminde Van Barosundaki arkadaş geldi, çadır kentlerde tecavüz ve cinsel taciz olaylarının ne kadar çok olduğunu ve bununla başa çıkamadıklarını, bu konuları yansıtamadıklarını, bu konuyla ilgili başvuru yapacak avukat bile bulamadıklarını söyledi.

İşte bütün bunlar, bakın bu kamplarda, yine böyle yerlerde kadınların ve çocukların dış

tehlikelere, bütün bu konuda tecavüz olaylarına açık olduklarını ve insan ticaretiyle ilgili uğraşanların buralardan kadınları istedikleri gibi yurtdışından getirip, istedikleri gibi mal gibi para karşılığında onları fuhuşa teşvik ettiklerini de görmemek mümkün değil. Bu konuda da bir sözleşme var; 30.01.2003 tarihli insan ticareti, kadın ve çocuk ticaretinin önlenmesi ve cezalandırılmasına ilişkin protokol.

İşte bütün bunlar, ama gördüğümüz gibi yurtdışından gelen bir sürü, Gürcü, Rus kadınlar. Bütün bunların fuhuşa teşvik edilmesi, para kazanmak için buraya çalışmak için gelmeleri, ama yanlış yerlerde çalıştırılmaları. Bütün bunlar hakikaten kadınların haklarına ve çocukların haklarına çok önemli ölçüde zarar verdiğiniz düşünüyorum; çeşitli önlemlerin ve tedbirlerin alınmaması nedeniyle.

Zaten kadının bu ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesindeki en temel nokta eşitlik ve ayrımcılık, yani cinsiyetten dolayı ayrımcılığa uğraması meselesi kadınların; bu ayrımcılığın önlenmesi gerekmektedir. Bunu nasıl sağlayacağız, nasıl yapacağız? İşte bütün mücadelemiz, zaten kadın hakları dememizin sebebi ayrı bir hak değil ki. Kadın hakları da insan hakları bağlamında, ama bugün erkeklerle eşit kullanılmayan bu haklar. Yaşam hakkı, kadının yaşam hakkı bile bazı zamanlarda yok. Kendisine tanınmıyor, ya git kendini öldür deniyor, ya evlen deniyor, ya evlenirsin deniyor veya itiraz ederse de buradaki kişiler, bu kadınlar buna itiraz etseydi belki hayatlarıyla ödeyeceklerdi bu

itirazlarını.

İşte yani toparlamam gerekiyorsa; kadının eğitim hakkı, kadının sosyal yaşamdaki hakları, kadının sağlık hakları, sağlığa ulaşmak, işte adalete ulaşmadaki hakkı, kadının bu tür şeylerden korunması hakkı, kadının şiddete uğramasıyla ilgili, şiddetten korunmasıyla ilgili hakları, siyasetteki hakları. Bütün bu haklar hemen hemen görmezden geliniyor; bütün bu yasal çalışmalar, bütün bu sözleşmeler olmasına rağmen.

İşte bu yasada belki tabii ki olumlu bir konu, bugüne kadar böyle bir yasamız yoktu, bugüne kadar böyle bir çalışma yoktu. Bu yasa haki katen olumlu. Belki bu konuda ne yapılacağını, hangi kurumların ne yapacağını karar verme açısından önemli, ama erkek egemen bakış açısıyla bakılırsa, yine tabii ki konu zor. İşte bu göç idaresinde gerekli kadınları barındıramadığınız, onlara çalışma imkânı veremediğimiz takdirde, kadınların ihtiyaçları neler, bunların nasıl yapılması gerekiyor diye hakikaten düşünmek gerekir.

Biraz önce Sayın Milletvekiliyle dışarıda konuştuk, Adalet Komisyonunda, Komisyon cezalarla ilgili zannediyorum, cezaevlerindeki kadınların durumuyla ilgili. Diyor ki; bir tane kadın komisyon üyesi yok. O zaman kadının ihtiyaçları, kadının sorunları nasıl dile getirilecek? Biz toplumda eşit sayıyla gezerken bunları kim dile getirecek, nasıl çözümler üretilecek? Bunlar da tabii ki çok önemli sorunlar.

Ben şimdi tabii burada bizi ilgilendiren en önemli maddeleri de belirtmek istiyorum. Burada 34. maddede sanıyorum, 36, 34. İşte aile ikamet izninin Türk vatandaşlığından 16.17 5901 sayılı Kanun'un 28. maddesi kapsamında onların veya ikamet izinlerinden birisine sahip olan yabancılar ve mültecilerin ikincil koruma statüsü sahiplerinin, yabancı eşine, işte kendisinin veya eşinin ergin olmayan yabancı çocuğuna, kendisinin veya eşinin bağımlı yabancı çocuğuna; her defasında iki yılı aşmayacak şekilde aile ikamet izni verilebilmesi, bunların bu yasada yazılı olması önemli.

Aile ikamet düzenine 18 yaşına gelen çocuk için de, öğrenci ikamet izni almadan ilk ve orta-öğretim kurumlarında bu eğitim haklarına devam edenler hükmü çocuklar açısından önemli.

Sonra bu aile ikamet izni talebinin reddi, iptali ve uzatılmasıyla ilgili prosedür maddeleri, ayrı ayrı okumam gerekir. Hani anlaşmalar öncelik yoluyla talep edilen ikamet izni, işte öğrenci ikamet izni, öğrencinin anne babasıyla diğer yakınlarına ikamet izni alma konusunda hiçbir hak sağlamadığı, bazı olumluluklar yanında olumsuzluklar da yine var.

Bu izinlerin nasıl uzatılacağı, reddi ve bu talepler konusundaki ihtar kararları ve bizi en çok ilgilendiren, idari itiraz ve yargı yolu maddesiyle 80. maddeyle, yasada 81. madde; yani avukatlık hizmetleri ve danışmanlık. Başvuru sahibiy-le uluslararası koruma statüsü sahibi kişiler, bu kısımda yazılı iş ve işlemlerle ilgili olarak ücret-

leri kendilerince karşılanması kaydıyla avukat tarafından temsil edilebilir. Avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayan, başvuru sahibi ve uluslararası koruma statüsü sahibi kişiye, bu kısım kapsamındaki iş ve işlemlerle ilgili olarak yargı önündeki başvurularda 1136 sayılı Kanunun, yani Avukatlık Kanununun adli yardım hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır deniyor.

Evet, bu avukatlık hizmeti sağlanması da, adli yardım İstanbul, yani bizim baro olarak adli yardımın yapılmasıyla ilgili durumumuz söz konusu. Ayrıca burada görevlendirilenle ilgili bir de Adli Yardım Yönetmeliği var Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanan. Bu yönetmeliğe göre, bu davalarla ilgili başvurularda, avukat görevlendirilmesi yapılıyor. Ancak burada adli yardımın parasal kaynağı olarak bizde barolara ek olarak bir yardım, bu konuyla ilgili verilecek mi? Çünkü çoğunlukla yabancı insanlarla karşılaşacağız, yabancı kişilerle karşılaşacağız. Yabancı kişilerin tercüman bulundurma hakkını, kendi dilinden anlatmasını sağlama açısından tercüman gerekiyor. İşte belki bazı kurumlarda yardıma ihtiyaçları olacak. Psikolojik, sosyal hizmet yardımları bile.

Bunlar nasıl olacak, nasıl yapılacaktır? Bütün burada yönlendirme. Çünkü biz böyle bir başvurunun mekanizmasını oluşturduğumuz zaman, bunu şiddet konusunda da görüyoruz, barolarda sanki avukatlar psikolog sosyolog gibi de hizmet veriyorlar, yönlendirme yapıyorlar.

Yani dava nedeniyle karşı karşıya olduğumuz kişinin psikolojik durumunu, ezilmişliğini, onun mağduriyetini görüyoruz ve ona göre çözüm üretmeye çalışıyoruz. Yani görevimiz dışında, hukuki yardım dışında da çözümler üretmeye çalışıyoruz. Kadınlar şiddete uğruyorsa, işte yabancı kadınlardan da bazen böyle kişiler, nereye göndereceğiz, hangi sığınma evine göndereceğiz? Kadının mutlaka bir sığınma evi bulup, oraya buraya başvuruyoruz, oraya telefon ediyoruz, buraya telefon ediyoruz, onun bir sığınma evinde kalmasını sağlamak için bu şekilde açılan Koruma Evleri var zannediyorum insan ticaretiyle alakalı. Bu evlere göndermeye kadınları veya şiddete uğramışsa şiddetli ilgili yerlere göndermeye çalışıyoruz. Hiç olmazsa belirli bir süre.

İşte bu konuda tabii ki biz şiddet konusunda ve boşanma davalarıyla ilgili çocuk hakları merkezi olarak bir eğitim programı meslektaşlarımıza uyguluyoruz. Bu eğitim programına katılmayan meslektaşlarımız bu davaları alamıyorlar. Bu nedenle bu konuyla ilgilide Göçmen Yasasıyla ilgili de adli yardım başvurularında, mutlaka biz avukatlara dair programı yapacağımızı, ona göre bu sicilden avukatları görevlendireceğimizi düşünüyorum ilerideki günlerde. Ama bunun mali portresi hakikaten çok önemli. Bu tür sorunları yine uygulamalarla, işte önümüze geldiği zaman çözüm önerileriyle, yasal çerçeveye içerisinde ve bu konuyla ilgili yönetmelik çıkarılması lazım.

Bu yönetmelikte neler olması gerekiyor? Onu da akademisyenler olarak, sivil toplum örgütleri olarak hep birlikte önererek, bu konunun üstesinden gelmek suretiyle. Herhalde vaktim bitti, Hocam bakıyor.

Ben akademisyenler nasıl olsa var, uygulamayla ilgili sorunları kadın ve çocuk hakları bağlamında sizlerin takdirlerinize sunuyorum.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)- Aydeniz Hanım'a sunumu için teşekkür ediyoruz. Aynı zamanda süreyi verimli kullandığı için de ayrıca teşekkür ederim. Gerçekten tam süresi içinde konuşmasını yaptı.

Uluslararası düzenlemelerden bahsetti Aydeniz Hanım. Elbette yasa hazırlarken uluslararası düzenlemeleri, insan hakları düzenlemelerini dikkate almak gerekiyor, ama kendisinin de altını çizerek belirttiği gibi; kanunlarla ya da uluslararası sözleşmeleri imzalamakla iş bitmiyor. As olan kanunda belirtildiği şekilde bu uygulamayı gerçekleştirmek lazım. Yani tıpkı kuralların hukukun üstünlüğünü içselleştirmesi gibi, bu uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan yükümlülüklerimizin de içselleşmesi lazım. Mülteci olmak zaten zor, ama kadın ve çocuk mültecilerin kendine has zorlukları var ve dolayısıyla bu anlamda tecavüzlerin, insan ticaretinin önlenmesi, fuhşa teşvikin önlenmesi için de idarenin gereken tedbiri alması gerekiyor.

Özellikle yine Aydeniz Hanımın belirttiği gibi, kurulacak olan kuruluşlarda yeterli sayıda

kadın eleman çalıştırılması önemlidir. Çünkü kadın ve çocuk sığınmacılarla birebir işlemde bulunacak kişilerin de bu anlamda onlara kendisini yakın hissettirecek kişiler olması lazım ve kadın olması da özel bir önem arz ediyor.

Şimdi ikinci konuşmacıya geçiyoruz. Bu konuyu özellikle programımıza almak istedik. Burada kadın mülteciliğin anlamını inceleyeceğiz. Acaba kendi toplumunda sadece kadın olmak başlı başına mülteci statüsünün kabulü için yeterli mi? Bunu, örneklerle birlikte Yrd. Doç. Dr. Ceyda Süral bize açıklayacak. Kendisi Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim dalında öğretim görevlisi. Buyurunuz efendim.

Yrd. Doç. Dr. Ceyda SÜRAL (Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı)- Teşekkür ederim. Ben konuşmama başlamadan önce bu konferansı organize eden Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İstanbul Barosuna ve burada bana konuşma imkânı veren Sayın Prof. Dr. Sibel Özel'e ve sevgili arkadaşım Selin'e teşekkür etmek istiyorum.

Ben yeni kanunun dışına çıkacağım ve yabancı hukuklara götüreceğim sizleri. Hocamızın da belirttiği gibi, kadın olarak zulme uğrayan, kadın olduğu için zulme uğrayan kadınların, bu ülkelerde mülteci olarak kabul edilip edilmediklerini uygulamadan örneklerle, mahkeme kararlarıyla açıklamaya ve bu sorunun cevabını bulmaya çalıştım.

İstatistiklere baktığımızda, günümüzde dünya üzerindeki mültecilerin çoğunluğunun kadın olduğunu görüyoruz ve kadınların kadın olarak uğradıkları birçok zulüm çeşidi var. Örneğin, zorla sünnet edilmeleri, hamileliğin zorla sona erdirilmesi, evliliğe zorlanması, bazı kişilere para karşılığı satılma, kocalarının uyguladığı şiddet dayak ve kötü muamele, zoraki kısırlaştırmalar, cinsel taciz, namus cinayetleri, taşlamak suretiyle ölüm cezalarının hâlâ daha bazı ülkelerde devam ediyor olması, belirli kıyafet zorunluluklarının kadınlara getirilmesi ve insan ticareti sonucu fuhuşa zorlanma, kadınların sadece kadın oldukları için maruz kaldıkları zulüm çeşitlerine birkaç örnek.

1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmeye baktığımız zaman; burada hepimizin bildiği gibi mülteci tanımında ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkan kişilerden bahsediliyor. Dolayısıyla zulme uğrama sebepleri arasında cinsiyet yer almıyor. 1991 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği bu eksikliği fark etmiş ve bu eksikliği gidermek amacıyla mülteci kadınların korunmasına dair rehberi yayınlamış. Burada, sosyal normlara aykırı davranan, kadın olması nedeniyle ağır ayrımcılıkla karşılaşan ve düşman askeri kuvvetler tarafından taciz ve tecavüz edilen birçok kadın olduğu gerçeğine dikkat çekilmiş ve daha sonra cinsiyeti nedeniyle ağır ayrımcılıkla karşılaşan veya zulüm gören kadınların, bir

toplumsal gruba mensup kabul edilmeleri devletlere önerilmiştir. Yani bu şekilde bir toplumsal gruba mensup kabul edilerek, kendilerine hukuki koruma sağlanabileceği söylenmiştir.

Yine 2002 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, belli bir toplumsal gruba mensubiyetin ne olduğuna dair bir rehber çıkarmıştır. Burada toplumsal grubu şöyle tanımlamıştır: Zulüm görme tehlikesi dışında, ortak bir özelliğe sahip olan veya toplum tarafından bir grup olarak görülen kişilerdir ve bu ortak özellik genellikle doğuştan gelen, değişmeyen veya başka bir şekilde kişilik, vicdan veya kişinin insan haklarını gerçekleştirme açısından esaslı bir özellik olmalıdır denilmiştir.

Birleşmiş Milletlerin bu tanımı önemli; çünkü biraz sonra açıklayacağım ülke uygulamalarında da bu tanıma dikkat edildiğini göreceğiz, bunun baz alındığını göreceğiz. Yine aynı rehberde, cinsiyetin bir toplumsal boyut oluşturabileceği ve çoğunlukla erkeklerden farklı bir muamele görmeye neden olan kadın olmanın doğuştan ve değişmez bir özellik olduğu da açıkça ifade edilmiştir.

Amerikan hukukuna baktığımızda, Amerikan hukukunda mesele Göç ve Vatandaşlık Kanunuyla düzenlenmektedir ve bu kanunda Cenevre Sözleşmesi ile aynı mülteci tanımı yer almaktadır. Peki, acaba Amerika mahkeme kararlarını incelediğimizde, kadın belirli bir toplumsal gruba mensup olarak değerlendirmekte midir? Bu konudaki önemli bir karar, ilk karar,

1985 tarihli *Matter of Acosta* kararıdır. Bu kararın önemi, toplumsal grubun ilk defa Amerika uygulamasında tanımlanmış olmasıdır. Buna göre, toplumsal grup hepsi ortak ve değişmez bir özelliğe sahip olan kişiler topluluğunu ifade etmektedir ve bu özellik cinsiyet, renk, akrabalık gibi doğuştan gelen bir özellik olabilir.

1995 tarihli Kadınların Mülteci Olarak Kabul Edilme Taleplerini İnceleyen Görevliler İçin Rehberde kadın olmanın tek başına toplumsal bir oluşumu ifade etmediği belirtilmiştir. Şimdi Amerika bakımından belki bu durumun sebeplerini farklı farklı zulüm sebepleri bakımından incelemek gerekir; çünkü farklı zulüm sebepleri bakımından uygulamaların farklılık gösterdiği dikkatimi çekti. Bunlardan ilki sünnet. Bu konudaki en önemli kararlardan bir tanesi, 1996 tarihli *Matter of Kasinga* kararı. Kasinga, Tchamba-Kunsuntu kabilesinin üyesi ve bu kabilenin genç kızları sünnet ettirme geleneği bulunmaktadır ve kabilenin sünnet edilmeyen kadınları da, kabile tarafından toplumda aşağı konumda görülmektedirler. Buna rağmen, Kasinga sünneti reddetmiş ve Amerika'ya kaçmıştır. Burada Amerika Kasinga'nın iltica talebini kabul etmiş ve sünneti reddeden kadınları bir toplumsal grup olarak kabul etmiştir.

Yine, 2005 tarihli *Mohammed v. Gonzales* kararında da, bayan Mohammed, Somali'deki Benadiri klanına mensuptur ve sünnet edilmiştir, sünnetten kaçamamıştır. Bayan Mohammed'in iltica talebi Somalili kadınlarının top-

lumsal grup oluşturduğu gerekçesiyle kabul edilmiştir. Bu kararda sünnetin kadının cinsel kimliği üzerinde hayatı boyunca etkileri olan bir işlem olduğu ve tek başına bir zulüm oluşturduğu da açıkça ifade edilmiştir.

Dolayısıyla sünnet bakımından Amerikan uygulamasında gerek sünneti reddeden kadınlar, gerek sünnet edilmiş, zorla sünnete maruz kalmış olan kadınlar bakımından bir koruma sağlandığını söyleyebilirim.

Aile içi şiddet konusunda ise, bu kadar esnek değil ya da bu esnekliği 90'lı yılların sonlarından itibaren yakalayamamış Amerika. Bu konudaki kararlardan en önemli olanlardan bir tanesi *Matter of R-A* olayı. Burada Guatemala'lı Rodi Alvarado kocası tarafından ağır şiddet görmekte, elektrik kablolarıyla dövülmekte, kafasında cam ve aynalar kırılmakta ve kocası kendisine tecavüz etmektedir. Guatemala polisine başvurduğu zaman bir türlü yardım alamamaktadır ve Guatemala mahkemesine başvurduğunda da mahkemenin aile uyuşmazlıklarına karışmayacağı şeklinde bir kararla karşılaşmıştır.

Amerika'da 1999 yılında ilk önce kocasının Bayan Alvarado'yu kadın olduğu için dövmediği gerekçesiyle mülteci sıfatı kendisine tanınmamış. Bu karar insan hakları örgütleri tarafından ve doktrin tarafından ağır şekilde eleştirilmiştir. Amerika'nın insan hakları bakımından öncü olması gereken bir ülke olduğu ifade edilmiş, dürüstlüğü savunan bir düzen içinde böyle bir du-

ruma nasıl sessiz kalılabileceği sorgulanmış; özellikle eleştiriler bu yönde olmuştur.

2004 yılında İş ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı devreye girmiş ve evliliğini sona erdiremeyen Guatemalalı evli kadınların bir toplumsal grup oluşturabileceği, bu nedenle Bayan Alvarado'nun davasının yeniden ele alınmasını önermiştir. Göçmen Temyiz Kurulu, dört yıl boyunca bu konuda karar vermek istememiş, incelemeleri devam ettirmiş, 2008'de yine olumsuz karar vermiş ve Bayan Alvarado'yu mülteci kabul etmemiştir.

Ancak, Amerika'da 2009 yılında Obama'nın iktidara gelmesinden sonra, kadın mülteciler konusunda Bakanlığın tavrının daha da esnediğini görüyoruz. Bu arada, L.R., yine koca şiddetine uğrayan, kocası tarafından cinsel tacize uğrayan ve şiddete maruz kalan Meksikalı bir kadındır. Burada bakanlık yine, aile ilişkisini terk edemeyen Meksikalı kadınlar veya aile içinde konumları gereği malvarlığı olarak görülen kadınların toplumsal grup oluşturduklarını mütalaa etmiştir ve Bakanlığın bu tavrına uygun olarak Bayan Alvarado'nun da davası yeniden ele alınmış ve bu sefer 10 yıl sonra kendisine mülteci sıfatı tanınmasına karar verilmiştir.

Bunu takip eden 2010 tarihindeki *Perdomo v. Holder* kararına baktığımızda; burada Bayan Perdomo'nun yine kocasının şiddetine uğrayan Guatemalalı bir kadın olduğunu görüyoruz ve Bayan Perdomo'ya, Guatemalalı kadınların bir toplumsal grup oluşturduğu kabul edilerek,

mülteci sıfatı tanınıyor. Dolayısıyla, 2009'daki olumlu gelişmenin daha sonra da devam ettiğini görüyoruz.

Bir başka zulüm çeşidi de zoraki evlilikler; kadınların istemedikleri bir kişiyle evlendirilmeleri, genellikle aileleri tarafından para konusu bir malvarlığı olarak satılmaları.

Bu konuda Amerikan mahkemesi kararlarının aslında kesin bir sonuca bizi götürdüğünü söylemek mümkün değil. Örneğin, 2006 tarihli *Gao v. Gonzales* kararında, Gao, Çin'de yaşayan bir kadın ve ailesi tarafından istemediği bir kişiyle evlendirilmek üzere satılmış. Mahkeme burada Çin'in zoraki evlilikleri geçerli kabul eden bir bölgesinde yaşayan ve evlendirilmek üzere satılan kadınların bir toplumsal grup olduğunu kabul ediyor ve Bayan Gao'nun iltica talebini kabul ediyor.

Ancak, 2007 tarihli *Matter of A-T* kararında, istemediği evliliğe zorlanan bir kadının, kişisel tercihlerin aile geleneğinden üstün tutulması gerektiğini kabul etmemenin mülteci sıfatının tanınması için yeterli olmaması gerekçesiyle, mülteci statüsü tanıma talebinin kabul edilmediğini görüyoruz. Yani, 2006 ve 2007'de farklı yönde iki karar olduğunu görüyoruz.

Buna rağmen, 2009'dan sonra, yani Obama'nın iktidara gelmesinden sonra, bu konuda da daha esnek davranılacağına ilişkin bir karar *Matter of S-F* kararıdır. Senegalli S.F. babası tarafından kendisinden iki kat daha yaşlı olan bir

kişiy e eş olarak satılıyor ve babasına karşı çı-
kıp bu evliliği yapmak istemediği için babası ta-
rafından da şiddet görüyor. Burada, mahkeme
S.F'nin babası ve kuzeninden farklı daha ılımlı
bir İslam anlayışına sahip olması nedeniyle
zulme uğradığına karar veriyor ama bu kararda
zoraki bir evliliğin de zulüm oluşturduğu ve bu-
nun mülteci statüsü tanınmasına sebep olabile-
ceği ibarelerine de yer verilmiş.

Bir başka hukuk sistemi olan Kanada'ya
geçtiğimizde, Kanada'da konu Göç ve Mülteci
Koruma Kanunuyla düzenleniyor ve bu kanu-
nun 96. maddesinde mülteci tanımı Cenevre
Sözleşmesine uygun olarak yapılmıştır. Kana-
da'nın kadınları koruma konusunda en önde
giden ülke olduğunu söyleyebiliriz. İlk defa
1993'te yani 1991'de Birleşmiş Milletlerin reh-
ber yayınlamasından iki yıl sonra konuyu direkt
olarak ele alan ve Cinsiyete Dayalı Zulümden
Korkarak Mülteci Statüsü Talep Eden Kadınlar
Hakkında Rehberi yayınlayan ülke Kanada. Bu
rehberde şu ifadeye yer veriliyor: Her ne kadar
cinsiyet Cenevre Sözleşmesinde bir zulüm se-
bebi olarak sayılmasa da, mülteci tanımı söz-
leşmede tanınan bir veya daha fazla sebep
nedeniyle zulme uğrama korkusu taşıdığını or-
taya koyabilen kadınları da kapsayacak şekilde
geniş anlaşılabilir.

Kanada mahkemelerinin kararlarına baktığı-
mız zaman; burada önemli bir karar 1993 ta-
rihli *Canada v. Ward* kararıdır. Bu karar kadına
yönelik şiddete ilişkin bir karar değil, ama bu

kararda toplumsal grup ele alınmıştır. Bu kararda, toplumsal grubun üçe ayrıldığı belirtiliyor ve doğuştan gelen veya değişmez bir özelliklerle sınıflanan grupların da bir toplumsal grup oluşturduğu ve bu gruba cinsiyetleri nedeniyle zulümden korkanların da dahil olduğu kabul ediliyor.

Yine aynı tarihli, 1993 tarihli, *Cheung v. Canada* kararında, Cheung, Çin'deki sadece tek çocuk doğurma yasağına aykırı gelerek ikinci bir çocuk doğuran bir kadın. Durum yetkililer tarafından anlaşıldığında, yani ikinci çocuğu olduğu ortaya çıktığında, Cheung, kısa bir süre, üç yıl boyunca, Çin'de saklanabiliyor; fakat daha sonra kendisinin ve çocuğunun öldürüleceği, cezaya çarptırılacağı korkusuyla Kanada'ya kaçarak mülteci statüsü talep ediyor. Burada da, 1993 tarihinde, Kanada mahkemesi birden fazla çocuk sahibi olan ve kısırlaştırma tehdidi altında olan Çinli kadınların bir toplumsal grup oluşturduğuna karar veriyor.

1993'ten sonraki kararlara baktığımızda da; Kanada hukukunda genellikle kadınların kadın olarak zulme uğradığı hallerde, örneğin kocası tarafından kötü muamele gören kadınların, zorla fuhuşa zorlanan kadınların, zorla sünnet edilen kadınların iltica taleplerinin kabul edildiğini görüyoruz.

Yalnız Kanada açısından şunu belirtmek gerekir ki; kocası tarafından kötü muamele gören bir kadının Kanada'da iltica talebinin kabul edilmesi için, bu kişinin kendi ülkesinde hukuki koruma imkânlarını kullanmak için gerekli

adımları atmış olduğunu, fakat bu adımları atmış olmasına rağmen kendi ülkesinin onu korumakta yetersiz-etkisiz kaldığını da kanıtlamış olması gerekiyor. Yani sadece zulüm görmek iltica talebinin Kanada'da kabul edilmesi için yeterli olmuyor.

İngiliz hukukuna baktığımızda; İngiliz hukukunun, İngiltere'nin, Birleşmiş Milletler rehberini takip etmekte biraz geç kaldığını görüyoruz. İlticada Cinsiyet Rehberi 2000 tarihinde ilk defa yayınlanmış. Burada aile içi şiddet, zorla evlendirmeler ve namus cinayetleri aile tarafından uygulanan zulüm kabul ediliyor ve bunlara karşı devletin yetersiz kanunlar veya yetersiz polis gücü gibi sebeplerle kovuşturmada etkin olmadığı hallerde, kişinin mülteci talebinin kabul edilmesi gerektiği ifade ediliyor.

İngiltere'deki önemli kararlara baktığımız zaman, bu konudaki en önemli kararlardan ve üzerinde çalışılmış olan kararlardan bir tanesi *Islam v Secretary of State for the Home Department; R v Immigration Appeal Tribunal ex parte Shah* kararı. İslam ve Shah, kocalarının kötü muamelesinden kaçarak İngiltere'ye gelen Pakistanlı iki kadın. Bunlar ülkelerine dönmeleri halinde kocalarının kendilerini zina ve ahlaksızlık suçlamasıyla şikâyet edeceğini ve bunun sonucunda da kırbaç ve taşlanarak öldürülme cezasına çarptırılacaklarını iddia ediyorlar ve bu nedenle ölüm korkusuyla ülkelerine dönmek istemiyorlar.

Mahkeme, Pakistan'da kadınlara karşı ay-

rımcılığın söz konusu olduğunu, devletin buna tolerans gösterdiğini ve cezalandırmakta yetersiz kaldığını, kadınların devlet korumasından mahrum olduğunu dikkate alarak, bu iki kadının iltica talebini kabul ediyor.

Daha yeni tarihli, yine önemli bir karar, 2006 tarihli *Fornah v Secretary of State for the Home Department* kararıdır. Fornah, ailesinin kendisini sünnet ettireceğini öğrenince evden kaçan Sierra Leonalı bir kızdır. Evden kaçtıktan sonra Sierra Leona'daki asiler tarafından yakalanmış ve tecavüze uğramıştır. Daha sonra, İngiltere'ye kaçmayı başarmıştır. Mahkeme, burada da yine Sierra Leonalı kadınların, erkeklere göre daha aşağı kabul edilen bir toplumsal grup oluşturduğunu ve sosyal normlarda esaslı bir değişiklik olmadıkça da bunun bu şekilde devam edeceğini dikkate alarak, Fornah'ın iltica talebinin kabul edilmesine karar veriyor.

Daha yeni tarihli, 2010 tarihli *MD v Secretary of State for the Home Department* kararında, M.D. Fildişi Sahilinden birisi, ülkesinde babası tarafından zorla sünnet ettirilmiş ve zorla yaşlı bir adamın üçüncü karısı olarak evlendirilmiş. Bu evliliği esnasında genç bir adamla ilişkisi olmuş ve o ilişkide hamile kaldığını anlayınca, zina ve ahlâksızlık sebebiyle öldürülmekten korkarak İngiltere'ye kaçmıştır. Yine, İngiliz mahkemesi, Fildişi Sahilinde kadınların zorla evlilik, aile içi şiddet, zina suçlamaları gibi birçok nedenle tehlike altında bulunması nedeniyle iltica talebinin kabul edilmesine karar veriyor.

2010 yılında *SA v Secretary of State for the Home Department* kararına baktığımızda da, S.A. kocasının öğrenci vizesiyle İngiltere’de bulunduğu esnada onunla beraber İngiltere’ye gelen bir kadın. Evliliği sırasında bir çocuk sahibi oluyor, fakat daha sonra kocası S.A.’yı terk ediyor. S.A., Bangladeş’te dul ve çocuklu bir kadın olarak yaşamının zor olduğu gerekçesiyle İngiltere’den iltica talebinde bulunuyor. Mahkeme, çocuklu dul kadınların Bangladeş’te ayrımcılığa tabi olabileceğini ve çok sıkıntı çekebileceğini, iş bulmakta zorluk çekeceğini, aile içi şiddete uğrayabileceğini ve eğer bu durumlar sabit olursa, bu durumdaki kadınların da korunmasına karar verilmesi yönünde bir karar veriyor.

Dolayısıyla, İngiliz uygulamasına da baktığımızda, aslında İngiltere’nin kişinin geldiği toplumu, bu toplumda kadının aşağı görülüp görülmediğini ve toplumun bunu normal kabul edip etmediğini dikkate aldığını ve bu tarz toplumlardan gelen kadınları korumada etkin davrandığını görebiliyoruz.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz; olumlu bir tablo çizmek, başta sorduğumuz soruya evet diyebilmek mümkün olabilecek. Tabii ki her olayda, her kadının iltica talebi rahatlıkla kabul edilmemektedir. Bütün kararlar olumlu yönde değildir; ama en azından, dünya üzerinde zulüm gören kadınların ve bu zulmü normal karşılayan erkek egemen toplumda yaşayan kadınların Amerika, Kanada ve İngiltere tarafından

korunmakta bir sanşlarının, haklarının olduğunu söyleyerek bitiriyorum.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)-
Teşekkürler. Ceyda Hanım bize değişik mahkeme kararlarıyla konunun nasıl ele alındığını, zaman içerisinde kanun metinleri aynı kalmakla birlikte, uygulamaların nasıl değişebileceğini gösterdi. Dolayısıyla her şey uygulamayla ve tercih edilen sistemle alâkalı.

Mesela bizim yeni kanunumuzun 63. maddede “*ikincil koruma*” başlığı altında şöyle bir hüküm getiriliyor: Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşе ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a. Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b. İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c. Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak,

olması nedeniyle menşе ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir.

Bu madde, söz konusu durumdaki kadınlar için Türkiye açısından da artık geçerli olacaktır. Şöyle ki; geri gönderildiği takdirde ülkesinde zina nedeniyle ölüm cezasına çarptırılacak olan kadınlar için 63. maddenin a ve b bentleri işletilebilir.

Kanunumuz aslında bu uluslararası gelişmelere yabancı değil, tam tersi bunun altyapısını hazırlamış oluyor; bütün mesele uygulamada nasıl ele alınıp hareket edileceğidir.

Şimdi yine ilginç bir konuyla devam ediyoruz. Şu ana kadar mülteci ve sığınmacıların durumlarını Türkiye açısından inceledik. Ancak Türkiye AB uyum süreci içerisinde, hukukunu Avrupa müktesebatına uyumlaştırmaya çalışıyor. Peki, Avrupa Birliği'ndeki durum nasıl? Mukayeseli hukuk açısından bunun da değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu konuyu bizlere Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin Pürselim açıklayacak.

Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin PÜRSELİM (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)- Ülkemizdeki uygulamalarla karşılaştırma yapmak amacıyla sizlere mukayeseli hukuktaki durumu aktarmaya çalışacağım. Tebliğimde, iki farklı ülkeyi -Almanya ve İtalya- esas alarak, mahkeme kararları ışığında Dublin II Tüzüğü'ne yer vereceğim.

Avrupa'da yapılan mülteci başvurularında

ve yerleştirilmelerinde, Avrupa Toplulukları'na üye devletlerden birinde yapılan sığınma başvurularının incelenmesinden sorumlu devleti saptayan 1990 tarihli Dublin Sözleşmesi ile 18.02.2003 tarihli 343/2003 sayılı Konsey Tüzüğü (Dublin II Tüzüğü) uygulanmaktadır. Bu konuda Hocamız Prof. Dr. Yavuz Kaplan'ın detaylı çalışmaları mevcuttur.

343/2003 sayılı Konsey Tüzüğü'nün uygulanması için ayrıntılı kurallar ortaya koyan 02.09.2003 tarih ve 1560/2003/EC sayılı Komisyon Tüzüğü de yürürlüktedir.

Dublin Sözleşmesi'nin etkili biçimde uygulanması için parmak izlerinin mukayesesine yönelik olarak "Eurodac"ın kurulması hakkında 11.12.2000 tarih ve 2725/2000 sayılı Konsey Tüzüğü ve bu Tüzük'ün uygulanmasına yönelik 28.02.2002 tarih ve 407/2002 sayılı Konsey Tüzüğü mültecilerin sorunlarını etkili ve hızlı bir şekilde aşmayı hedeflemektedir.

Ancak Tüzük'e rağmen aksaklıklar var mıdır; bu aksaklıklar nelerdir; bunları da iki farklı Avrupa Birliği ülkesi üzerinden size sunmaya çalışacağım.

Avrupa Birliği'ne üye devletlerden birinin egemenlik alanında bir üçüncü ülke vatandaşı tarafından yapılan sığınma başvurusunun hangi devlet tarafından incelenmesi gerektiği Dublin Sistemi yani Dublin Sözleşmesi ve Dublin Tüzüğü tarafından belirlenmektedir. İsviçre (ABl. L 53/5 vom 27.2.2008), Lihtenştayn (ABl.

L 160/39 vom 18.6.2011), İzlanda ve Norveç (ABİ. L 57/16 vom 28.2.2006), Avrupa Birliği'ne üye olmamasına rağmen, Tüzük'e dahil olmuşlardır. Avrupa Birliği üyesi olan Danimarka, Tüzük'e tabi değildir. Tüzük, Fransa'nın Avrupa'daki toprakları için uygulama alanı bulmaktadır.

343/2003 sayılı Dublin II Tüzüğü'nün amacı, birden çok üye devlete yapılmış mültecilik talebi varsa, mükerrer veya eşzamanlı olarak yapılmış bu taleplerin (asylum shopping) yığılmasını ve zaman kaybını önlemek için sadece bir devlet talebi incelemekle yetkili kılınmıştır. İki üye devlete başvuru yapılması halinde, istekte bulunulan devlet sorumluluğu ve gerekli işlemleri yapmayı kabul ederse, ilk devlet sığınmacıyı bu devlete nakletmek zorundadır.

Avrupa Birliği Konseyi, 15 ve 16 Ekim 1999 tarihlerinde Finlandiya'da yaptığı toplantıda 31.01.1967 tarihli New York Protokolü ve 28.07.1951 tarihli Mültecilerin Statüsü hakkındaki Cenevre Sözleşmesi'nin tam ve kapsayıcı bir şekilde uygulanmasına dayanan "Avrupa Ortak Sığınma Sistemi" kurulmasına ve kimse'nin zulüm gördüğü yere geri gönderilmemesine (geri göndermeme ilkesi) dair çalışmaya karar vermiş; geri göndermeme ilkesine riayet eden üye devletleri, üçüncü ülke vatandaşları için güvenli ülkeler olarak kabul etmiştir (Tüzük giriş bölümü, 2. paragraf). Tüzük madde 1 uyarınca, üçüncü ülke vatandaşıyla, Avrupa Topluluğu'nu kuran antlaşma madde 17/1'de belirtildiği üzere Avrupa Birliği vatandaşı olmayan kişiler kas-

tedilmektedir. Tüzük giriş bölümü 4. paragrafta, mülteci statüsünün belirlenmesine yönelik prosedürlerin etkili bir şekilde işlemesi, bu uygulamanın garanti altına alınması ve sığınma başvurularının hızla değerlendirilebilmesi için sorumlu üye devlet belirlenmesinin bir sisteme bağlanması gerektiğinin üzerinde durulmuştur.

Tüzük'te belirtilen sığınma başvurusu, üçüncü ülke vatandaşı tarafından yapılan ve Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde bir üye devletten uluslararası koruma isteğinde bulunmaya yönelik başvurudur. Sığınma için başvuruda bulunmuş olup başvurusu hakkında kesin bir karar verilmemiş olan üçüncü ülke vatandaşı, başvuran/sığınma isteyen olarak tanımlanmaktadır. Cenevre Sözleşmesi'nde tanımlanan statünün gerektirdiği özellikleri haiz olan ve bu sıfatıyla bir üye devletin topraklarında ikamet etme iznine sahip olan üçüncü ülke vatandaşı ise mülteci denilmektedir (Tüzük md. 1). Tüzük madde 1'de refakatçisi olmayan reşit kişinin, aile fertlerinin ve evli çiftlerin durumuna dair açıklamalar yapılmıştır. On sekiz yaşın altında olup, kanun gereği veya örf ve adet kuralları uyarınca, kendisinden sorumlu olan bir yetişkinin refakatinde olmadan üye devletlerin topraklarına gelen evli olmayan herhangi bir kişiye Tüzük madde 1'e göre refakatçisi olmayan reşit kişi denilmektedir. Refakatçisi olmayan reşit kişi kavramı, üye devletlerin topraklarına girdikten sonra terk edilmiş ve refakatçisiz kalmış reşit olmayan kişileri de kapsamaktadır (Tüzük madde 1).

Tüzük'e göre, üye devletler, sınırda veya topraklarında üye devletlerden herhangi birine sığınma için başvuran bütün üçüncü ülke vatandaşlarının başvurularını incelemekle yükümlüdürler; ancak başvuru prosedürün hızlı yürümesi açısından başvuru sadece bir üye devlet tarafından incelenecektir. Başvuruyu inceleyen üye devlet, sorumlu olan üye devlet olarak tanımlanacaktır (Tüzük md. 3). Üye devlet, kendisine başvuru yapılmaya bile, üçüncü ülke vatandaşının sığınma başvurusunu sorumlu üye devlet olarak inceleyebilmektedir. Başvuran tarafından doldurulan form veya ilgili devletin yetkilisi tarafından hazırlanan raporun yetkili makama ulaşması ile süreç başlamaktadır (md. 4).

Başvuran, üye devletin yetkili makamlarına başka bir üye devletin topraklarında başvuru yapıyor ise, başvuranın topraklarında hazır bulunduğu üye devlet, sorumlu üye devleti tespit edecektir (md. 4). Örneğin başvuran İtalya'dayken Alman yetkili makamlarına başvuruda bulunuyorsa, İtalya sorumlu devleti belirlemekle yükümlüdür. Almanya'nın yükümlülüğü ise, böyle bir başvuruyu aldığını ivedilikle İtalyan makamlarına bildirmektir. Bu örnekte Almanya sığınma başvurusunun yapıldığı üye devlet konumundadır. Başvuranın Almanya'daki başvurusunu geri alması ve İtalya'ya başvurması halinde, Almanya başvurusu geri alınarak sorumlu devlet tekrar belirlenir. Sığınma isteyen kişinin, üye devletin topraklarını en az üç ay süre ile terk etmesi veya bir üye devletten ika-

met belgesi alması halinde bu yükümlülük ortadan kalkacaktır (md. 4). Örneğin başvuran İtalya'dadır ve en az üç ay süreyle İtalya'yı terk etmiştir veya bir üye devletten ikamet belgesi almıştır. Bu halde, sığınmacı devleti belirleme yükümlülüğü bulunmamaktadır.

Sorumlu üye devlet, sığınma isteyen kişinin herhangi bir üye devlete ilk başvuruda bulunduğu andaki durumu esas alınarak belirlenecektir (md. 5). Tüzük madde 6'ya göre başvurunun, refakatinde kimse bulunmayan ve reşit olmayan bir kişi olması halinde, refakatinde kimse bulunmayan ve reşit olmayan bu başvuranın aile ferdi varsa ve başvurunun menfaati için en iyi olması şartıyla, aile ferdinin hazır bulunduğu devlet sorumlu üye devlet olacaktır. Tüzük madde 9 uyarınca, sığınma başvurusunda bulunan kişinin ikametgah belgesi varsa, bu belgeyi vermiş olan üye devlet sığınma başvurusunun incelenmesinden de sorumludur. Şayet başvurunun vizesi varsa, vizeyi veren devlet başvurudan sorumlu olacaktır. Vizenin başka bir üye devlet yerine veya başka bir üye devletin yazılı izniyle verilmesi halleri bu kapsamda değerlendirilmemektedir. Başvuranın farklı üye devletler tarafından verilmiş birden fazla geçerli ikamet belgesi varsa, en uzun süreli ikamet iznini vermiş olan devlet; ikamet izni süreleri eşit ise geçerlilik süresi en son biten ikamet belgesini vermiş olan üye devlet başvuruyu incelemekle sorumludur. Başvuranın üye devletler tarafından verilmiş birden çok vizesi varsa, vizelerin aynı türden olması halinde ge-

çerlilik süresi en son biten vizeyi vermiş olan üye devlet; vize türlerinin farklı olması halinde en uzun geçerlilik süresi olan vizeyi, şayet süreler aynı ise, geçerlilik tarihi en son biten vizeyi vermiş olan üye devlet başvuruyu incelemekten sorumludur (md. 9). Üye devlet tarafından vizeden feragat söz konusu ise, sığınma başvurusundan da bu devlet sorumlu olacaktır (md. 11).

Tüzük'e göre sığınma başvurusundan sorumlu üye devlet tespit edilemiyorsa, başvurunun ilk yapıldığı devletin sorumluluğu doğacaktır (md. 13). Başvuru yapılan devlet, başka bir devletin başvurudan sorumlu olduğunu düşünüyorsa, mümkün olan en kısa sürede ve herhalukarda başvurudan itibaren üç ay içerisinde diğer üye devletin sorumluluğunu tespitini talep edebilir. Üç aylık sürenin aşılması halinde, başvurunun yapıldığı devlet, başvurudan sorumludur (md. 17). Aile fertlerinin başvurularında, en çok aile üyesinin bulunduğu devlet sorumlu üye devlettir; bu mümkün değilse en yaşlı aile üyesinin bulunduğu üye devletin sorumluluğu haizdir (md. 14). Başvuran, başvurusunu madde 20'deki şartlar uyarınca geri alabilmektedir. Üye devletler, Tüzük madde 21 uyarınca idari işbirliği içerisinde.

Tüzük'ün en önemli düzenlemelerinden biri, geri gönderme usulüdür. Tüzük madde 3 uyarınca, üye devletler, Cenevre Sözleşmesi'nin hükümleri uyarınca sığınma isteyen kişiyi kendi ulusal hukukları gereği bir üçüncü ülkeye gön-

derme hakkını muhafaza etmektedir. AİHM’de görülen 07 Mart 2000 tarihli 43844/98 sayılı T.I v. Birleşik Krallık davasında, Almanya’dan ayrılan Sri Lanka vatandaşı T.I., Birleşik Krallık’a iltica başvurusunda bulunmuştur. Birleşik Krallık, Dublin II Tüzüğü gereğince iltica talebini inceleme ve araştırma sorumluluğunu Almanya’nın üstlenmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvuran, Alman makamlarının kendisini Sri Lanka’ya iade edeceğinden korktuğunu, Sri Lanka’da LTTE’nin kötü muamelesine uğradığını, evini terk ettiğini, kendisinin Tamil Kaplanı olduğundan şüphe edildiği için üç ay Colombo’da tutsak edildiğini ve işkence gördüğünü iddia etmiştir. Sri Lankalı başvuranın açtığı dava sonucunda, AİHM başvuruyu kabul edilemez olarak değerlendirmiş; Almanya’nın başvuranı 3. madde çerçevesinde Sri Lanka’ya iade edeceğine dair bir risk olmadığını belirtmiştir. AİHM’de görülen 02.12.2008 tarihli 32733/08 sayılı K.R.S. v. Birleşik Krallık davasında, İranlı başvuran Yunanistan’dan geçerek Birleşik Krallık’a ulaşmıştır. Birleşik Krallık, Dublin II Tüzüğü uyarınca Yunanistan’ın iltica başvurusunu inceleme yükümlülüğü altına girmesini talep etmiştir. Tüzük uyarınca Yunanistan sorumluluğunu yerine getirmiş ve iltica talebini incelemeye almıştır. İranlı başvuran dava açarak Birleşik Krallık’tan Yunanistan’a gönderilmesinin 3. maddeye aykırılık doğuracağını iddia etmiştir. AİHM kararında, başvurunun kabul edilemez olduğu; Yunanistan’ın bugüne dek İran’a mülteci talebinde bulunan kimseyi iade etmediği ifade edilmiştir.

Kararda ayrıca, aksine bir kanıt olmadıkça Yunanistan'ın Tüzük uyarınca başvuranın iadesine dair sorumluluklarını yerine getireceğinin kabul edildiği belirtilmiştir. AİHM'de görülen bir başka dava, 21.01.2011 tarihli ve 30696/09 sayılı M.S.S v. Belçika ve Yunanistan davasıdır. Afgan vatandaşı başvuru, Avrupa Birliği topraklarına, Yunanistan üzerinden girmiş; 2009 yılının Şubat ayında iltica talebinde bulunduğu Belçika'ya ulaşmıştır. Belçika, Yunanistan'dan Dublin II Tüzüğü uyarınca başvuruyu incelemesini talep etmiştir. 2009 yılının Mayıs ayında başvurucuya Yunanistan'a gitmek üzere Belçika'yı terk etme emri verilmiştir. 4 Haziran 2009 tarihinde Yunanistan, başvurucunun iltica talebini incelemenin kendi sorumluluklarında olduğunu beyan etmiştir. 15 Haziran 2009 tarihinde başvuru Yunanistan'a gönderilmiş; ancak başvurucunun iddiasına göre Yunanistan'a ulaştığında dört gün boyunca havalimanında çok kötü koşullarda tutulmuştur. 18 Haziran 2009 tarihinde başvurucuya iltica talebiyle ilgili ne yapacağını öğrenmesi için polis merkezine gitmesi gerektiğini bildiren evrak verilmiştir. Başvuru söylenen polis merkezine gitmemiş, sefalet içerisinde sokaklarda yaşamıştır. Başvuru, Yunanistan'ı terk etmeye çalışmış, ancak yakalanmış; havaalanında tutularak, polisler tarafından dövüldüğünü iddia etmiştir. Başvuru havaalanından çıktıktan sonra sokaklarda yaşamaya devam etmiş; 2009 yılının Aralık ayında barınacak bir lojman bulmak için girişimlerde bulunmuş, ancak sonuç elde edi-

lememiştir. Mahkeme, Yunanistan'ın ve Belçika'nın 3. maddeyi ve 13. maddeyi ihlal ettiğine karar vermiştir.

Yukarıdaki örneklerden de anlaşıldığı üzere, Tüzük'e rağmen Avrupa içerisinde mülteci sorunları devam etmektedir. İtalya aleyhine açılan davaların artması nedeniyle 2011 Eylül ayında Berlin'de çok büyük bir mülteci sempozyumu yapılmış ve bu sempozyumda, akademisyenlerin odak noktası İtalya olmuştur; öyle ki sempozyuma katılan akademisyenler "İtalya, Dublin II demek değildir; İtalya yerine Dublin II'nin eksikliklerini konuşmamız gerekmektedir" diyerek kendilerini eleştirmişlerdir. Bu çerçevede İtalya ile ilgili örnek bir karara değinmek isterim. Stuttgart İdare Mahkemesi'nin 02.07.2012 tarihli A 7 K 1877/12 sayılı kararında eskiden Filistin vatandaşı olan ancak daha sonra vatansız (heimatlos) kalan kişinin Suriye'den Türkiye'ye; Türkiye'den Yunanistan'a geçişi ve Yunanistan'dan botla İtalya'ya ulaşması yer almaktadır. Başvurucunun iddiasına göre, 01.04.2011 tarihinde kendisi ve ailesi Suriye'den Türkiye'ye geçmiş; Yunanistan'a vardığında herhangi bir kurumu haberdar etmeden iki hafta boyunca Yunanistan'da kalmış ve daha sonra bir botla İtalya'ya geçmiştir. İtalyan polisi tarafından yakalanmış; İtalya'yı derhal terk etmesi talep edilmiş, kendisinden durumunu izah etmesi istenmemiştir. Başvurucu bu şartlar altında sığınma başvurusu yapamadığını iddia etmiştir. İtalyan polisi tarafından parmak izleri alınmış ve bir otobüse bindirilerek üç saat uzaklıktaki

başka bir şehre götürülmüşlerdir. Başvurucu, kendilerine yeterli tercüman hizmeti verilmediğini, günde sadece bir kez yemek verildiğini, barınmaları için verilen küçük odayı başka bir aileyle paylaşmak zorunda kaldıklarını, uyuyacak yerleri olmadığını, yastık ve battaniye sunulmadığı beyan etmiştir. Başvurucu İtalya'dan Almanya'ya geçerek sığınma başvurusunda bulunmuştur; Almanya'nın bu talebi reddetmesi üzerine Stuttgart İdare Mahkemesi'nde dava açılmıştır. Alman Mahkemesi, İtalya'nın Tüzük uyarınca sorumlu üye devlet olduğunu ve yükümlülüklerini gerektiği gibi ifa etmediğini, AİHS'e göre de hak ihlalinde bulunduğunu karar bağlamıştır.

Almanya, 2007 yılında iç hukuk düzenlemelerini Avrupa Birliği düzenlemeleri ile paralel hale getirmiştir. Almanya'da yetkili kurum, İç İşleri Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan Federal Göçmen ve Mülteciler Dairesi'dir. Göçmenlik ön danışmanlığının gerçekleştirilmesi, uyum kurslarına katılımın teşvik edilmesi ve Federal Almanya genelindeki uyum programlarının geliştirilmesi öncelikli hedeflerdir. Başvurucu, verilen karara karşı idare mahkemesinde dava açma hakkını haizdir. Davalı, Federal Almanya Cumhuriyeti'ni temsilen yetkili dairedir.

Sığınma başvurusunda bulunulan kişi, acil yardım edilmesi gereken kişiler kapsamında yer almaktadır ve yedi gün içerisinde sığınma başvurusunda yönelik dilekçesini vermek zorundadır. Başvuran, 16 yaşından küçük ço-

cukları için talepte bulunmasa dahi, bu çocuklar için de sığınma başvurusu yapılmış olarak kabul edilir. Beyanına göre, iki kategoriden bir tanesine dahil edilir: sınırdayken sığınmacı olduğunu beyan edenler ve ülkeye giriş yaptıktan sonra beyanda bulunanlar. Sığınmacının kalacağı bölgeler kotalara göre belirlenmektedir. Sığınmacının anavatanıyla ilgili Alman makamının bulunduğu bölgenin yeri de bu ayırmada önemli rol oynamaktadır. Her eyaletin bir kotası vardır ve eyalet başına belirli miktarda sığınmacı kabul edilmektedir. Bu sayının hesaplanmasında o eyalette yerleşmiş kişi sayısı ve ödenilen vergiler dikkate alınmaktadır. Endüstri ve Ticaret Odası'nın 2013 yılı raporunda yer alan bilgilere göre, Baden Württemberg Eyaleti'ndeki bankalar bilançolarını minimum 5 milyar Avro; sigorta kurumları ise 500 milyon Avro olarak açıklamışlardır. Bu eyaletteki kota, %10-20 arasındadır. Başkent Berlin'in sığınmacı kotası %2.5-%5 arasındadır. Nordrhein Westfalen Eyaleti'ndeki kota ise %20 ile sınırlanmıştır. Almanya, kota koyarak sığınmacıların dağılımında ülke ekonomisini ve refah seviyesini korumayı amaçlamaktadır.

Biraz önce aktardığım üzere, sığınmacı başvurusunda bulunanlar acil yardım kapsamındadır. Bu kişiler, Dış İlişkiler Dairesi'nde kimlik bilgilerini beyan ederler ve kendilerine geçici ikamet izni verilir. Başvurular kişisel yapılmak zorundadır. Yapılan başvurularda, kişinin ilk başvurusu olup olmadığı araştırılır; fotoğraf çekilerek parmak izi tespiti yapılır. Federal Krimi-

noloji Dairesi, parmak izlerini Avrupa çapında tarar. Bu işlemin amacı, başvuruda bulunanın başka bir ülkede talepte bulunup bulunmadığının tespit edilmesidir. 14 yaşını tamamlamayanlar için bu işlemler uygulanmamaktadır. Sığınma prosedürü sürerken, talepte bulunan kişi Alman topraklarında kalmak zorundadır. Kişilerin geçici olarak oturacakları bölge sınırlandırılmıştır; yetkili daire bu süreçte başvuruları hak ve ödevleri hakkında bilgilendirmekle yükümlüdür. Kişilere para yerine geçen kartlar verilerek ödemelerini bu kartlarla yapmaları sağlanır. İstisnai hallerde yazılı sığınma başvurusu yapılmaktadır. Örneğin, kişi 16 yaşından küçük ise ve kanuni temsilcisinin himayesi altında değilse istisna kapsamındadır.

Başvuran, açıklamasını şahsen yapar. Açıklamalar kişiye özel olduğu için özel görüşme odalarında yapılmaktadır. İspat vasıtaları varsa, bunlar sunulur; nedenleri izah edilir. Görüşme esnasında tercüman bulunur. Karar aşamasında Sığınmacı ve Göçmen Bilgi Merkezi verilerinden yararlanılır; zira bu merkezde kabul edilme sebepleri listelenmiştir. Aynı şekilde, uluslararası merkezlerin bilgilerinden, bilirkişilerden, basında çıkan makalelerden ve bilimsel çalışmalardan da yararlanılır. Kişiyile ilgili nihai kararı yetkili daire verir. Karar vermede yetkili olan kişilerin aktüel bilgi takibine sahip, içselleştirme duygusu olan, dinleme ve soru sorma teknikleri gelişmiş kişiler olmaları beklenir. Karar, başvurana yazılı olarak sunulur; başvuran yetkili bir kimse tarafından temsil edilmiyorsa

tercüme edilmiş nüsha da karara eklenir. Karar gerekçeli olarak hazırlanır ve başvuran için önemli olan bilgilendirici açıklamalara yer verilir. Başvuranın kararı tamamen anlaması sağlanır; bu husus adli yardım çerçevesinde değerlendirilir. Karara karşı dava açılabilir; Avrupa Adalet Divanı'na veya Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidilebilir.

Alman sisteminden sonra İtalya örneğini incelememizin nedeni, 2010 yılında başta Norveç ve İsviçre'den oluşan hükümet dışı organizasyonlar bir delegasyon oluşturarak İtalya'nın sığınma problemine çözüm bulmak amacıyla İtalya'da görev yapmışlardır. Toplu bir çalışma yapılarak rapor hazırlanmasının sebebi, Avrupa ülkelerinde yapılan sığınmacı başvurularının ve şikâyetlerin çoğunun İtalya kaynaklı olmasıdır.

Uygulamada başvurular ilk olarak İtalya'ya geçiyor ve sığınma başvurusunda bulunuyorlar. Ancak İtalya'daki sistem Dublin II Tüzüğü'nün gösterdiği şekilde yürümediği için (örneğin sürelerle uyulmaması) problemler artmaya başladı. 2009-2010 yıllarında İsviçre'ye başvuran 2237 kişi Dublin II Tüzüğü uyarınca İtalya'nın sorumlu üye devlet olmasından dolayı İtalya'ya geri gönderildi. Bu geri göndermeler, zaman ve maddi kayıplara neden olduğu için Dublin II Tüzüğü'ne taraf olan diğer devletlerde sınıktılar doğmaya başlamıştı; öyle ki bu sınıktıların önemini vurgulamak amacıyla "Dublin II=İtalya" tanımlaması Avrupa Mülteci Hukuku

literatürüne girmiştir. 2011 yılında hazırlanan ve Alman mahkemeleri tarafından atıf yapılan İtalya hakkında rapora göre İtalya son yıllarda kendi sisteminde düzeltmelere gitse de, genel anlamdaki aksaklıklar devam etmektedir. İtalya'nın kabul kotaları ve sığınmacılar için hazırlanan barınaklar yetersizdir; teoride gözükenler ile uygulamada yaşananlar örtüşmemektedir. Teoride, başvuru yapıldıktan sonra "sığınmacı başvurusunda bulunmuş kişi" sıfatı kazanılmaktadır ve bu sürecin, kişinin İtalyan topraklarına girmesinden itibaren 20 ila 35 gün arasında sürmesi gerekmektedir. Ancak uygulamaya bakıldığında bu sürecin aylarca devam ettiği, kişilerin sokaklarda yaşadığı görülmektedir. Bekleme süresi boyunca barınma, yemek gibi temel ihtiyaçlarda kapsamlı bir yardım yapılmamakta; zira yeterli barınak da temin edilememektedir. Rapora göre, travma yaşayan ve ciddi rahatsızlıkları bulunan başvuranlara dahi yeterli sağlık hizmeti verilememektedir. 2011-2013 yılları arasında 50 kişilik barınak, sığınma başvurusunda bulunup psikolojik rahatsızlığı olanlara ayrılmıştır; ancak bu sayı yetersizdir. Sokaklarda yaşamak zorunda kalan veya doluluk kapasitesini aşmış barınaklarda hayatını idame ettirenlerin sıkıntıları devam etmektedir. Rapora göre, İtalyanların kiracı olarak bu kişileri tercih etmediği bilinmektedir. Teoride aile hekimlerinin en yakın oldukları bölgeye gidip bu kişileri tedavi etmeleri gerekmektedir. Hazırlanan raporda ise, uygulamada sığınma başvurusunda bulunan kişinin, kendine en yakın aile

hekimini kendi çabasıyla bulmak ve kendisini hasta olarak kaydettirmek zorunda olduğu belirtilmektedir.

Teoride, İtalyan yasasında sığınmacı olarak kabul edilen kişi altı ay sonra iş başvurusu yapabilir; ancak uygulamada altı ayın sonunda entegrasyon sağlanamadığı için kişi iş bulamamaktadır. Bunda İtalya'da işsizlik oranının artmış olmasının ve İtalyanların dahi iş bulmada sıkıntı yaşamasının da payı bulunmaktadır. Yine teoride, İtalyanca öğrenmek mümkündür; ancak barınma sıkıntısı yaşayan kişilerin İtalyanca kursuna katılamadıkları tespit edilmiştir; zira kişilerin yol parası ödeme imkanları da yoktur. Başvuranlar genellikle fiziksel güç gerektiren sezonluk mesleklerde çalışmaktadırlar (örneğin Güney İtalya'da domates tarlalarında çalışılması) ve kışın tekrar Kuzey İtalya'ya geçmektedirler. Bu nedenle çoğu İtalya'yı terk etmek istemektedir. Başvuranların Almanya'da olduğu gibi belirli bölgelerde kalma zorunluluğu yoktur; seyahat serbestisinden yararlanarak ekseriyetle Roma ve Milan'a gitmektedirler. Uygulamada başvuranlara haklarının tam olarak bildirilmediği tespit edilmiştir.

2009 yılında Libya'dan botlarla gelenleri, İtalyan yetkililerin isim ve kayıt yapmaksızın ülkelerine geri göndermesi, İtalya'daki eksikliklerinin giderilmesine yönelik düzenlemelerin başlamasında dönüm noktası olmuştur. Sınırdan girenlerin gümrük polisi veya questra denilen emniyet müdürlüğü benzeri kuruma baş-

vuru yapmaları zorunludur. Bu birim, sığınmacı başvurularından sorumlu olup, pasaportları ve yabancı kimliklerini düzenlemektedir. Havaalanında ve polise yapılan başvurular da bu birime gönderilmektedir. Güneyden kuzeye yapılan başvuruların birime ulaşması çok uzun sürmesi, hatta bazı hallerde başvuran ülkeyi terk ettikten sonra başvurunun birime ulaşması sıkıntı yaratmaktadır. 2008-2009 yılları arasında Roma'da yapılan günlük başvuru sayısı yaklaşık 100 adettir. Ancak bu başvuruları kayda almak için yeterli İtalyan memuru bulunmamaktadır. Başvuru esnasında, başvuranın kimlik bilgileri kaydedilerek Eurodac'ten parmak izi taranmaktadır. Başvuran kayıt evraklarının kendisine tebliği için tekrar ilgili birime gitmek zorundadır. İlk kayıt ve resmi kayıt arasında geçmesi gereken süre birkaç hafta ile iki ayla sınırlı iken, bu sürenin 2009'da 6 aya kadar çıktığı görülmektedir. Belgeler, belirli dillerde hizmet veren tercümanlar aracılığı ile, tercüman yoksa sadece İngilizce olarak doldurulmaktadır. Başvuran, görüşmede tüm hikayesini anlatmak zorundadır; İtalyan yetkililerden oluşan komisyon başvurayı dinledikten sonra kabulüne/reddine karar vermektedir. Komisyonun red verdiği kişilere, *questra*'nın önerisiyle insani yardım amaçlı ikamet izni verilebilmektedir. 19.05.2009 tarihinden beri, *questra*, komisyon raporu ile bağlıdır. Yukarıda bahsettiğimiz delegasyonun çalışmaları sayesinde İtalya'da yeni düzenlemelere gidilmiş; başvuru ile karar aşamasında geçen süre 1-1.5 yıldan yaklaşık iki aya düşürülmüştür.

Red kararı verilmesi halinde, kişiye İtalya'yı terk etmesi tebliğ edilir. Bu karara karşı 30 gün içerisinde itiraz hakkı vardır; ancak başvuran barınakta kalıyorsa bu süre 15 güne düşmektedir. Başvuran, karara karşı Asliye Hukuk Mahkemesi'nde dava açılabilir; davada avukatın bulunması şarttır. Başvuran mahkeme masrafları ödeyemiyorsa, adli yardımdan yararlanılabilir. İlk derece mahkemesinin kararına karşı on gün içerisinde istinaf mahkemesine gidilebilir. İstinaf mahkemesinin kararına karşı otuz gün içerisinde bir üst mahkemeye gidilebilir. Ancak İtalyan sisteminde bu aşamalara ulaşmak, teoride anlatıldığı kadar kolay olmamaktadır; zira raporda ilk derece mahkemesinden sonra adli yardım almanın zor olduğu belirtilmektedir.

İtalya'ya giriş yapan, ancak daha sonra İtalya'dan ayrılarak diğer üye devletlere geçenler tespit edilerek, Dublin II Tüzüğü uyarınca İtalya'ya geri gönderilmektedir; bu kapsamdaki tüm seyahat masrafları İtalyan İç İşleri Bakanlığı tarafından ödenmektedir. Bu şekilde geri gönderilenler, beş gün içerisinde ilgili birime bilgi vermek zorundadırlar. Barınaklarda öncelikle reşit olmayanlara, refakatsiz reşit olmayanlara, engellilere, yaşlılara, hamilelere, çocuğu olanlara, işkence/tecavüz gibi insanlık dışı muameleye maruz kalmışlara öncelikle yer verilmeye çalışılsa da, barınakların yetersizliğinden dolayı bu kişilere bile yeterli imkân sağlanamamaktadır. Özellikle güney İtalya'da, reşit olmayan Afgan çocuklarının güvende olmadığı tespit edilmiştir; çocuklar büyük şehirlerde tek baş-

larına kalmaktadır. Çocukları Koruyalım (Save the Children) Vakfının verilerine göre, Sicilya'da refakatsiz çocukların %70'i kayıptır.

Sanıyorum süremın sonuna geldim. Dublin II Tüzüğü'nün işleyişini ve üye ülkeler üzerindeki etkisini Almanya ve İtalya örnekleri üzerinden sizlere sunmaya çalıştım. İlginiz için teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)- Selin Hanım'a çok teşekkür ediyoruz. Bize Avrupa Birliği üyesi olan iki ülke İtalya ve Almanya'daki durumu açıklamış oldu. Bir AB ülkesi üyesi ülke bile, bu konuda zorluklar yaşayabiliyor. Bize mukayese imkânını verdiği için kendisine teşekkür ediyoruz.

Son konuşma konusu olarak ceza hukuku kapsamında düzenlenen suçları ele aldık . Çünkü göçmen kaçakçılığı TCK'da düzenlenen bir suçtur. Bu suçun şekli, unsurları ve cezası nedir? Bu konuyu da bize Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı Başkanlığından Dr. Mehmet Emin Alşahin açıklayacak. Buyurun Mehmet Bey.

Dr. Mehmet Emin ALŞAHİN (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)- Teşekkürler Hocam. "Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi"ne ek olarak hazırlanan "Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol" ile "İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Tica-

retinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol”ün sırasıyla 30.01.2003 tarih ve 4803 ila 4804 sayılı yasalar ile iç hukukumuza dâhil edilmiş olması, her iki protokolde de taraf devletlere, bu protokollerde tanımı yapılan göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti eylemlerini suç haline getirmek üzere gerekli yasal düzenlemeleri yapmak görevi yüklenmesi nedeniyle, Türk Ceza Kanununun 79 ve 80. maddelerinde göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçlarına yer verildiğini görüyoruz.

TCK'nın 79. maddesinde göçmen kaçakçılığı suçu düzenlenmiştir. Tabii ismine baktığımızda göçmen kaçakçılığı sanki sadece göçmenlerin muhatap olduğu bir suçmuş gibi anlaşılıyor. Ancak burada göçmen kaçakçılığı suçunun konusunu, göçmenlerin yanı sıra mülteciler, sığınmacılar, vatansızlar da oluşturabiliyor. Biraz sonra detaylarını anlatacağım, bazı seçimlik hareketler yönünden Türk vatandaşlarının dahi göçmen kaçakçılığı suçunun konusunu oluşturduğunu görüyoruz.

Kanundaki düzenlemeyi incelediğimizde, göçmen kaçakçılığı suçunun uluslararası suçlar kısmında düzenlendiğini görmekteyiz. Bu suçun kanunda uluslararası suçlar arasında bulunması, hükmün uluslararası yükümlülüklerin bir gereği olarak kanuna alınmış olması ile yakından irtibatlıdır. Diğer taraftan göçmen kaçakçılığının sınır aşan özelliği nazara alındığında, organize suç örgütlerinin sınır aşan organizasyonu ile etkin mücadele yönünden

de suçun bu bölümde düzenlendiği belirtilebilir. Bununla birlikte bu suç ile bireylerin insan onuru ile bağdaşmayan tutum ve davranışlara muhatap olmalarına sebebiyet verildiği için kanun koyucu göçmen kaçakçılığı suçuna yer vermiştir.

Şimdi benden önceki konuşmalarda, Türk Ceza Kanununun düzenlenmesinde özellikle kadınların ve çocukların, göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçu yönünden çok fazla korunmadığı eleştirisi geldi. Tabii bu eleştirilere bizler de kısmen katılıyoruz, ancak şunu söylememizde fayda var. Adalet Bakanlığı tarafından yürütülen bir çalışma bulunmakta. Çalışma insan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunması hakkında kanun tasarı taslağı. Bu çalışma neticesinde insan ticaretinin önlenmesi, bu suçla etkin mücadele yürütülmesi, insan ticareti mağdurlarının insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde korunması ve desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Özellikle bu çalışmadaki önemli husus şu: kanundaki düzenlemeye yapılan eleştiri çerçevesinde baktığımızda; yapılması düşünülen değişikliklerle, insan ticareti suçu yönünden, çocuğu evlenme adı altında birlikte yaşamaya veya cinsel birleşmeye zorlamak, “esarete tabi kılmak” olarak öngörülüyor. Yani bu şu anlama geliyor: insan ticareti suçunun oluşabilmesi için, failin belli amaçlarla hareket etmiş olması gerekir. Örneğin, zorla fuhuş yaptırmak, esarete tabi kılmak ya da organlarının alınmasını sağlamak.

Eğer fail, çocukları evlenme adı altında birlikte yaşamaya veya cinsel birleşmeye zorlamışsa, burada böyle bir amaç olmasa, yani esarete tabi kılma ya da zorla çalıştırma, fuhuş yaptırma olmasa bile, bunun esarete tabi kılma olarak nitelendirilmesi düşünülmektedir. Böylece yapılması düşünülen değişiklikle birlikte, çocukların zorla evlendirilmesi diğer şartları da oluşmak kaydı ile insan ticareti kapsamında değerlendirilecektir.

Yine bir diğer önemli husus; mevcut Türk Ceza Kanunumuzda, ceza mevzuatımızda fuhuş yapmak suç teşkil etmemektedir. Bizim düzenlemelerimizde 5237 sayılı TCK'nın 227 nci maddesinde, fuhuşa teşvik etmek, fuhuşa aracılık etmek suç olarak yaptırım altına alınmıştır. Bununla birlikte özellikle göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçlarında sıkıntılı olan husus şu: Yurtdışından sığınmacı olarak, mülteci olarak, göçmen olarak veya her ne şekilde olursa olsun ülkemize gelen yabancıların fuhuşa zorlanmasıdır.

Yine bunu da engellemek maksadıyla, biraz önce söylediğim kanun çalışmasında bir düzenleme var. Deniyor ki; eğer bu kişilerin bu amaçlarla geldiği bilinerek bunlarla cinsel ilişkiye girilmiş veya fuhuş yapılmışsa, cinsel ilişkiye giren kişi, cinsel saldırı ya da cinsel istismar suçundan sorumlu tutulur. Yani bir kimse örneğin, ücret karşılığında yurt dışından gelmiş bir kadınla birlikte olduğunda, mevcut düzenlememize göre bu kişinin cezai sorumluluğu

bulunmamasına rağmen, yapılması düşünülen değişiklikle birlikte, eğer kişi burada söz konusu yabancının ülkeye yasal olmayan yollardan geldiğini veya ülkede cebir şiddet altında bulunduğunu bilerek cinsel ilişkiye girmişse, fuhuş suçundan veya cinsel saldırı suçundan sorumlu tutulacaktır. Diğer bir ifade ile insan ticareti ya da göçmen kaçakçılığı suçuna katılmış olmamasına rağmen, ülkeye bu yollardan gelmiş bir yabancı ile cinsel birliktelik yaşayan kişinin de cezalandırılması düşünülmektedir. Böylece mağdurun bu durumu bilerek yararlananlar da ilgili suç hükümleri uyarınca cezalandırılacaktır. Getirilmesi düşünülen maddenin gerekçesinde, ilgili suçtan anlaşılması gereken mağdurun yaşı dikkate alınarak cinsel saldırı ya da cinsel istismar suçu olarak belirtilmektedir.

Bu önemli bilgiyi verdikten sonra, mevcut düzenlemeye baktığımızda, Türk Ceza Kanununun 79. maddesinde, göçmen kaçakçılığı suçuyla yasaklanan hareket: a- bir yabancının yasal olmayan yollardan ülkeye sokulması, b- bir yabancının yasal olmayan yollardan ülkede kalmasının sağlanması veya c- bir Türk veya yabancının yasal olmayan yollardan yurt dışına çıkmasına imkân sağlanmasıdır.

Burada özellikle bilinmesi gereken husus şu: Yurtdışından gelmek isteyen mülteci veya sığınmacı ya da herhangi bir yabancı, yasal olmayan yollardan ülkeye geldiğinde, maddi menfaati elde eden kişi göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulurken, acaba mülteci,

sığınmacı ya da göçmen herhangi bir suçtan, göçmen kaçaklığı suçundan sorumlu tutulacak mıdır?

Göçmen kaçakçılığının konusunu oluşturan göçmenlerin, TCK'nın 79 uncu maddesinden dolayı cezalandırılması mümkün değildir. Nitekim Göçmen Kaçakçılığına Karşı Ek Protokol'ün 5 inci maddesinde, göçmenlerin, göçmen kaçakçılığı suçunun konusu olmaları dolayısıyla cezai kovuşturmaya tabi tutulamayacakları belirtilmiştir. Ancak bu kişilerin Pasaport Kanunu ya da 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümleri uyarınca cezai sorumlulukları devam etmektedir.

Yine burada bir diğer önemli husus şu: Örneğin, yurtdışından Türkiye'ye ikamet izni alarak gelen yabancıнын ikamet izni bittikten sonra, bu yabancıнын Türkiye'de kalmasına imkân sağlayan kişi göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulacak mı veya burada nasıl bir değerlendirme yapılacaktır? Örneğin kişi, ikamet izni biten yabancıya evini kiraladı, acaba göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulacak mı?

5237 sayılı TCK'nın 79/1-(a) maddesinde; yasal olmayan yollardan bir yabancıнын ülkede kalmasına imkân sağlamak cezalandırılan hareketler arasında sayılmıştır. Bu seçimlik hareketin konusunu da sadece yabancılar oluşturur. Türkiye Cumhuriyeti uyuğundaki kimselerin Türkiye'de ikamet etmeleri herhangi bir izne tabi değildir. 1982 Anayasası'nın 23 üncü maddesinin son fıkrasında da; vatandaşın sınır dışı

edilemeyeceği açıkça belirtilmiştir. 765 sayılı eski TCK'dan farklı olarak bu hareket yönünden ülkede kalmasına imkân sağlanan kişilerin ülkeye yasadışı yollardan girmiş olmaları şartı 5237 sayılı yeni TCK'da aranmamıştır. Bu nedenle ülkeye yasal yollardan girdikten sonra, sürekli oturma hakkı bulunmaması sebebiyle ülkeyi terk etmesi gerekmesine rağmen, ülkeyi terk etmeyen yabancıların, ülkede kalmasına imkân sağlayan kişi de göçmen kaçakçılığı suçunu işlemiş olur. Örneğin, barınacak yer temin etmek, mütemediyen yiyecek ve içecek getirmek, hatta para yardımında bulunmak gibi. Buna karşılık, yabancıların yasadışı olarak ülkede kalmasının teşvik edilmesi, nasihat edilmesi gibi manevi yardımlar göçmen kaçakçılığı suçu kapsamında değerlendirilmeyecektir.

Göçmen kaçakçılığı, yasal olmayan yollardan bir yabancıların ülkede kalmasına imkân sağlamak yönünden mütemedi suç niteliği taşımaktadır. Zira suç tipi bahsi geçen hareketin yapılmasıyla tamamlanmakta ve tamamlanan suçun icrası, yabancı, ülkede kaldığı sürece devam etmektedir. Suçun bitme zamanı, yabancıların ülkede kalmaya imkân bulamaması, örneğin, kolluk tarafından bu durumun farkına varılarak, sınır dışı işlemlerinin başlatılmasıdır. Yabancıların ülkede yasal olmayan yollardan kalmasına imkân sağlanması hareketinin en azından temadi teşkil edebilecek, suç tipini ihlale yeterli bir ağırlığa ulaşması, az çok belirli bir süre devam etmesi gerekir. Bu itibarla, kaçak olarak ülkede bulunan yabancılarla bir defaya

mahsus olmak üzere, maddi menfaat karşılığında yemek verilmesi göçmen kaçakçılığı suçunu oluşturmayacaktır. Aynı şekilde yabancıların sokakta kaldığını görüp acıyarak evine alan ve bu surette dolaylı olarak ülkede kalmasına imkân sağlayan kişinin eyleminin de göçmen kaçakçılığı suçu kapsamında değerlendirilmeyeceği düşüncesindeyim.

Göçmenlerin, yabancıların ve sığınmacıların suçun mağduru değil, konusu olması yine önem arz eden bir konu. Buna göre, örneğin bir araca, bir gemiye 60 tane göçmen doldurulmuş, yurtdışına çıkarılmak istenirken yakalanmışsa, acaba fail burada tek bir suçtan mı sorumlu tutulacak, yoksa göçmen adedince ayrı suçlardan mı sorumlu tutulacak?

Tek bir hareket ile ülkeye sokulmak veya ülke dışına çıkarılmak istenen birden fazla göçmenin varlığı halinde göçmenler bu suçun mağduru değil, konusunu oluşturdukları için, burada zincirleme suç hükümleri uygulanmamaktadır. Nitekim Yargıtay da, göçmenlerin suçun yasal mağduru değil, suçtan zarar gören konumunda bulunduğunu, bu itibarla failin tek bir göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulması gerektiğini, göçmenlerin birden fazla olmasının, 61 inci madde çerçevesinde somut cezanın tayininde göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir.

Yine burada örneğin, geçen yıl İzmir'de yurtdışına gönderilmek istenen mültecilerin bir gemiye doldurulduktan sonra, geminin kaza yap-

masının ardından 61 kişinin ölmesi durumunda, kişilerin cezai sorumluluğunun nasıl olacağı da değerlendirilmelidir.

Göçmen kaçakçılığı suçunun işlenmesi sırasında, göçmenler yaralanmış ya da ölmüşse, fail hem göçmen kaçakçılığı suçundan hem de taksirle yaralama (m. 89) veya taksirle öldürme (m. 85) suçundan cezalandırılabilir. Fail eğer göçmenlerin kasten yaralanma ya da ölümüne yol açmışsa, kasten yaralama (m.86,87) veya kasten öldürme (m.81) suçundan da sorumlu tutulur.

Ayrıca göçmen kaçakçılığı suçunun, mağdurların hayatı bakımından bir tehlike oluşturması ya da onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi hali 79 uncu maddede daha ağır cezayı gerektiren nitelikli hal olarak kabul edilmiştir. Suçun bu şekilde işlenmiş olması durumunda göçmenler suçun konusu değil, mağduru olarak kabul edilmektedir. Bu durumda şartlar oluştuğu takdirde, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması söz konusu olabilecektir.

Göçmen kaçakçılığı, kasten işlenebilen bir suçtur. Failin ayrıca belirli bir saikle, "doğrudan doğruya veya dolaylı olarak maddi menfaat elde etmek maksadıyla" hareket etmesi de aranmaktadır. Menfaatin elde edilmesi, örneğin kararlaştırılan paranın alınmış olması, suçun oluşması için gerekli değildir. Eğer failin amacı, mağdurdan cinsel yönden yararlanmak gibi maddi menfaat elde etmek dışında bir amaca yönelikse, bu suç oluşmayacaktır.

Göçmen kaçakçılığı suçu, icrai suç niteliği taşımaktadır. Bununla birlikte ihmali hareketle de işlenebilir. Örneğin, pasaportsuz olarak ülkeye girmek isteyen yabancılara, maddi menfaat sağlamak için müdahale etmeyen gümrük görevlileri ihmal suretiyle göçmen kaçakçılığı suçunu işlemiş olurlar.

Burada göçmen kaçakçılığı ve insan ticareti suçları arasındaki ilişkiye de değinmek gerekir.

Her iki suç tipinde de failer, maddi çıkar veya fayda elde etmek için hareket etmektedirler.

Her iki suçun da konusunu insanlar oluşturmakta ve bu kimseler de genellikle yabancılar olmaktadır.

Gerek göçmen kaçakçılığında, gerekse insan ticaretinde mağdurların bir yerden diğer bir yere nakli söz konusudur. Göçmen kaçakçılığında olduğu gibi, insan ticaretinde de (zorunlu olmakla birlikte) sınır aşan bir karakter mevcuttur.

Her iki suç tipi de organize suçluluğun faaliyet alanları arasındadır.

Her iki suç tipinde de mağdurun onuru ve temel hak ve hürriyetleri ihlal edilmektedir.

Buna karşılık göçmen kaçakçılığı suçunda rıza mevcut olmasına rağmen, insan ticareti suçunda ya rıza mevcut değildir ya da ifsat edilmiş bir rıza söz konusudur.

Buna göre, insan ticaretine maruz kalan kişi

mağdurdur ve bir ülkeye yasa dışı sokulmuş bulunsa bile, iradi hareket etmediğinden cezai sorumluluğundan bahsedilemez. Buna karşılık bir ülkeye yasa dışı sokulan göçmenler, göçmen kaçakçılığı suçundan sorumlu tutulamaz iseler de, ülkeye yasa dışı girmeleri dolayısıyla başka suçlardan, örneğin, Pasaport Kanunu ya da Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümlerine göre cezalandırılabilirler.

Göçmen kaçakçılığı suçu, yapısı gereği bir ülke sınırının geçilmesini ve dolayısıyla fiziksel hareketi gerektirir. Buna karşılık insan ticareti suçunda, kişilerin ülkeye sokulması veyahut ülke dışına çıkarılması seçimsel hareketlerden olmakla birlikte, suçun oluşması bakımından mağdurların ülke sınırları içerisine veya dışarisine nakli zorunlu değildir.

Yine insan ticaretinde kişiler ülkeye belli amaçlarla getirilir. Örneğin, zorla çalıştırmak maksadıyla, fuhuş yaptırmak maksadıyla ya da esarete tabi tutulmak maksadıyla getirilirler. Hâlbuki onu getirip de fuhuş yaptırılmışsa, burada hem insan ticaretinden, hem de fuhuş yaptırdığı suçundan ayrı ayrı ceza verilmesi gerekir.

Her iki suç yönünden şikâyet aranmaz, şikâyet olmasa dahi yetkili merciler böyle bir suçun işlendiğini öğrenmişse, resen soruşturma yapmak durumundadır.

Eğer sorularınız varsa göçmen kaçakçılığı veya konunun ceza hukuku boyutuyla ilgili cevaplayabilirim.

SORU-YANIT

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)-

Birinci oturumdaki konularla ilgili de soru sormak isteyenler varmış; bu konuda talep geldi. Birinci oturumdaki konuşmacılarımız buradalar. Dolayısıyla sorularınızı bu oturumda kendilerine sorabilirsiniz. Soru sormak isteyenler önce kendi isimlerini, ardından hangi konuşmacıya soru sorduklarını belirtirlerse kayda geçmiş olacak.

Veysel EŞSİZ- Göçmen kaçakçılığıyla ilgili çok kısa bir eklemem olacak. Mesela bir davada sığınmacılar hep birlikte bir evde kalıyorlar. Evde kalanlardan birisi daha sakin olduğu için evin anahtarını ona veriliyor ve tabii ki insanlar evde aç. Anahtarı olanı yiyecek almaya yoluyorlar. Polis o sırada eve baskın yapıyor ve baskın sırasında anahtar, kendisi de sığınmacı olan kişinin üzerinde çıktığı için o kişi göçmen kaçakçılığı suçundan suçlu olarak yargılanıyor ve ceza alıyor. Başka bir olayda, bir gemiye, yani kapasitesi belli olan bir su aracına 100 kişiyi tıkıyor olmak, dikkatsizlik değil, başlı başına bir kasıttır. Bunu öngörüyor olmak için ileri derecede bir delil mühendisi olmaya gerek yoktur. Dolayısıyla bu alandaki içtihatlar benim bildiğim kadarıyla oldukça zayıf ve sorunlu. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Dr. Mehmet Emin ALŞAHİN (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Ceza ve Ceza Muhakemesi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)-

Öncelikle burada sorun görevli mahkemenin tespiti bakımından ortaya çıkmaktadır. Göçmen kaçakçılığı suçunda görevli mahkeme asliye ceza mahkemesidir. Bununla birlikte fiil, haksız ekonomik çıkar sağlamak amacıyla kurulmuş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde cebir ve tehdit uygulanarak işlenmişse yargılama, 2 Temmuz 2012 tarih ve 6352 sayılı Kanunla yapılan değişikliğe kadar, 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde yer alan özel yetkili ağır ceza mahkemelerinde görülmekteydi. Bu bakımdan göçmen kaçakçılığı suçu, kişiler üzerinde "cebir ve tehdit" uygulayan bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlendiğinde, CMK'nın 250. maddesi uyarınca özel yetkili Ağır Ceza Mahkemeleri yetkiliydi. Bu nedenle belirttiğiniz sorun göçmen kaçakçılığı suçunun yapısından ziyade görevli mahkemenin tespiti açısından yaşanmış olabilir. Zira 1 Haziran 2005 tarihinde ceza mevzuatımızda gerçekleştirilen köklü değişikliğin ardından yargı organlarının yeni düzenlemelere adapte olmaları belli bir zaman almıştır. Suç tipinin yapısı, görevli mahkemenin tespiti yönünden, mevcut içtihatlar davaların uzamasını önleyecek niteliktedir.

Diğer sorunuz yönünden, eğer yasal olmayan yollardan ülkeye girmiş olan sığınmacı aynı zamanda diğer sığınmacıların ülkeye girmesine ya da ülkede kalmasına imkan sağlamış ise ve bu eyleme maddi menfaat elde etmek

maksadıyla katılmış hatta maddi menfaat elde etmişse, söz konusu sığınmacının da göçmen kaçakçılığı suçundan dolayı sorumluluğu yoluna gidilebilir.

100'e yakın kişinin bir gemiye doldurulması halinde ise, TCK'nın 79. maddesine 22.07.2010 tarihinde eklenen hüküm ile birlikte, göçmen kaçakçılığı suçunun kişilerin hayatı bakımından tehlike oluşturması ya da onur kırıcı bir muameleye maruz bırakılarak işlenmesi cezayı arttıran bir neden olarak kabul edilmiştir. Bu değişikliğin en önemli yanı göçmenlerin bu kapsamda suçun konusu değil mağduru kabul edilmeleridir. Bu nedenle böyle bir ihtimalde tek bir göçmen kaçakçılığı suçu değil, somut olayın özelliğine göre ya mağdur adedince ayrı göçmen kaçakçılığı suçu ya da zincirleme suç hükümleri çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Yine göçmenlerin ölmeleri ya da yaralanmaları durumunda failin kastına göre, kasten ya da taksirle öldürme veya yaralama suçundan da sorumluluk gündeme gelecektir.

Volkan GÖRENDAĞ (Uluslararası Af Örgütü Türkiye Şubesi-Mülteci Hakları Koordinatörü)- Ben de Hocamıza bir soru sormak istiyorum. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda çocuk tanımı yeniden yapılmış. Fakat bu tanım Çocuk Koruma Kanunundaki çocuk tanımına aykırı bir tanım. Çocuk Koruma Kanununda çocuk tanımı; *“Daha erken yaşta ergin olsa bile, onsekiz yaşını doldurmamış kişi”* iken Yabancılar ve Uluslararası Koruma

Kanununda çocuk tanımı; “Henüz on sekiz yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişi” olarak yapılmıştır.

Biz bu konuda bakanlıkla görüşmeler yaptık. Fakat bu bir türlü kabul görmedi. Bu özellikle çocuk hakları açısından düşündüğümüz zaman bizi kaygılandırıyor. Çünkü İran, Afganistan, Irak gibi Afrika ülkelerinden çok fazla sığınmacı çocuk geliyor. 18 yaşından küçük herkesin çocuk olarak tanımlanmamış olması hem kadın hakları konusunda, hem de çocuk hakları konusunda sizde de bir kaygı yaratır mı? nasıl düşünüyorsunuz?

Av. Aydeniz ALİSBAH TUSKAN (İstanbul Barosu Yönetim kurulu Üyesi-Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü)- Çok doğru bir saptama, ama tabii ki bu küçük yaşta evlendirmeler dolayısıyla bu konuda 16 yaşının, evlenme yaşı var biliyorsunuz Medeni Kanuna göre bir evlenme yaşı var. Bu evlenme yaşı da aslında 17 yaş Medeni Kanunda. Bu da Çocuk Hakları Sözleşmesine aykırı, bizim Medeni Kanuna göre de.

Buradaki tabirin de, evet Çocuk Hakları Sözleşmesine ben de aykırı olduğunu düşünüyorum. Ama tabii ki bu birliktelikler, bu evlendirmeler tabii yasal, yani resmi biçimde olmuyor, yasal değil bu evlilikler. Bunlar birlikte yaşama gibi, işte dini merasimle bir arada yaşama şeklinde devam ediyor. Bu evlendirmelerin tabii bir resmiyeti yok. Bunu tabii ki çocukları mağdur edeceğini düşünüyorum. Henüz 18 yaşını doldurmamış ve ergin olmamış kişi diyor. Böyle

bir tabir yok, Çocuk Hakları Sözleşmesinde de yok. Bu sözleşmeye de aykırı, ama Medeni Kanunda hem sözleşmeye aykırı bence, hem de Anayasaya. Yani daha önce Medeni Kanunda 18 yaşta evlendirme yaşı, bu yaşta da sözleşmeye aykırı olarak düşürdüler. Bu da Anayasa Mahkemesinin önüne gittiği takdirde iptal edileceğini düşünüyorum.

Katılımcı- Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi dördüncü sınıf öğrencisi Gökçin. Ben Aydeniz Hanıma bir soru yöneltmek istiyorum. Siz mevcut yasaların korumaya yetersiz olduğundan bahsettiniz. Peki Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin bu konudaki düzenlemesi nedir? Yani kadınları korumaya yönelik hükümleri var mıdır? Ne düşünüyorsunuz bu konuda?

Av. Aydeniz ALİSBAH TUSKAN (İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi-Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü)- Belki yanlış bir tabir mi kullandım? Kadınları korumaya yönelik tabii ki, yani şimdi birçok konuda kadınların mağduriyeti veya çocukların mağduriyeti söz konusuysa, tabii ki bu konuyla ilgili belirli koruma kanunlarının olması gerekiyor. İşte Çocuk Koruma Kanunda olduğu gibi.

Şimdi eşitlik var, yasalarda eşitlik var. Böyle bir koruma kanunu diye bir kanun yok kadınlarla ilgili, eşitlik var. Ama bu eşitlikçi yasalarda bile tam olarak eşitlik sağlanmış değil. Yani yasalarımızda bile tam olarak sağlanmış değil ve kadınlara kadın olmalarından dolayı ayrımcılık uygulanıyor. Bu ayrımcılık yasalarda olmasa

bile veya yasalarda bazı maddelerde olsa bile bu ayrımcılık toplumda uygulanıyor, ailede uygulanıyor ve devlet tarafından uygulanıyor.

Mesela gözaltında kadınlara daha çok işkence yapıyor veya kadın olmalarından dolayı tecavüz ediliyor; bu erkeklerle arasındaki fark. Yani bunu izah etmek için ben örnek vermişim ben. Tabii ki kadının bu son 6284 sayılı şiddetle ilgili yasada bile, bakın aileden, yani önce ailede bir birey olarak değerlendiriliyor bizim toplumumuzda. Yasalarda bile bu böyle, şeyde bile böyle, kadından sorumlu devlet bakanlığıydı eskiden, şimdi Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı oldu. Yani kadın olumlu ayrımcılık bağlamında önde olmalı, kadın dile getirilmeli, ama bu olumlu ayrımcılık uygulanıyor mu ülkemizde? Hayır, olumlu ayrımcılık da maalesef uygulanmıyor. Kaldı ki kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi sözleşmesinin en önemli maddesi bu. Belirli bir süre geçici önlem olmadığı müddetçe bu pozitif ayrımcılık dedikleri şey bu. Ancak bunun hiç yasalarımızda bile uygulanmadığını görüyoruz.

Mesela Medeni Kanunda nafaka konusunda evli kadının da nafaka ödeyeceğine dair, ama belirli bir süre kadınlara nafaka ödememe gibi bir olumlu ayrımcılık uygulanabilirdi, getirilebilirdi. Bunlar maalesef uygulanmıyor, ama kadın erkek eşitliği dediğiniz zaman yasalarda uygulamalar ve her konuda eşitlik sağlandığını düşünüyoruz, ama kadının şiddetten korunmasıyla ilgili sığınma evleri olması, bunlar olması,

toplumun bu tür önlemleri alması mutlaka gerekir. Çünkü en çok ona şiddet uygulanıyor.

Özden KOÇ- Hukuk fakültesi öğrencisiyim. Ben Ceyda Hanım'a bir soru yöneltmek istiyorum. Zulme uğrayan kadınların gidecekleri ülkelerde mülteci olarak kabul edilmeleri esnasında bazı sınırlamalara tabi tutulmaları da aslında başka bir sorun ortaya çıkarmamış mı? Yani bir sorunu hallederken diğer bir sorunu ortaya çıkarmak değil midir bu durum?

Yrd. Doç. Dr. Ceyda SÜRAL (Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Milletlerarası Özel Hukuk Anabilin Dalı)- Ülkeler, bu tür sınırlamalar getirmekte çok da haksız değillerdir. Çünkü gerçekten kişinin kendi ülkesi bakımından da koruma sağlanabiliyorsa, bu koruma etkin olabiliyorsa gerçek anlamda, o zaman tabii ki başka bir ülkeye gitmek biraz keyfiyete kaçmak olabilir. Dolayısıyla, tabi ülkeler neyi etkin koruma olarak anlıyorlar, neyi etkin koruma olarak anlamıyorlar, onu da kapsamlı bir inceleme yapmadan, tüm kararlara bakmadan anlamak zor olduğu gibi; her dosyayı inceleyen kişinin de o konuda takdiri farklı olur elbette. Ama, tamamen hiçbir sınırlama olmasın demek çok gerçekçi bir yaklaşım olmaz.

Timur AYDIN- Marmara Üniversitesi öğrencisiyim, ismim Timur Aydın. Aydeniz Hanıma soru yöneltmek istiyorum. Mülteci Hukuku, yeni gelişen bir alan ve sonuçta bu konuda kendini geliştiren çok az kişi var. Avukatlar olsun, bürokratlar olsun bu alanda hukuki tecrübesi olan

kişi sayısı az. Bu konuda hepimizin bir şekilde kendini geliştirmesi gerekiyor. Bu konuda nasıl bir eğitim verilecek?

Bir de şu an gündemde olan, ancak belirsiz olan avukat sınavı hakkında sorum var; sınav hakkında düşüncenizi almak isterim.

Av. Aydeniz ALİSBAH TUSKAN (İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi-Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü)- Avukatlık, son sorudan başlayayım. Avukatlık sınavın mutlaka gelmesi gerekiyor. Ben 38 yıllık hukukçuyum, benim zamanımda üç üniversite vardı; İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, bir de Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi. Hukuk fakültesi daha sonra kurulmuştu, tabii iki tane demek ki var, 104 tane var bugün. 104 tane hukuk fakültesinden nasıl hukukçu yetiştiriyoruz? Bu hukukçular staj eğitim merkezinde sunumlarda bakıyorum, diyorum ki bu çocuk İstanbul Üniversitesi mezunu, hakikaten öyle çıkıyor. Yani Marmara mezunu veya işte bazı belirli üniversiteler mezunu diye düşünüyorum. Bakıyorsunuz hakikaten öyle çıkıyor, ama bugün çok iyi eğitim veren vakıf üniversitelerinde bile, öğrenci kalitesi hakikaten çok yeterli değil. Yani öğrenci kalitesinde şey var. Yani okuma bilgilenme konusunda yeni nesil bizimle çok farklı.

Siz çok teknik donanımlara sahipsiniz, her şeyiniz bir düğmeye basmayla ortaya çıkıyor, ama biz bu bilgilere çok zor ulaşırdık ve araştırmalarını yapardık, çalışma yapardık. Tabii ki

bazı yenilikler, bazı şeyleri de göz ardı ediyor. İyi yetişmiyor, yani belirtmek istediğim, bu üniversiteler yeterli değil, yeterli öğretim kadroları yok. Biz çok değerli eski hocalarda okuduk, şimdi de çok yetişen hocalar var. İşte Marmara Üniversitesi gibi, İstanbul Üniversitesi gibi, ama bazı yerlerde sadece yani Beyhan bile yardımcı doçent kadrosunda, bir profesör kadrosunda bile birisi yok.

Şimdi eğitim kalitesi çok değişiyor her üniversitede. Onun için her fakültede eğitim kalitesi çok değişiyor, bu nedenle ben mutlaka sınav sisteminin konulması gerektiğini düşünüyorum bu aşamada. Çünkü hukukçularımız yeterli bilgiye ve donanıma sahip değil.

Staj eğitim İstanbul'a müracaat eden staj yapmak isteyenlere staj eğitim merkezinde eğitim sunuluyor. Mesela bunu Anadolu'yla da farklılığı çok. Bizdeki staj eğitim merkezi gibi değil diğer barolardaki staj eğitim. Bizde tabii İstanbul'da çok daha yeterli, Ankara'da daha yeterli, ama diğer barolarda staj eğitimi de yeterli değil. O zaman bakıyorsunuz hukukçu ...04.22 şimdi bizler kanaat önderiyiz. Size hukukçu olduğunuz, üniversiteyi bitirdiğiniz zaman her şeyi biliyorsunuz gözüyle bakılıyor ve bilmeniz gerekiyor, eksikliğiniz olmaması gerekiyor. Bunu tamamlamak için tabii meslek içi eğitimler çok önemli. Sadece bir meslek sahibi olduktan sonra okuma yapmadan, çalışma yapmadan da bu mesleğe devam edemiyorsunuz.

Onun için bizim adli yardım sisteminde yap-

tığımız eğitim şöyle; yani kadın ve çocuk hakları konusunda iki günlük eğitim yeterli bir eğitim değil. Bir de CMK eğitimleri var, üç-dört günlük CMK eğitimleri var. Adli yardımdan tüm meslektaşlarımız faydalandı, çok katılım olması nedeniyle imkânsızlıklar nedeniyle iki günlük eğitimler. Değerli hocalarım burada, iki günlük eğitim ne olacak? Ama biz şiddetli ilgili yasayı anlatıyoruz, uluslararası sözleşmeler konumuzun bir tanesi. Efendim bir tanesi boşanma hukuku, hâkimler genelde hâkim arkadaşlar uygulamacılar anlatıyor. 6284 sayılı Yasa şiddet konusuyla ilgili çıkarılan bu son yasa, bu konudaki sözleşmeler, Medeni Kanunda boşanmayla ilgili maddeler, evlilik birliğiyle ilgili maddeler. Ceza Kanunundaki kadına yönelik suçlarla ilgili konular. Adli tıp uzmanı bir arkadaşımız adli tıpla ilgili, bu durumu anlatan uygulamaları anlatan bir şey sunuyor.

Bütün bunlar tabii ki çok yeterli değil, ama böyle bir eğitim programı var. Bu konuda da işte yasa, uluslararası sözleşmeler, belki Marmara Üniversitesiyle ortak ilerideki günlerde, Tülin Hanımla da konuşarak onların hocalarımızın da katılımıyla böyle bir eğitim programı hazırlayacağımızı düşünüyorum. Ama önemli olan bundan barolara pay ayrılarak, bu masrafların ödenmesi konusu; hani gerek ... gerek bu konuyla ilgili tercüman ... bu konuda harcamalarımız yeterli olmayacak veya bu ayrı bir yasayla düzenlendiğine göre, ayrı bir tahsisat gerekiyor. Öbüründen harcama yaptığımız takdirde bunun soruşturması idareci olarak soruşturmaya takılabiliriz.

Katılımcı- Merhabalar, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi son sınıf öğrencisiyim ben de. İzinizi isteyerek önceki konuşmacılardan Veysel Beye bir soru yöneltmek istiyorum.

Kendisi kamu yararı kavramını insani bakış açısıyla düzenlenmemiş, cezalandırmaya yönelen kavramlar olarak değerlendirdi. 20. yüzyılda artık ileri hukuk sistemlerinde dahi kamu düzeni kavramının bulunduğunu biliyoruz. Şöyle anti parantez açıyorum; Selin Hoca ile bu konuyu görüşürken ders sırasında şöyle bir örnek vermiştik. İki kişiden biri AIDS hastası iken Türk yasaları uyarınca evlenmeleri mümkün olmuyor; bunu da kamu sağlığı ile açıklamıştık. Ancak AIDS hastasını sığınmacı olarak ülkemize kabul ediyorsak burada kamu sağlığı zedelenmiş olmuyor mu? Zira bu bulaşıcı bir hastalık. Tedavisi de yapılmıyorsa bu kişinin ve toplumun sağlığı nasıl korunacak?

Veysel EŞSİZ (Helsinki Yurttaşlar Derneği)- Benim itirazım kamu düzenine yahut kamu yararı kavramlarının yasada yer almasına değil. Benim esas itirazım kamu yararı ve düzeni bakımından tehdit oluşturanların kim olduğunun nasıl tespit edileceği, bu kavramların içeriğinin neye göre belirleneceği ve bunun kararını kimin vereceğiyle ilgili bir itiraz. Kararı mahkemeler mi verecek, yoksa yeni kurulacak Göç İdaresi Genel Müdürlüğü mü karar mercii olacak? Mahkemenin kişinin kamu yararında tehdit oluşturduğunu söylemediği yerlerde, o zaman kolluğun görevi ne olacak? Biz kolluğa

nasıl bir görev addetmiş olacağız? Bunun hukuk devletle bağdaştığı taraflar ne olacak, bağdaşmadığı taraflar ne olacak? Bütün bunları hesaba katarak bu eleştiriyi yapmıştım.

Bu eleştiriyi yaparken aklımdaki bir diğer husus ise her türlü yasal düzenlemenin kişilerin ve gerektiği takdirde toplulukların menfaatlerini koruyucu ve demokratik kültürle orantılı olması gerekliliğidir. Yani hukuk öğrencisi olarak sizin de bayağı aslında aşına olduğunuz kavramla söylersem orantılılık ilkesi ve hukuk devletiyle uyuşma ilkesi nerede, bunların güvenceleri nerede sorularını sürekli aklımda tutuyorum.

Konuşmacı- Ben küçük bir katkıda bulunuyum. Hukukçu olarak biz bu kavramlara yabancı değiliz, bunu da eleştirmiyoruz. Çünkü hem iç hukukta, hem de uluslararası hukukta kamu düzeni kavramı vazgeçilmez bir kavramdır ve devletler özel hukukunda bu kavramın çok daha ayrı bir yeri vardır.

Fakat sizin de dediğiniz gibi, mesele kavramın içeriğinin neyle doldurulduğu. Bu kavram kanunda tanımlanan, tanımı açıkça yapılan kavram değildir. Yani bunun da altını çizelim, yoksa tanımlama yanlış olur. Bütün mesele uygulamada nasıl algılandığı; kamu düzeni kavramının nasıl algılanması gerektiğini; zamanla değişebilen bir olgu olduğunu da bir mahkeme kararından biliyoruz. Peki, uygulamada hizmet içi eğitimlerde bunun nasıl anlaşılması gerektiği uygulamacılara nasıl anlatılabilir, bunu düşünmek gerekir. Ama şu da bir gerçek ki; kamu

düzeni kavramı bazı durumlarda ülkeden ülkeye değişebiliyor, ister ulusal ister uluslararası kamu düzeni olsun, fark etmez. Toplumun yapısından kaynaklanan özellikleri çok yakından bünyesinde taşıyan kavram, ama mesela kamu yararı daha esnek bir kavram. Bütün mesele sizin de altını çizdiğiniz üzere, bunun nasıl uygulandığıyla alakalı.

Özgür YALNIZ- Ben basından yansıyan bir hadiseyi paylaşmak istiyorum, yine şiddet uygulanan bir kadının yaşamını kaybettiği dava mevzubahisti. Bunu savunan, sanığın avukatlığını yapan avukata karşı kadın derneklerinin birçok eleştirisi olmuştu. İşte böyle bir savunma sırasında, avukatın karşı tarafı savunmaması gerekir tarzında. Meslek etiği açısından siz ne düşünüyorsunuz?

Çünkü ben kendimi düşünüyorum, mesleğe atıldığımda böyle bir dava karşıma gelse, acaba ne yaparım? Çünkü bir tarafta zulme uğramış bir kadın var, diğer tarafta mesleğin verdiği bir ağırlık var. Aydeniz Hanım böyle bir davayla karşılaşılsaydı tavrı nasıl olurdu?

Av. Aydeniz ALİSBAH TUSKAN (İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Üyesi-Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü)- Şimdi söylediğiniz olayı biliyorum. Bir baro başkanıydı hatta alan. Ancak olay beraatla sonuçlandı.

Şimdi ben şu açıdan şunu eleştiriyorum. Belirli görevleri alan insanlar, başkan veya yönetim kurulu üyeleri bu tür kritik davaları etik olarak almamaları gerekiyor. Ben öyle bir da-

vayı bu görevdeyken almam, etik davranmak gerekiyor. Ancak o arkadaşımızı ben çok yakın arkadaşı olması sebebiyle ve bildiği için, bu olayın olmadığını bildiği için bu davayı aldığını söyledi ve sonunda beraat etti, yani bu konuda suçlu olmadığı. Bazı konularda da tabii suçsuzluk, ceza hukukçusu arkadaşım burada, yani masumiyet karinesi var ceza hukukunda; herkesin ceza yargılaması sırasında masum olduğu konusuyla. Tabii ki bu karine gereği de, o kişi mutlaka suçlu değildi.

Bazen bazı konularda tabii halka mal olmuş veya işte yansıyan kadınla ilgili sorunlarda, kadın örgütleri tabii ki mücadele edecekler, bu konuda ses çıkartacaklar. Belki onlar da haklı olarak tepkilerini ortaya koydular. Ama bu konuda hakikaten etik olarak bazı görevde olan insanların bu tür davaları almamaları gerektiğini düşünüyorum, ama onu alma, bunu alma, bu davaya bakma buna bakma, ... nasıl açısından nasıl olur? Bu nedenle yani bu şekilde yorum yapacağım, başka bir şey söyleyemeyeceğim.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)- Teşekkürler. Artık bu tarafa bakayım, çünkü öteki taraftan soru aldım. O zaman sizinle başlayalım, sonra bu tarafa da geleceğim, oradan da sorular bekliyoruz.

Katılımcı- Adım Hüseyin. Ben bu konuda İstanbul Barosu'nun Ankara'da düzenlemiş olduğu toplantıya da katıldım. Gerek oradaki konuşmalar sonucunda, gerek bugünkü konuşmalar sonucunda çok bilgi sahibi oldum.

Tabii biz özellikle mültecilerle ilgili bu mevzuları değerlendirirken, aslında orada bir hassas denge var; o da ülke güvenliği ve insan hakları. Yani ülke güvenliği ve insan haklarının bir belge içerisinde değerlendirilerek aslında bu soruların cevaplandırılması lazım. Zira bu konuda ülkelerden veya bu iki ilkedenden birisini baz alarak bakmalıyız. Örneğin, Kuzey Amerikan hukukunda ülke güvenliği daha ön planda; bu en son yaşanan terörist olaylarda, 2001 yılında yaşanan olaylardan sonra durum bu şekilde değişti. Tabii arkadaşımız Ceyda Hanımın bu konuda ciddi bazı tespitler vardı. Özellikle Obama'dan sonraki kararlardaki değişimler. O da şunu gösteriyor: Siyasi yaklaşımın orada çok ciddi bir etkisi var; yani demokratların olduğu dönemde insan hakları konusu biraz daha ağırlıkta, ama Cumhuriyetçilerin olduğu dönemde tamamıyla ülke güvenliği konusu ön plana çıkmakta. Yani bunu belirtmek istedim.

Bir de Avrupa Birliği açısından da, her ne kadar Avrupa Birliği insan hakları konusunu daha ön planda tutuyor gibi görünse de, bu aslında sadece Avrupa Birliğine mensup insanların hakları aslında. Yani iş ciddiye geldiğinde aslında Avrupa Birliği bu konuda bence insan hakları konusunu ciddi ihlal eden ülkelerden birisi olduğunu düşünüyorum. Zira bu konuda özellikle Sayın Mehmet Emin Beyin belirtmiş olduğu konu da da böyle. Ben o zaman Amerika'daydım, ondan dolayı göçmen kaçakçılığını ve geri göndermeleri takip ettim. Teknelerle gelen mülteciler vardı; Yunanistan bu kişileri

Türkiye'ye gönderdi. Yani bir-iki tane Yunanistan uygulaması oldu bu yönde; hiçbir şekilde bu kişileri kabul etmeden direkt aynı teknelerle tekrar Türkiye'ye gönderdi.

Yani olaya bu açıdan baktığınız zaman, uluslararası anlamda eğer orada gerçekten bir suç unsuru varsa, yani göçmen kaçakçılığı suçu; çünkü bu suçun neticesinde orada 63 kişinin hayatını kaybetti. Tabii bunu aynı zamanda Yunanistan tarafının da, yani Avrupa Birliği tarafının da dahilinde değerlendirmek lazım bence, yani onların da bu suçu işlemiş olduğu düşünülerek değerlendirilmesi gerektiği düşüncesindeyim.

Bir de artı arkadaşımın sorusuyla ilgili; evet, gerek Kanada olsun, gerek Amerika olsun, uygulamalarda belli başlı kriterler uygulamak zorunda kalıyorlar. Bunun da temel sebebi, göçmenler, mülteciler ve kamu güvenliği. Yani onda da yine ağırlık noktası ülke güvenliği. Yani Amerika'ya birçok insan giriyor kaçak yollardan; dolayısıyla bir şekilde kriter konulması ve denetlenmesi gerekiyor. Eğer bunu da insan hakları yönünden olumsuz değerlendirerek yorumlarsak, bu sefer çok fazla insan Amerika'ya göçmenlikle ilgili başvurularda bulunacaklar. Yani biraz da bu kaygı var. Mesele daha çok ülke güvenliğine göre değerlendiriliyor ve insan hakları konusu da ülkelerin bakış açısına göre değerlendiriliyor.

Ülkemizin konusuna gelince, Türkiye'nin durumu bu konuda tabii iki hassas denge ara-

sında; bir taraftan ülke güvenliği özellikle söz konusu, çünkü Avrupa Birliği tarafından eleştiriliyor. Yani Türkiye Avrupa Birliğine katılırsa sınır güvenliği konusunda bu sefer Avrupa Birliği ile problemler yaşayacak diye. Şimdi böyle düşündüğü zaman tabii hem ülke güvenliği açısından olayı değerlendirmesi, hem Avrupa'ya geçen kaçak göçmenlerin bir şekilde durdurması lazım. Öteki taraftan da yine Avrupa tarafında insan hakları ihlalleri dolayısıyla eleştirilen Türkiye'nin insan hakları ağırlıklı bir şekilde olaylara yaklaşması lazım.

Teşekkür ediyorum. Tabii bu arada bir konu daha var. Ben kadın hakları ile ilgili her toplantılardan sonra, yani bir erkek olarak toplantıda başımı yere eğik bir şekilde ayrılıyorum. Aydeniz Hanım kadın hakları konusunda gerçekten çok çalışıyor. Kendisine teşekkür ederek mikrofonu bırakmak istiyorum.

Av. Esra ÖZTUNA- Öncelikle bu toplantıyı düzenlediğiniz, bizleri bilgilendirdiğiniz için hem İstanbul Barosuna, hem Marmara Üniversitesi mezunu olarak okuluma ve değerli öğretmenlerime teşekkür ederim.

Dikkatimi çeken özellikle bir konu var. Ceyda Hoca ile Hatice Hoca aslında çok güzel kararlardan bahsettiler. Bu kararlarda ortak olan bir şey vardı; özellikle göç ve mültecilere yönelik kararlar veren mahkemeler. Yeni yasamız çıktı, fakat idarenin pek çok konuda karar vereceği hususlar var. Ama belki bu hususlarda mahkemelerin karar vermesi gerekiyor. Yani bu ko-

nuda ihtisas mahkemeleri kurulması gerekiyor. Yani bu konuda tabii herhangi bir teklif verildi mi diğer partiler tarafından, bu yasanın çıkmasında katkısı olan kişiler bunlara öngöründe bulundular mı, tekliflerde bulundular mı? Bunu özellikle sormak istiyorum.

Bir diğer husus daha var, bunun cevabını sizlerden bekliyorum, ama bir ikinci sorum daha var. Şimdi göç idaresi adı altında üye bir kuruluş var, takip ediyorum gazetelerden, internetten. Yaklaşık 3500 kişi kadar kişi alınacak bu yasa uygulansın diye. Bu kişilerin eğitilmesi hiç de kolay değil. Biz hukukçu olarak konuları anlayabiliyoruz, ama maalesef hukukçu olmayan kişilerin de alınacağı belli. Bu kişilere insan haklarını ve bu kanunda yer alan hususları anlatmak gerçekten zor.

Yani şimdi 4 Nisan'da yasa çıktı diyelim. Bir eğitimin alınması, belki bu konulardaki eğitimin alınması belki bir yıl sürecek. Yani bu bir yıl içerisinde ne kadar eğitilebilecek bu göreve başlayacak olan arkadaşlarımız? Bu konudaki çalışmalarından bilgileriniz var mı? Bir de bunu sormak istiyorum.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)- Veysel Bey sizden cevap alalım, ama öncelikle ben Selin Hanım'a söz vereceğim, çünkü önemli bir konuya temas ettiniz. Acaba bu konular ihtisas mahkemelerinde mi görülüyor yurt dışında, yoksa genel mahkemelerde mi? Sonra Veysel Beyden cevap alacağız.

Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin PÜRSELİM (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)- Bu konular Almanya'da İdare Mahkemelerinde görülüyor. Almanya'da sadece mülteci davalarına bakan ve bu şekilde adlandırılan özel bir mülteci mahkemesi bulunmuyor. İtalya'da ise Asliye Hukuk Mahkemelerinde bu davalar görülüyor, ayrıca üst mahkeme yolları açıktır. İstinaf ve yüksek mahkemeye gidilebilir. Ancak dediğiniz şekilde bir yapılanma her iki ülkede de yok.

Yrd. Doç. Dr. Ceyda SÜRAL (Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Milletlerarası Özel Hukuk Anabilin Dalı)- Aslında idari birimler, Amerika'daki özellikle. Ama, bunlar sadece bu işi yapıyor ve bu konuda yargılama yapıyor, dosyayı değerlendiriyor, iltica talebinde bulunan kişiyi dinliyor. Dolayısıyla, bence sizin söylemek istediğiniz anlamda onlara ihtisas yargılama mercii diyebiliriz diye düşünüyorum.

Av. Aydeniz ALİSBAH TUSKAN (İstanbul Barosu Yönetim kurulu Üyesi-Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü)- İdare mahkemesinin belirli bölümleri de bakabilirler. O konuda ihtisaslaşabilir ... Yani bizde o da olabilir belki ilerideki zamanda, ama bu konudaki yasal düzenleme konusunda, yani ne yapıyorlar? Eğitim uygulayıcı olarak fazla bir fikrim yok. Ama bu arada arkadaşıma da bir şey söylemek istiyorum. Eşitlikçi erkekler olmasa, zaten kadınların bu hakları savunmasıyla bir yere gelmeyeceğimiz malum. Onun için siz başınızı öne

eğmeyin, çünkü siz eşitlikçi bir anlayışta işi olmanız ve bunları takip etmeniz çok önemli diye düşünüyorum. Biz bunları tabii ki bu hakları engelleyenleri kınıyoruz, bu nedenle bunları söylüyoruz. Çünkü kadınlar ve çocuklar hakikaten yadsımadan çok mağdurlar. Yani siyasetteki kadınlar bile, bakın milletvekili olmuş bir kadın bile dayak yedi, eşinden dayak yedi, aile içi şiddete maruz kaldı. O nedenle daha önce de bir milletvekili eşini dövdü biliyorsunuz. Ama mesela o disiplin cezasıyla cezalandırılmıyordu, dokunulmazlığı kaldırılmıyordu her şeyden önce örnek olsun diye. Ama bunlar yapılmıyor tabii, kişiye uygun dokunulmazlıktan o yararlanıyor. Yararlanmaması gerekir. Bu suçta yararlanmaması gerekirdi. Bu yapılsaydı belki daha örnek olacaktı toplumumuzda.

Av. Esra ÖZTUNA- Pardon ben Ceyda Hanıma kısa bir şey daha söylemek istiyorum. Şimdi Kanada'da bu mahkemelere bakan kişiler yargıçlar benim bildiğim; orada bulunduğum için söylüyorum, ihtisaslaşmış. Dolayısıyla hukuk fakültesini bitirmeyen kişiler bu mahkemelerde yargıçlık yapamıyorlar. İdare mahkemesi sıfatıyla değil, yani direkt mahkeme sıfatında.

Şimdi gerçekten insan haklarıyla ilgili böyle bir konuda, hukuk fakültesinden en azından mezun olan kişilerin bu konuda karar vermesi gerektiğini düşünüyorum; insan hakları yönünden çok önemli kararlar olabilir, ara kararlar olabilir, onları idareciler verebilir, ama tabii insanların hayatlarıyla ilgili olan konularda son

kararları aslında hukukçuların, hukukçu temeli olan kişilerin vermesi gerektiğini düşünüyorum.

Bu konuyu özellikle belirtmek istedim. Özel mahkemeler var ve bu konuda belki göçmenlik hukuku çok yeni olduğu için Türkiye’de de gerek duyulabilir. Bunu burada iletmek istiyorum. Göçmenlik hukukunun bir ayağı olarak, belki her ülkede bu konudaki yani göçmenlik konusundaki mahkemelerin işleyişinin ve kararların ayrıca tek tek incelenip, bu konuda da bir araştırma, üniversite vasıtasıyla araştırma yapılması çok faydalı olabilir. Oradaki mahkemelerin veya karar mekanizmalarının nasıl işlediğinin de ayrıca incelenmesi, üniversiteler tarafından incelenmesi gerektiğini de düşünüyorum.

Yrd. Doç. Dr. Ceyda SÜRAL (Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Milletlerarası Özel Hukuk Anabilin Dalı)- Haklısınız gerçekten. Kanada açısından doğru söylüyorsunuz. Amerika’da ilk etapta bu talepleri inceleyen tek bir kişi var. Bu kişilerin nelere dikkat etmesi gerektiği, işte kadın mültecilerde kadın görevlinin tercih edilmesi gerektiği doktrinde ifade ediliyor. Amerika açısından söyledim ben biraz önce, yine Amerika için konuşuyorum. Amerikan doktrinde de bu kişilerin yeterli donanıma sahip olmayabileceği, özellikle kadınlar bakımından bir erkek olarak eğer o kişi erkekse kadının o erkeğe kendini ifade ederken rahat edemeyeceği, hem de erkeğin o kadının hassasiyetini anlayamayacağı şeklinde eleştiriler yapılmakta. Dediğiniz doğru yani, o incelemeyi yapan, sorgulamayı yapan gerçekten önemli.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)-
Teşekkürler. Veysel Bey'in bir katkısı olacaktı.

Veysel EŞSİZ (Helsinki Yurttaşlar Derneği)- Şimdi yeni yasada uluslararası koruma meselesini de ilgilendiren konulara dair yapılacak itirazlarda yargı yolları temel olarak üç hususta tanımlanmış durumda. Birincisi alıkonulma, yani idari gözetim kararlarına karşı itiraz. Bu, daha önce belirttiğim üzere, sulh ceza mahkemelerinde yapılacak ve mahkemelerin beş gün içerisinde değerlendirme zorunluluğu var.

İkincisi sınır dışı kararına karşı yapılan itiraz ki bu aslında üçüncü itirazla, yani uluslararası korumayla ilgili olan işlemlerden sonra yapılacak itirazla oldukça iç içe bir durumda. Kişi uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş ancak ret almışsa, ilk itiraz idari olacak. Yani bu ilk ret kararına karşı Uluslararası Koruma Değerlendirme Kurulu'na itirazda bulunacak. Eğer buradan da olumsuz bir karar çıkarsa, bu sefer yargı yoluna başvurulabilecek ve itirazını idari mahkemeye yapacak. Yasaya göre idare mahkemesi bu başvuruyu 15 gün içerisinde sonuçlandırmak durumunda. Tabii bu 15 gün süresinin çok da gerçekçi olmayabileceğine dair ortak bir kanı da yok değil.

Burada hemen şunu ekleyeyim. Bu bahsettiğim itiraz usulü "normal" olarak tabir edilen yollardan uluslararası koruma sürecine girmiş kişilerle ilgili bir usul. Eğer kişi hızlandırılmış prosedüre alınmışsa ya da başvurusu daha baştan kabul edilmez başvuru olarak değerlendirilmiş-

se, uluslararası değerlendirme komisyonuna başvurmadan, yani idari bir itiraz yapmadan doğrudan yargı yoluna gidecek ve başvuracağı mercii yine idari mahkemeler olacak.

Yasanın 101. maddesine göre birden fazla idare mahkemesinin bulunduğu yerlerde hangi idari mahkemenin bakacağına ilişkin kararın Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu tarafından verileceği belirtiliyor. Dolayısıyla, Türkiye’de bu yasayla birlikte, ayrı bir uzmanlaşmış göç mahkemesi kurulmuyor. İtiraz eskiden olduğu gibi idare mahkemeleri çerçevesinde görülecek.

Ancak yasadaki düşündürücü unsurlardan birisi de, yargı kararlarının kesin olması. Şimdi bir üst denetimin olmadığı bir yapıda içtihat nasıl oluşacak, kararların birliği gibi hususlar nasıl sağlanacak gibi tereddütlerimiz var. Onu da uygulamada göreceğiz.

İkinci sorduğunuz husus; evet, yeni yasa da 2540’ı taşra, 365’i Ankara olmak üzere 3000’den fazla personel istihdamı yapıyor. Tabii ki istihdam edilecek personele yönelik oldukça kapsamlı eğitimlerin yapılması lazım. Öte yandan, Taner Bey sabah söyledi. Türkiye’de mülteci hukuku maalesef hukuk fakültelerinde okutulmayan, milletlerarası hukukta sadece kısaca değinilen bir konu. Yasa yürürlüğe girdi ama yalnızca Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün ihdasına ilişkin 5. Kısım’ı yürürlüğe girdi. Diğer dört bölüm bir yıl sonra yürürlüğe girecek ve dolayısıyla bir yıldan biraz daha uzun sürebileceğini tahmin ettiğimiz bir geçiş dönemi

olacak. İşte bu geçiş süresinde yapılanmanın tamamlanması ve eğitimlere hızlıca başlanması çok önemli.

Katılımcı- Merhaba, Hatice Selin Hoca'ya bir sorum olacaktı. Almanya ve İtalya, ikisi de Avrupa Birliği'ne üye ve aynı Tüzük'e tabi olmalarına rağmen neden iki ülke arasında uygulama farkları doğuyor?

Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin PÜRSELİM (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)- Teşekkür ediyorum. Avrupa Birliği içerisinde Tüzükler uygulanır. Dublin II Tüzüğü bize şunu göstermektedir: Hangi devlet bu sığınmacı başvurudan sorumlu devlettir. Yani bu başvuru sürecini kim götürecektir? Diyelim ki İtalya bu başvuru sürecini götürecektir, artık Avrupa Birliği İtalya'nın bu süreçte kaç memur çalıştıracağına, kaç saat mesai yapılacağına, günde kaç talebin kayda geçirileceğine vs karar vermez. İtalya kendi hukukuna göre bunu çözmeye çalışır. Almanya da kendi hukukuna göre aynı süreci çözmeye çalışır. Benim özellikle birbirinden çok farklı iki ülkeyi seçmemin sebebi, İtalya üzerinde çok fazla baskı var. Çünkü diğer Avrupa Birliği üyeleri İtalya'ya sürekli olarak raporlar gönderiyorlar. Coğrafi açıdan İtalya, Almanya'ya göre çok daha korunaksız bir ülke; deniz yoluyla İtalya'ya geçenler bir şekilde Avrupa'nın diğer ülkelerine geçiyor veya geçmeye çalışıyorlar. Diğer ülkeler, ister istemez İtalya'daki aksaklıklardan etkileniyorlar ve so-

runların çözümü için ortak bir yol bulmaya çalışıyorlar. Örneğin barınakların sayısının artırılması, başvuruların kayıt altına almasının ve cevaplandırılmasının hızlanması gibi.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturum Başkanı)-

Ben son soru hakkını meslektaşına veriyorum. Birinci oturumla ilgili olarak bazı konuların açıklığa kavuşmasını istiyor, bizim için de yararlı olacak zannedersen. Buyurun Selin Hanım sizin sorunuzu alalım.

Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin PÜRSELİM (Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Özel Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi)-

Hocam teşekkür ediyorum. Benim birinci oturumla ilgili dört ana başlık halinde sorularım var. İtalya'dan ve Almanya'dan örnekler verdik ancak Türk uygulaması gerçekten hepimizin merakını uyandırdı. Mesela İtalya için şunu söyledik; her sığınmacı kendi bulunduğu bölgedeki bir hekime kendini kaydettirir ve oradan sağlık hizmetlerini alır. Birinci sorum, Türkiye'deki şartlı mülteciler, yani mültecilerde bu sağlık hizmetleri nasıl alınır? Yani aile hekimlerine mi gidiyorlar veya hastaneye mi ve buların ücretlerini kim karşılıyor?

İkinci başlık, maddi imkânlar: İtalya'yı incelediğimizde, orada kişilere böyle bir maddi imkân tanınmıyor. Ama Almanya'da şunu görüyoruz. Bir kart sistemi var, kişiler bu kartlarla ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Bizde nasıl bir sistem var, yani nasıl ihtiyaçlarını karşılıyorlar? Hani belki yiyecek gibi temel ihtiyaçlar sağlanıyor, ama di-

yelim ben kendime fazladan bir giyecek almak istiyorum. Bu ikincil ihtiyaçlarını nasıl karşılayabiliyorlar?

Üçüncü başlık seyahat serbestisi. Yine baktığımızda İtalya'da seyahat serbestisi var ama Almanya'da bulunduğunuz eyaletten dışarı çıkamazsınız. Alman mevzuatı kayıtlı olduğunuz yerden başka hiçbir yere gidemezsiniz diyor. Dolayısıyla uygulamada farklılıklar olduğunu görüyoruz. Bizde bu nasıl? Yani bir serbestlik mi var, diledikleri gibi seyahat edebiliyorlar mı veya bu yasaklanmış ise yaptırımını nedir?

Son sorum da; reşit olmayan ve yanında ona bakacak kimsesi bulunmayan bir çocuk olduğunda nasıl hareket ediyoruz? Nereye gönderiyoruz bu çocuğu veya ne süre içerisinde gönderiyoruz? Diyelim 12 yaşında, ailesi başka bir ülkede; nasıl ve ne şartla gönderiyoruz? Bir de bu çocuk Türkiye'de tek başına kalırken ondan sorumlu olan kişi veya kurum hangisidir? Mesela şunu da biliyoruz; Afganlı çocukların yüzde 70'i Güney İtalya'da kaybolmuştur. Bizde bu düzenlemeler nasıl?

Veysel EŞSİZ (Helsinki Yurttaşlar Derneği)- Çok teşekkür ederim Hocam. Ben biraz fazla konuştum sanki. Taner arkada ve bu konularda benden çok daha bilgili. Ben sadece ufak bir şey ekledikten sonra sözü Taner ve Volkan'a bırakayım. Zaten gerek adalet divanı, gerek mahkeme bütün taraf devletlerin kendi hükümlerlik hakları dolayısıyla, yabancı kişilerin ülkeye giriş çıkış ve ülkedeki seyahatlerine

kısıtlamalar-sınırlamalar getirebileceğini kabul ediyor. Ama Dublin'deki esas sorunlardan bir tanesi, bu külfet ya da yük denilen şeyin ki benim kulağıma pek hoş gelmeyen kelimeler bunlar. Dolayısıyla ben sorumluluk olarak nitelendirmeyi daha uygun buluyorum. İşte Dublin'deki sorunlardan birisi de bu sorumluluğun paylaşımının nasıl sağlanacağı ile ilgili.

Şimdi çok iyi biliyoruz ki, Avrupa'ya düzensiz yollardan giren nüfusun ciddi bir bölümü Türkiye-Yunanistan koridoru olarak nitelenen yerden geçiyor. Kuzey Afrika rotası üzerinden de geçişler devam ediyor. Dolayısıyla halihazırda cari sorumluluğu en yüksek olan ülkeler Akdeniz'e kıyısı olan ülkeler. Selin Hanım İtalya örneğinden bahsetti, Yunanistan örneğinin nasıl fena olduğunu biliyoruz. Yunanistan'da bütün sistem neredeyse işlemiyor durumda.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de 2011 yılında verdiği *M.S.S. Belçika ve Yunanistan* kararında, Belçika'ya dedi ki; hayır, Afgan sığınmacı M.S.S'i Yunanistan'a gönderemezsin, gönderirsen 3. madde ihlali olur. Çünkü Yunanistan'daki tutulma koşulları ve serbest bırakılsa bile içinde bulunacağı hayat şartları o denli onur kırıcı ki, Dublin sistemine dayanıp gönderiyorum diyemezsin dedi. Ama çok daha yeni bir örnek olan *Muhammet Hüseyin ve Diğerleri Hollanda ve İtalya Davası*'nda ise Mahkeme Dublin II çerçevesinde başvuruların Hollanda'dan İtalya'ya gönderilmelerinde bir ihlal bulmadı ve gerekçesinde İtalya'nın koşulla-

rının iyi olmadığını, ama üçüncü madde ihlaline varacak denli sistematik olmadığını ifade etti. Yani AİHM nezdinde bu alan dinamik bir alan olmaya devam ediyor dedikten sonra sözü bırakıyorum, buyurun arkadaşlar.

Veyssel EŞSİZ- Sağlık imkânı nasıl oluyor şu anda dersiniz, polise gidiyor, ben hastaneye gitmek istiyorum diye. Polis diyor ki neyin var? Diyor ki işte midem ağrıyor, diyor ki ağrı kesici alırsan, önce polisi ikna etmesi gerekiyor. Polis eğer size bir belge verirse doktora gidebilirsiniz. Çünkü sosyal yardım başkanlıklarının muhatabı polistir. Polisten bir yönlendirme olursa sosyal yardımlaşma vakıflarına gidiyorlar. Orada eğer tedaviye karar verilirse, devlet hastanesinin belli bir giderini, belli bir limite kadar karşılayabiliyor.

Türkiye’de tek bir prosedür yok; neredeyse bütün şehirlerde ayrı prosedürler var. Bazısı daha dar kapsamlı değerlendiriyor; biz kendi vatandaşlarımızın hakkı olan parayı niye yabancılara verelim diye hiçbir yardımda bulunmuyorlar. Şimdi bu yeni yasayla, 5510 Sayılı Yasa çerçevesinde genel sağlık sigortası kapsamına alınması söz konusu, ama bunun tabii yine alt mevzuatla düzenlenmesi gerekiyor, sağlık giderleri hangi kurum tarafından ödenecek, ne zaman ödenecek bunu bilmiyoruz, ama sağlık konusunda en azından bu yasal boşluk doldurulmuş durumda bu yasayla. Uygulamada nasıl olur bilemiyoruz. Tam anlamıyla bir madde yardım yok, yani düzenli sistemli bir yardımı

sivil toplum örgütleri yapabiliyor bazen; giyecek ya da kömür ve kira yardımı yapılıyor, ama gerçekten çok küçük miktarda ve çok az bölgede bu yardımlar yapılıyor.

Seyahat konusunda ise, yani İçişleri Bakanlığı'nın uygulamasına bakmak lazım. O şehrin dışına çıkamıyor, şehrin dışına çıkması gerektiği zaman polisten izin belgesi alıyor. Şehirde kaç kişi var; belirlenmiş durumda, bu bölgelerin sayısı gittikçe arttı. Eskiden yaşadıkları bölge sayısı çok daha azdı. Bakanlık yoğunluğa göre, hangi şehre gönderdiyse orada kalıyorlar, tabii dışarıya çıktığı zaman izin alması gerekiyor.

Volkan GÖRENDAG- Merhabalar, sağlıkla ilgili birkaç noktaya değinmek istiyorum. Sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için, öncelikle ikamet edilen yerde kaydı ve tezkeresi olması gerekiyor. Hemen hemen tüm kentler için bu geçerli. O tezkere olunca peki sağlık hizmetlerine ulaşabiliyorlar mı? Yine farklı uygulama var; bir birlik yok; bütün kentlerde farklı uygulamalar var.

Bazı illerde katkı payı ödeyerek hastaneye gidip muayene olabiliyor, ama tetkik gibi ekstra ücretleri ödemek durumunda, bazı hastanelerde bütün ücretleri ödemek durumunda. Bunun dışında tedaviye gelince; hemen hemen her şehirde kendileri ilaçlarını karşılamak durumunda kalıyorlar ya da sivil toplum örgütleri, insani yardım örgütleri bunları karşılamaya çalışıyor. Bazı illerde sosyal yardımlaşma dayanışma vakıfları ilaçların belli bir oranını karşılıyor, ama

son derece sınırlı bu konudaki destekler, dışarıdan gelen desteklerle yürütülmeye çalışılıyor.

Geçinecek maddi destek alıyorlar mı? Yani sosyal yardımlaşma dayanışma vakıflarından üç ayda bir 50 ilâ 350 lira gibi paralar verilebiliyor ailelere, ama bu parayı alabilmeleri için aile olması gerekiyor. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğinden mülteci statüsü aldıktan sonra, eğer ekonomik durumlarının gerçekten çok kötü olduğuna dair Birleşmiş Milletleri ikna ederlerse, ayda 100 lira gibi bir para alabiliyorlar. Onun dışında statü alana kadar bir defaya mahsus olmak üzere yaklaşık 300 lira kadar para alabiliyorlar. Diyelim ki, statü alana kadar beş sene geçti, beş senede 300 lira gibi bir para alabiliyor, o da çok mağdur durumda kaldıklarında bu para veriliyor.

Refakatsiz çocuklar konusuna gelince; yani Çocuk Koruma Kanunu ve Çocuk Hakları Sözleşmesine göre, hiçbir ayırım gözetmeksizin refakatsiz çocuğun devlet koruması altına alınması gerekiyor. Ancak bizim uygulamada bunu tam görmüyoruz. Eğer iltica sistemine girerse bir kere refakatsiz çocuk oluyor. İltica sistemine giremeyenler çocuk olarak kabul edilmiyor, refakatsiz çocuk olarak kabul edilmiyor ve sınır dışı ediliyorlar. Sınır dışı edilmeyip, bir şekilde iltica prosedürüne girebilenler ise, şimdi Aile Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı kurumlara yerleştiriliyorlar. Ancak bu kurumlarda, normalde kurumlarda kalan çocuklara bir vasi atanması gerekir. Sığınmacı mülteci çocuklar için

bu gerçekleşmiyor, bir tane örneği var bildiğim kadarıyla. O vakıda da bir arkadaşımız vardı; Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneğinin bir görevlisi mahkemeye başvurdu, bu şekilde bir vasi ataması oldu. Onun dışında bir örneği yok bildiğim kadarıyla Türkiye'de.

Bu çocuklar yurtlarda kalıyorlar. Şimdi biliyorsunuz bir de e-sistemine geçiliyor, koruma altındaki çocuklar için. Ama yabancı çocuklar, sığınmacı ve mülteci çocuklar da dahil olmak üzere bu sistemin dışında bırakılacaklar. Yani onlar bildiğimiz yurtlarda kalmaya devam edecekler, bu sevgi evleri sistemi, e-sisteme büyük ölçüde Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan çocuklar için geçerli olacak.

Yine Tamer hatırlattı, İzmir'de gördük, başka yerlerde de gördük; şöyle sorunlarla karşılaşabiliyor. Örneğin, suç işlemiş olan ve madde bağımlısı çocuklar için düzenlenmiş olan rehabilitasyon merkezlerinde barındırılabilir mülteci sığınmacı çocuklar. Bunun dışında eğitim olanaklarından büyük ölçüde yararlanamıyorlar, eğitim hakkından diyeyim. Okula yazdırılmıyor, eğitimden uzak kalıyorlar. Ama pek çoğu aslında okula gidemiyor, okula gidemiyor.

18 yaşına gelince ne oluyor? Kapının önüne konuluyorlar açıkçası ve ciddi mahrumiyetler yaşıyorlar. İltica prosedüründe olduğu için sınır dışı edilmiyor, ama diğer bir yetişkinler gibi, iltica prosedüründe olan yetişkinler gibi iltica prosedürü devam ediyor. Mülteci statüsü alırsa Birleşmiş Milletlerden ve şanslı olup da, hani

üçüncü bir ülkeye yerleştirilirse aynı şekilde devam ediyor, ama 18 yaşına gelmeden üçüncü bir ülkeye yerleştirilmesi de sorun oluyor büyük ölçüde. Çünkü o yerleştirilen ülkeleri istemiyorlar. Daha sonra aile ortaya çıkarsa, aileyi de kabul etmeleri gerekebilir diye, 18 yaşından küçük çocukları yerleştirme kapsamında pek fazla kabul etmiyorlar üçüncü ülkeler.

Av. Aydeniz ALİSBAH TUSKAN (İstanbul Barosu Yönetim kurulu Üyesi-Kadın Hakları Merkezi Koordinatörü)- Bu konuda sivil toplum örgütlerine bir şey sormak istiyorum. Mali açıdan size katkı var mı? Mali açıdan ne durumdasınız? Yani mesela sabah konuşan Ankara'dan olan arkadaşımız, bütün başvuruları kendilerinin aldığını filan söyledi. Psikologlar ve sosyologlar dedi. Peki, bunların şeyini nasıl karşılayabiliyorsunuz? O konuda bir açıklama isteyeyim.

Veysel EŞSİZ (Helsinki Yurttaşlar Derneği)- Çok teşekkürler. Mali kaynak konusunda alanda çalışan farklı örgütler olarak ayrı yer ve kaynaklardan destek alıyoruz. Örneğin Af Örgütü uluslararası bir örgütün temsilciliği olduğu için kendi örgütünden destek alıyor. Bir diğer örnek, Sığınmacılar Göçmenler Dayanışma Derneği hem proje bazlı olarak hem de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin uygulama ortağı konumunda oldukları için BM-MYK'dan destek alıyorlar.

Biz Helsinki Yurttaşlar Derneği olarak sunduğumuz projelere aldığımız desteklerle faaliyet-

lerimizi sürdürüyoruz. Şimdiye dek Avrupa Komisyonu, Hollanda Dışişleri Bakanlığı MATRA Programı, Hollanda Büyükelçiliği MATRA-KAP Programı, Birleşmiş Milletler İşkence Mağdurları Gönüllü Fonu gibi kuruluşlardan proje bazlı mali destek sağladık.

Ama bütün bu fonlar çok kısıtlı fonlar. Biz mesela canla başla çalışan gönüllülerimiz olmasaydı, hizmetlerimizi sürdürebilmemiz ve yaymamız sanırım mümkün olmazdı. Dolayısıyla gönüllü desteği bizim oldukça önem verdiğimiz ve ihtiyaç duyduğumuz bir destek.

Prof. Dr. Sibel ÖZEL (Oturma Başkanı)- Marmara Üniversitesinin İstanbul Barosu ile ortaklaşa düzenlediği bu konferansa katılanlara çok teşekkür ediyorum. Yine konferans organizasyonunda emeği geçen Yrd. Doç. Dr. Hatice Selin Pürselim'e, Yrd. Doç. Dr. Mustafa Erkan'a, Araştırma Görevlisi Vedat Kılıç'a, Araştırma Görevlisi Yasemin Pektoylan'a ve öğrenci arkadaşlarıma çok çok teşekkür ediyorum.

